

VID

Vitenskapelige Høgskole

MASTEROPPGAVEN I GLOBALE STUDIER

studiepoeng: 30

Våren 2018

Ord tall: 25 297

Tittel: Interkulturell Dialog med Barnevernet

Av

Zoumana Sorifing Christian Traore

Veiledere: Tomas Drønen Sundnes

Forord

Strålende er tida som markerer slutten på masterstudien, og overgang til en ny livsfase. Masteroppgaven er en del av master i globale studier med spesialisering innenfor kultur og interkulturell kompetanse ved VID vitenskapelig høyskole Stavanger. Det er fint å sitte igjen med et produkt av noe man selv har valgt, samt hatt muligheten til å fordype seg i et tema man er interessert i.

Selv om arbeidet er mitt, kan dette ses ut som en "isfjell", der mange andre bidratt til at jeg er kommet ut i "havn". Dermed vil jeg gjerne takke min veileder Professor Tomas Sundnes Drønen for fantastisk veiledning samt for fornuftig og akademisk forslag.

Dessuten vil jeg gjerne hilse Benedicte Nessa for sitt bidrag til oppgaven, og ikke minst Bjørn Aage, Anja Benjaminsen, Svein Ivar Langhelle og Kjell Frafjord for deres interesse og korrektur. Også vil jeg her takke mine klassekamerater og mine lærere for to fantastiske år, "Ingen nevnt og ingen glemt"!

Jeg er takknemlig for barneverntjenesten i Sandnes og Stavanger Kommune og alle informantene mine for deres bidrag og deltakelsen i prosjektet.

Nå takker jeg også alle mine venner som har støttet, rådet og hjulpet meg i dette enorme arbeidet, "Ingen nevnt og ingen glemt"!

Nei! Jeg kan ikke bli ferdig med dette, uten å gi klem til mine to flotte og snille jenter:

Traore, Mariam Colombe,

Traore, Krotum Taliah Micheline,

Pappa elsker dere og vil gjerne være veiviseren deres.

Stavanger, den 07. mai 2018

Sammendrag

Hensikten med denne oppgaven var å utforske kommunikasjon mellom afrikanske foreldre og barnevernet, og hvordan de kan øke forståelse for hverandre. For å belyse problemstillingen vil jeg rette fokus på 3 hoved kategorier:

- Etablering av kommunikasjon.
- Utfordringer i kommunikasjon.
- Bidrag til bedre kommunikasjon.

Dermed skal jeg bruke noen teoretiske tilnærminger innenfor kultur, kommunikasjon og interkulturell kommunikasjon og kompetanse. Dette innebærer at teoridelen skal definere kulturbegrep og gi oversikt over sentrale begrep som kulturkompetanse, kultursensitivitet, kulturforståelser og livssyn. Videre skal oppgaven presentere definisjoner innen kommunikasjon, samt interkulturell kommunikasjon og kompetanse også stereotyper, og hvordan disse begrepene kan forstås i forhold til interkulturell dialog mellom barnevernet og afrikanske foreldrene.

Studien er basert på den kvalitative forskningsmetoden. Det innebærer her både ustrukturerte intervjuer og deltakende observasjoner. Informantene jeg intervjuet besto av 1 barnevernsarbeider i Sandnes kommune, 1 fokusgruppe med 7 barnevernsarbeidere i Stavanger kommune, og 5 afrikanske foreldre omkring Rogaland fylke.

Deltakende observasjoner ble gjennomført under 2 informasjonsmøter mellom barnevernstjenesten Sandnes og nyankomne flyktninger fra Øst Afrika. Det var tilsammen 29 deltakere, en barnevernsansatt og to morsmåslærere.

Oppgaven går ut på å klarlegge om afrikanske foreldre ofte bruker indirekte kommunikasjonskanaler for å innhente informasjon om barnevernet, noe som kan være skadelig for deres oppfatning av institusjonen og kan gjøre etablering av kontakt ved bekymringsmelding vanskelig med etaten. Videre blir det nevnt at barnevernsarbeidere og afrikanere ofte har ulike syn på barneoppdragelsen, noe som kan oppleves utfordrende for kommunikasjonen mellom disse to gruppene. Dermed også for å skape bedre kommunikasjoner med afrikanske foreldre, er det ønskelig at barnevernet finner bedre praksis i bruk av begrepene kulturkompetanse og kultursensitivitet, slik barnevernstjenesten i Sandnes kommune gjør. Og så må barnevernet mest mulig unngå "uvanlig atferd" av det slaget som ofte kommer fram i medieoppslag og den må kommunisere bedre om forandringene som er underveis i barnevernet.

Summary

The Objectives of this thesis have been to explore communications between African parents and the Norwegian child welfare services (in Norwegian: “Barnevernet”), and how they can acquire more understanding of each other. My research focused on three hypotheses:

- Establishment of communication
- Challenges in communication
- Contributions to better communication

The theoretical approach was based on key concepts such as culture, communication, intercultural communication and competence and stereotypes. The terms for instance “cultural competence”, “cultural sensitivity”, “cultural understanding”, “life sight”, communication, intercultural communication and competence were very meaningful for this thesis and had to be addressed. Their understanding is therefore crucial prior an intercultural dialog between African parents and the child welfare service.

The methodological approach used for data collection was based on qualitative research interview and participant observation. The gathering of the data was performed by conversations between African parents living in Rogaland county and the Norwegian child welfare services in the same region. Then I have been in contact with 5 Africans families, 1 child welfare service worker in Sandnes municipality, 1 focus group composed of 8 workers in Stavanger municipality. Also, I have been in interaction as participating observer in meeting between 2 refugees groups from East Africa with Sandnes municipality. It was 29 participants divided in 2 groups.

An assertion in this thesis was that some African parents often used indirect communication channels to retrieve information about child welfare, something which could be detrimental to their perception of the institution and could make any contact with the agency more difficult. Furthermore, it appeared that the child welfare workers and some African families have often different views on childcare. This easily can lead to a lack of communication between these two groups.

Thus, to improve communication with African parents, it is desirable that child welfare find better practices based on concepts of cultural competence and cultural sensitivity, as the child welfare service in Sandnes municipality provided. Also, child welfare service must avoid the most "unusual behaviour" that is often portrayed by media reports and must communicate better about the changes that need to take place in the child welfare services.

INNHALDSFORTEGNELSE

1	INNLEDNING	8
1.1	BAKGRUNN FOR VALG AV TEMA	8
1.2	PROBLEMSTILLING	9
1.3	AVGRENSNING OG PRESISERING	10
1.4	FORSKNING PÅ FELTET	10
1.5	BARNEVERNET OG BARNEVERNLOVENE.....	12
1.6	OPPGAVENS OPPBYGNING	12
2	TEORI	14
2.1	KULTUR.....	14
2.1.1	<i>Kulturkompetanse</i>	15
2.1.2	<i>Kultursensitivitet</i>	15
2.1.3	<i>Kulturforståelser</i>	15
2.1.3.1	Evolusjonistisk kulturforståelse.....	16
2.1.3.2	Relativistisk Kulturforforståelse	16
2.1.3.3	Kontekstuell Kulturforståelse.....	16
2.1.4	<i>Livssyn i samspill</i>	17
2.1.4.1	Individualistisk livssyn	17
2.1.4.2	Kollektivistisk livssyn	17
2.1.4.3	Trekk ved kollektivistisk livssyn og individualistisk livssyn	18
2.2	KOMMUNIKASJON	20
2.2.1	<i>Definisjon</i>	20
2.2.1.1	Overføringstradisjonen.....	21
2.2.1.2	Den semiotiske tradisjonen	22
2.2.2	<i>Interkulturell kommunikasjon</i>	23
2.2.2.1	Kommunikasjons kontekst.....	24
2.2.3	<i>Interkulturell kompetanse</i>	25
2.2.3.1	Vi alle her og der	26
2.3	STEREOTYPIER.....	26
3	METODE	28
3.1	VITENSKAPSTEORETISK GRUNNLAG	29
3.1.1	<i>Sosial konstruksjon</i>	29
3.1.2	<i>Fenomenologisk tilnærming</i>	30
3.1.3	<i>Hermeneutisk tilnærming</i>	30
3.2	FORSKNINGSDESIGN OG METODE	31
3.2.1	<i>Kvalitativ metode</i>	31
3.2.2	<i>Intervju som metode</i>	32
3.2.3	<i>Deltakende observasjon som metode</i>	33
3.3	UTVALG AV INFORMANTER.....	34
3.3.1	<i>Tilgang til feltet</i>	34

3.3.2	<i>Endelig utvalg</i>	36
3.4	GJENNOMFØRING AV STUDIEN	36
3.4.1	<i>Innsamling av data ved intervjuer</i>	37
3.4.1.1	Intervjuer med afrikanske foreldre	37
3.4.1.2	Intervjuer med barnevernet	38
3.4.1.3	Deltakende Observasjon.....	38
3.5	VURDERING AV EGEN ROLLE	38
3.6	FELTARBEID PRODUKTER	40
3.6.1	<i>Feltnotater</i>	40
3.6.2	<i>Lyddoptak</i>	41
3.6.3	<i>Dokumenter</i>	41
3.7	KVALITETSVURDERING.....	41
3.7.1	<i>Reliabilitet</i>	42
3.7.2	<i>Validitet</i>	43
3.8	ETISK VURDERING	44
4	KONTEKST	46
4.1	GLOBALISERING.....	46
4.2	SOSIALISERING	47
4.3	AFRIKANSK BAKGRUNN BEFOLKNING I ROGALAND	48
5	PRESENTASJON OG ANALYSE AV RESULTAT	49
5.1	PRESENTASJON AV RESULTATER.	49
5.1.1	<i>Intervjuer med afrikanske foreldre</i>	50
5.1.2	<i>Intervju med barnevernstjenester</i>	54
5.1.2.1	Barnevernstjenesten i Sandnes Kommune	54
5.1.2.2	Barnevernstjenesten i Stavanger Kommune.....	56
5.1.3	<i>Observasjon ved informasjonsmøte i Sandnes Kommune</i>	58
5.1.3.1	Gruppe 1.....	58
5.1.3.2	Gruppe 2.....	59
5.2	ANALYSE AV RESULTATER	59
5.2.1	<i>Deskriptiv analyse</i>	60
5.2.1.1	Delanalysen	61
5.2.1.2	Helhetsanalysen.....	62
5.2.2	<i>Teoretisk analyse</i>	63
6	DRØFTING	65
6.1	ETABLERING AV KOMMUNIKASJON	65
6.1.1	<i>Kommunikasjonskanalen</i>	66
6.1.2	<i>Etablering av kontakt ved bekymringsmeldinger</i>	67
6.2	UTFORDRINGER I KOMMUNIKASJON	70
6.2.1	<i>Afrikaneres Syn</i>	71
6.2.2	<i>Barnevernsansattes syn</i>	74
6.3	BIDRAG TIL BEDRE KOMMUNIKASJON	79
6.3.1	<i>Respekt og forståelse for andre kultur</i>	80

6.3.2	Tillit forhold.....	86
6.4	OPPSUMMERING	88
7	AVSLUTNING	90
7.1	OPPSUMMERENDE SAMMENFATNING	90
7.2	KONKLUSJON	91
8	LITTERATUR LISTE.....	94
	VEDLEGG	98
	Vedlegg 1: Informasjonsskriv og samtykkeerklæring	
	Vedlegg 2: Intervju guide 1: intervju spørsmål med afrikanske foreldre	
	Vedlegg 3 intervju guide 2: intervju spørsmål med barnevernstjenester	
	Vedlegg 4: tilbakemelding på melding om behandling av personopplysninger	

1 INNLEDNING

Studien Master i Globale studier vektlegger og gir innblikk i teorier rundt globalisering og hvordan globale prosesser kan ha ulike konsekvenser for mennesker verden over. Denne masteroppgaven er en del av denne studien med spesialisering innenfor kultur og interkulturell kompetanse. Oppgaven min vil handle om interkulturell dialog mellom afrikanske foreldre og barnevernet. Med begrepet "dialog" mener jeg den formen for samhandlingen som:

"Utveksling av informasjon og kunnskap; en prosess der deltakerne aktivt både gjennom å ytre og lytte viser et ønske om at de kan lære av hverandre, noe som sannsynligvis vil medføre endring". (Eriksen 2001, 201).

Masteroppgaven vil kreve at jeg bruker eksisterende forskningsrapporter, vitenskapelige artikler, medieresurser, pensum og annen relevante litteratur, samt barnevernloven og innspill fra fagpersoner og råd fra veileder. Jeg må presisere at det er jeg som har hovedansvar for alle produksjoner, samt kvalitetssikring.

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Jeg er opprinnelig fra Elfenbenskysten, et land som ligger i Vest-Afrika og kom som kvoteflyktning til Norge sommeren 2007. Jeg ble tidlig kjent med at det fins en institusjon i Norge som beskytter barna mot alle former for vold. Jeg syntes at det var fantastisk at en slik institusjon kunne eksistere på jorda. Videre, i samhandling med mange afrikanere, fikk jeg inntrykk av at de ikke er særlig glade i barnevernet. Her ønsker jeg knytte kunnskaper som jeg har fått gjennom masterstudiet opp mot de opplevelsene jeg har fått i interaksjoner med afrikanske foreldre.

Øystein Lund Johannessen sier at norsk offentlig sektor må ha interkulturell kompetanse (Dahl mfl. 2006, 171). Barnevernets rolle er stadig oppe til diskusjon selv om det har foregått mange forskninger, noe det finnes mange gode kilder på. Det er kjent at afrikanere ofte ikke har den samme tradisjonen når det gjelder barneoppdragelse som i den vestlige verden. Derfor kan dialog mellom barnevern og afrikanere ses som en utviklingsdel av interkulturell kommunikasjonskompetanse. Hvordan kan vi oppnå "barnets beste" hvis aktører som er

involvert i opprettholdelsen av begrepet ikke kommuniserer eller ikke forstår hverandre? Med grunnlag i teori og empiri ønsker jeg å reflektere over og drøfte en helhetlig tilnærming som belyser kulturelle og kommunikative utfordringer i samhandlinger mellom barnevernet og afrikanske foreldre. Hensikten med dette prosjektet er å bidra til å redusere eventuell

avstand mellom afrikanske foreldre og barnevernet. Jeg ønsker at forskningen skal stå som et kommunikativt grensesnitt, som kan bidra til å skape bredere forståelse for forholdet mellom barnevernet og afrikanske familier, og som komplementære strukturer med det formål å oppnå det som er best for barna.

Jeg har stor interesse for dette tema, ettersom jeg selv har opplevd mye vold i barndommen, og som følge av dette har jeg hatt mange spørsmål og tanker rundt temaet. Dette vil trolig gjøre meg i stand til å behandle temaet med et litt annet perspektiv enn en person som ikke har slik erfaring, og mener at bakgrunnen min på den måten vil være mer til nytte enn til begrensning i arbeidet.

1.2 Problemstilling

Det er ingen hemmelighet at de fleste afrikanske landene ikke har en lignende institusjon som ivaretar barnas beskyttelse tilsvarende det norske barnevernet. Det selv om disse landene ofte har sluttet seg til FNs barnekonvensjonen. Mitt arbeid vil forsøke å kartlegge eventuelle årsaker til at afrikanske foreldre er lite glad i barnevernet. Det går ut på å se nærmere på faktorer som kan bidra til at afrikanere blir bedre kjent med etaten, og dermed forstår godt oppgavene organisasjonen står for. Problemstillingen for denne masteroppgaven vil bli da:

"Hvordan er kommunikasjon mellom afrikanske foreldre og barnevernet, og hvordan de kan øke forståelse for hverandre".

Den sentrale i oppgaven vil da være kultur og kommunikasjon og interkulturell kompetanse. Dermed vil problemstillingen omhandle følgende element:

- Etablering av kommunikasjon.
 - Utfordringer i kommunikasjon.
 - Bidrag til bedre kommunikasjon.
-

1.3 Avgrensning og presisering

Det fins mye forskninger som tyder på at ikke-vestlige befolkning over presentering i barnevernssaker over hele Norge, men jeg har valg å begrense min undersøkelse til Rogaland fylket. Videre har jeg valgt å intervjuere kun subsahariske afrikanere bosatt i Rogaland fordi jeg har forholdt meg til mange av denne gruppens medlemmer over lengre tid og gruppen er lett tilgjengelig for meg. Dessuten har jeg valgt intervjuere kun barneverntjenester i dette fylket fordi det er disse tjenestene som naturlig kan komme i kontakt med disse afrikanske familiene. En forklaring på denne avgrensningen ligger i ressurs- og tidsbegrensning som ligger i en masteroppgave, og fordi jeg naturlig har vært en del av det afrikanske miljøet fra jeg kom til Norge.

I denne studien er undersøkelsen rettet mot både afrikanske foreldrene og barnevernet for å få bedre bilder av forholdet mellom gruppene, og for å få begge to grupper oppfatning og mening om forhold og samhandling.

1.4 Forskning på feltet

Jeg har samlet empirien min ved å bruke kvalitativ forskningsmetode. Interessen var å finne mer ut om overnevnte elementene i problemstillingens avsnitt.

Holm- Hansen mfl. (2007) i boken *Flerkulturelt barnevern, en kunnskapsoversikt*, har forsøkt om hvordan kan barnevernet som sosial institusjon kan bedre nå ut til barn og familier med ikke - vestlig innvandrerbakgrunn? Og hvordan kan barnevernet oppnå bedre resultater i arbeidet med ikke-vestlige innvandrere?

Forfatterens arbeid var resultatet av en foreliggende kunnskapsoversikt over forskning som ble gjennomført i Norge og internasjonalt fra 1995 fram til 2007. Kunnskapsoversikten tok for seg ulike typer tiltak og programmer som benyttes i barnevernet, og som hadde sett nærmere på arbeidet ovenfor barn og unge med rus- og dopping problemer, samt barn og unge som har opplevd vold, deriblant familievold, kjønnslemlestelse og tvangsekteskap. Forskningen baserte seg på publiserte studier av tiltak som benyttes overfor etniske minoriteter i barnevern nasjonalt

og internasjonalt. I tillegg tok forskere med seg andre studier fra andre felt som var relevante for barnevernet.

Paulsen mfl. (2014) i boken *Møter mellom innvandrere og barnevernet, kunnskapsstatus*, har hatt fokus på kommunikasjonsforløp og samhandling og hva som påvirker dette, samt brukermedvirkning og ivaretagelse av det minoritetsetniske perspektivet i barnevernet. I tillegg til barneverntiltak blant ulike minoritetsgrupper samt årsakene til tiltak og begrunnelse for valg av tiltak. Deretter interessen rundt bosettingsprosesser for mindreårige flyktninger, samt deres bo - og omsorgsbehov og mulige løsninger, føringer fra aktuelle lovverk og gruppens relasjon til barnevernet. Forskingen her var også basert på artikler, rapporter, evalueringer, utredninger, doktoravhandlinger, masteroppgaver, bøker og bokkapitler søkt i ulike databaser, som ifølge forfatterne har stor betydning når det gjelder å forstå barnevernets møter med ulike minoritetsgrupper. Forskerne sa i forordet av boken at "fokus på norske erfaringer har vært utgangspunktet for utarbeidingen av denne kunnskapsstatusen. At barnevernet må forstås kontekstuell, og da blir barnevernets rolle i en norsk samfunnsmessig kontekst en viktig ramme for forståelsen av innvandrers møter med barnevernet".

Disse forskningene er relevante for min masteroppgave fordi de har vært oppmerksomme på forhold mellom barnevern og innvandrere, samt at de har tatt stilling på hvordan barnevern kan etablere bedre kontakt med innvandrere, og hva kan føre til kommunikasjon og samhandling mellom gruppene.

Disse tema dukker opp også i forskningen min. Men min undersøkelse ble gjennomført innenfor en bestemt kontekst, tid og sammenheng og avgrenset med utvalg afrikanske foreldre og barnevernstjenester innenfor Rogaland fylk.

Forskingene som jeg har vist til vil jeg bruke disse for å kommentere funnene mine i drøftingsdelen ved å vise likheter og ulikheter og deres betydninger på problemstillingen.

Jeg valgte akkurat disse forskningsresultatene fordi jeg synes at disse er de meste relevante for min oppgave og min problemstilling.

1.5 Barnevernet og barnevernlovene

Lov om barneverntjenester av 17. juli 1992 er den tredje barnevernloven her i landet. Den første vi fikk var den såkalte vergerådsloven av 1896. Den trådte i kraft år 1900 og besto i over 50 år til den ble avløst av lov om barnevern av 17. juli 1953. Vergerådslovens viktigste tiltak var formaning av foreldre som forsømte barna, og bortsetting av "sædelig forkomne" barn i fosterfamilie, barnehjem eller skolehjem. (NOU 2000:12).

Barnevernloven av 1953 utvidet tiltaksspekteret, særlig ved at nye fagområder som psykologi og barnepsykiatri satte fokus på muligheter for å møte problemene på andre måter enn å fjerne barna fra hjemmet. Dermed kunne plassering av barn utenfor hjemmet benyttes som siste utvei etter at tiltak i hjemmet var forsøkt under barnevernsnemndas tilsyn. Tvangstiltak skulle dermed kun benyttes når andre tiltak var forsøkt og når disse hjelperådene måtte anses for nytteløse.

Tiltakene i barnevernloven fra 1992 kan betraktes som en videreføring av 1953-loven. En av endringene består i at barneverntjenesten kan iverksette hjelpetiltak på et tidligere tidspunkt enn etter loven av 1953. Dette innebærer at hjelpetiltak skal kunne benyttes før problemene har utviklet seg så langt i en uheldig retning at det er aktuelt å flytte barnet bort fra hjemmet.

Historien er med på å tydeliggjøre at det ikke finnes noen enkle løsninger på de oppgaver, dilemmaer og utfordringer som er forbundet med barnevernets ansvarsområde. Her kan flere hensyn lett komme på kollisjonskurs. (NOU 2000:12).

1.6 Oppgavens oppbygning

Oppgavens problemstilling vil besvares gjennom fremstillinger bestått av 7 kapitler:

Kapittel 1 starter med en introduksjon hvor jeg belyser bakgrunn for valg av tema, forskning på feltet, problemstillingen, avgrensning og oppgavens oppbygning.

Kapittel 2 presenterer gjeldende teoriene som kan støtte og belyse oppgavens problemstilling. Det innebærer at jeg vil ta med disse teoriene videre inn i drøftingen. I denne

delen vil det forekomme ulike definisjoner og begreper som det er viktig for leseren å ha kunnskap om.

Kapittel 3 vil jeg redegjøre de metodiske tilnærmingene knyttet til selve datainnsamlingen. Her gjør jeg rede for og begrunner den vitenskapsteoretiske forankringen i fenomenologien og i hermeneutikken og vurderinger og refleksjoner rundt valgene i hele forskningsprosessen, samt utfordringer knyttet til feltarbeidet og etikken.

Kapittel 4 tar for seg aktuell kontekstuell informasjon som gir et godt grunnlag for å forstå temaet. Det betyr her et kort innblikk i begrepene globalisering og sosialisering og deretter afrikansk bakgrunn befolkningen i Rogaland.

Kapittel 5 vil bestå av presentasjon av funnene og analyse av disse. Slik har jeg kartlagt kategoriene som jeg vil bruke under drøftingsdelen.

Kapittel 6 består av tolkning og drøfting av funnene mine og basert på kategoriene som resulteres av analysen. Her blir funnene belyst i lys av teorier og tidligere forskning.

Kapittel 7 består av en oppsummerende sammenfatning av de sentrale funnene og kunnskap som er hentet ut av prosjektet, og en konklusjon som oppsummerer mine refleksjoner rundt hele oppgaven.

2 TEORI

I denne delen vil jeg presentere noen sentrale teorier om kultur, kommunikasjon, interkulturell kommunikasjon og kompetanse som kan medvirke til å fange en helhet forståelse av problemstillingen min. Teorier og deres relevans vil bidra til å belyse grundig både kulturelle og kommunikative utfordringer som kan oppstå på veier mellom afrikanske foreldrene og barnevernet.

2.1 Kultur

Schiefloe (2011, 127 - 130) å skille mellom to kulturbegreper. I daglig tale vil de fleste kombinere begrepet kultur med "kunstnerisk", eller "ekspressiv aktivitet". Mens når vi snakker om kultur og med det tenker på sentrale beskrivelse trekk ved livsform, væremåte, språk og tradisjoner, samt fremmede kulturer eller/og kulturkonflikter, gjelder det "samfunns kultur". Det siste perspektivet på kulturbegrepet vil interessere meg i denne oppgaven.

Sosialantropologen Arne Martin Klausen sier at Kultur er:

"De ideer, verdier, regler, normer, koder og symboler som menneske overtar fra den forrige generasjon, og som man forsøker å bringe videre - oftest noe forandret – til den neste generasjon".

Klausen definisjonen er omfattende fordi den tar på seg to (2) sentrale trekk som er viktige for integreringen i et nytt samfunn.

Den første er læringsprosessen som innebærer at kultur er noen som vil bli lært bort til nye medlemmer som den riktige måten å oppfatte på, tenke på og føle på forhold til spesifikke problemer. Her må "nye medlemmer" peke på både "de nye fødte" og "de nyankomne" menneskene som skal tilhøre til et eksisterende samfunn.

Den andre er endringsprosessen der en kultur stadig blir test mot virkeligheten i møter mellom mennesker, og at den sannsynligvis vil bli endret dersom de grunnleggende antakelsene viser seg å være gale. Det innebærer at innvandre kan i sin resosialiseringsprosess har mulighet til å endre eller ta vekk noen trekk av sine opprinnelige kulturelle normer og verdier som ikke stemmer med væremåte i det nye samfunnet.

2.1.1 Kulturkompetanse

Holm – Hansen mfl. (2007, 50 -53) hevder at Kulturkompetanse begrepet omfatter bruk av konkret kunnskap om andres kultur som en har tilegnet seg via utdanning og opplæring og erfaring. Kulturkompetanse innebærer å ta hensyn til ulike oppfatninger om kultur og typer atferd knyttet til kultur i den aktuelle saken. Kulturkompetanse vil også være til hjelp i barnevernets arbeid med å finne fram til løsninger. Kulturkompetanse vil kunne gjøre barnevernsarbeidernes vurderinger mer presise. Den vil bidra til bedre situasjonsforståelse. En britisk studie viser hvordan en barnevernsarbeiders nysgjerrige og åpne holdning til en familiefars flerkoneri gjorde det mulig å analysere barnets behov bedre enn om stereotypiene hadde fått råde.

2.1.2 Kultursensitivitet

Kultursensitivitet begrepet legger vekt på åpenhet og respekt og forståelse for andres kultur. Det vil si at barnevernansatte må bli oppmerksomme og nysgjerrige på grunner som ligger under en handling og en holdning. Kultursensitivitet dreier seg om en åpen og undersøkende holdning, det vil si innstilling og arbeidsmåte. Kultursensitivitet innebærer å anerkjenne forskjeller uten å fordømme. Kultursensiviteten hører til ferdigheten i å forholde seg “passende” i ulike situasjoner. Sensitivitet i interkulturelle sammenhenger stiller store krav til evnen til å reflektere over egen kultur (individuell og kollektiv). Man må kunne se på sitt eget system av regler og normer som ett av flere mulige og legitime. Dermed blir det mulig å identifisere forskjeller for deretter å begynne det interkulturelle oversettelsesarbeidet. Misforståelser kan ryddes av veien, det blir mulig å få øye på eventuelle reelle interessemotsetninger. (Holm- Hansen et al. 2007, 50 -53).

2.1.3 Kulturforståelser

Dahl i boken *Møter mellom mennesker* ønsker at vi skal forstå kultur som koder i bakhodet. Kultur er en slags modell individet har i sitt hode av virkeligheten og for handling. Denne modellen inneholder oppfatninger om og forskrifter for hvordan vi skal oppføre oss, for hvordan andre mennesker skal tiltales, for hva som er rett og galt. Disse forskriftene, som vi har lært ved å være medlemmer av bestemt samfunn, kaller jeg “koder i bakhodet”, (Dahl 2001, 58).

Marianne Skytte i boken *Etniske minoritetsfamilier og sosialt arbeid*, tilbyr tre kulturforståelsers modeller. Som ifølge henne, alle tre er fortsatt i bruk i dag og det hentes argumenter fra dem alle i ulike deler av debatten om sosialt arbeid med minoritetsfamilier. Jeg skal derfor kort skissere de tre kulturforståelsesformene. (Skytte 2008, 21).

2.1.3.1 Evolusjonistisk kulturforståelse

Innenfor den evolusjonistiske kulturforståelsen ses den kulturelle og samfunnsmessige utviklingen som at den bare går fremover, og at den har nådd sitt foreløpige høydepunkt i dagens vesteuropeiske og nordamerikanske land. Mennesker øverst i utviklingshierarkiet har ifølge den evolusjonistiske kulturforståelsen nådd et høyere utviklingsstadium enn mennesker lenger nede på utviklingsstigen. Det vil si at høytutviklede kulturer og samfunnsborgere oppfattes å ha et utviklingsmessig fortrinn og dermed en legitim adgang til å tilby, ja rett og slett å påtvinge, laverestående mennesker og samfunn sine egne sosiale og kulturelle verdier, normer og tradisjoner. Ut fra en evolusjonistisk kulturforståelse er det en viktig del av sosialarbeideres oppgave å befri barn og foreldrene fra laverestående kulturers syn på barneoppdragelse og familieliv. (Skytte 2008, 21-22).

2.1.3.2 Relativistisk Kulturforforståelse

Kulturrelativismen fokuserer på å forstå forskjellige kulturer på deres egne premisser, og på at det finnes mange likeverdige løsninger på livets grunnleggende problemer. Innenfor kulturrelativismen opereres det med en essensialistisk kulturforståelse. Det vil si en forståelse av kulturer som avgrensede, lukkede universer med sett av verdier og tradisjoner som mer eller mindre statisk videreføres fra en generasjon til den neste. (Skytte 2008, 22-23).

2.1.3.3 Kontekstuell Kulturforståelse

I den kontekstuelle kulturforståelsen betraktes karakteristiske trekk ved etniske grupper som skapt under spesifikke historiske, sosiale og politiske omstendigheter. Særlige trekk ved etniske grupper anses som betinget av den lokale situasjonen heller enn som noe opprinnelig og fundamentalt, slik det stort sett var forutsatt i både den evolusjonistiske og den relativistiske

kulturforståelsen. Den kontekstuelle kulturforståelsen representerer et sprang fra et objektivt kulturfokus til et subjektivt etnisitetsfokus. Poenget er at etnisitet er en relasjon mellom grupper og ikke en egenskap hos en enkelt gruppe. (Skytte 2008, 24-25).

2.1.4 Livssyn i samspill

Skytte 2008 tilbyr 2 idealtyper for å forstå livssyn påvirkning på mennesker handling å deres betydning på barneoppdragelsen.

2.1.4.1 Individualistisk livssyn

I modellen av det individualistiske livssynet er det enkelte mennesket som er i fokus. Det enkelte mennesket blir oppdratt med bevisstheten om at det selv er ansvarlig for livet sitt og har lov til å gjøre med det hva han eller hun selv ønsker. Et mennesker har bare ett liv, og har rett til å oppnå lykke gjennom å bruke det slik han eller hun finner best. Foreldre med et slikt livssyn støtter sine barns utvikling av selvstendighet og individualitet fra de er små. Selvfølgelig skal barnet vite at *“vi foreldre er til å støtte deg i din utvikling”*, men målet med oppdragelsen er at barnet gradvis skal bli i stand til å klare seg selv og utvikle individuelle evner.

I det individualistiske livssynet forventes og oppmuntres barnet til å utvikle egne meninger. Et barn som alltid kopierer andres hensikter, betraktes som et individ med svak karakter. Med det individualistiske livssynet bygger de enkelte oppdragelselementene opp under målet om at barnet skal bli i stand til å klare seg selv og utvikle de evnene det har. Det blir lagt vekt på både at barnet utvikler evner til å sanksjonere seg selv både positivt og negativt, og at barnet har sin individuelt utviklede samvittighet som rettesnor for hvordan det handler. (Skytte 2008, 67-69).

2.1.4.2 Kollektivistisk livssyn

I det kollektivistiske livssynet utgjør hele den utvidede familien den faste rammen rundt livet. I dette livssynet anses individet for å ha et lykkelig liv hvis familiens livsprosjekt blir realisert og hvis familien som helhet fungerer godt. Det viktigste i barneoppdragelsen er at barna oppdras til å verdsette familien. Barnets samhörighet med familien er det overordnede.

I det kollektivistiske livssynet lærer barnet å rette seg etter eldre familiemedlemmers meninger. Et barn som gjentatte ganger uttrykker meninger som avviker fra familiekollektivets, blir ansett for å ha dårlig oppførsel.

I det kollektivistiske livssynets æresmoral er det ikke bare den enkelte som må stå til regnskap for handlingene sine. God eller dårlig atferd påvirker hele familiens ære. Dårlig oppførsel kan føre til skamfølelse – en følelse som bygger på forestillingen om kollektiv forpliktelse. Av samme grunn er barneoppdragelsen også preget av eksterne autoriteter og langt mer omfattende ritualiserte atferdsregler. (Skytte 2008, 68-69).

2.1.4.3 Trekk ved kollektivistisk livssyn og individualistisk livssyn

I tabellen nedover ligger sær trekkene ved kollektivistisk livssyn og individualistisk livssyn. Den er hentet fra Holm-Hansen og mfl. (2007, 44). Forfatterne advare at som det framgår, røff og skissepreget. Den enkelte familien og det enkelte individet vil kunne kombinere på kryss og tvers, og mange vil nok ikke kjenne seg igjen i skjemaet. Likevel kan det kontrasterende grepet i tabellen danne et utgangspunkt for tankeprosesser som fører fram til en bedre forståelse av hva utfordringene består.

Tabell 1: Trekk ved kollektivistisk og individualistisk livsform	
Kollektivistisk livsform	Individualistisk livsform
Barnets behov defineres av familien	Barnets behov (definert av flere enn familien, vår anm.) er i sentrum
Gjensidig avhengighet basert på blodsband	Likhet. Frihet
Ansvarsfølelse overfor kollektivet	Selvrealisering
Lydighet og oppofrelse	Frivillighet i familierelasjonene.
Autoritetstro	Demokratioppfattelse
Barna prøver å leve opp til foreldrenes forventninger	Barna gir uttrykk for hva de selv vil
Foreldrene vet best	Man vet best hva man selv føler
Respekt for eldre	Demokratiske forhandlinger med utgangspunkt i den enkeltes behov og ønsker
Lite verbal kommunikasjon og ansikt-til-ansikt-dialog	Barnet oppfattes som kommunikativ partner fra fødselen
Foreldrene er forholdsvis lite sammen med spedbarnet (30 pst av tida) og sover ofte atskilt	Foreldre er sammen med barna mesteparten av tida (90 pst)
Voksnes lek med barna anses som brudd på respekt-kontrakten	Foreldrene leker med barna
Anerkjennelse formidles indirekte	Belønning og verbal ros
Familien og slekta overtar i perioder	Foreldrene vanligvis de eneste ansvarlige omsorgsgivere
Tydelig betont forskjell mellom gutter og jenter	Lite betont forskjell mellom gutter og jenter
(Hundeide 2003:90; Nøhr Larsen 2004:29) i (Holm-Hansen og Al., 2007:44).	

Å få en god forståelse av ulikheter mellom individualistisk og kollektivistisk livssyn er noen som setter oss i stand til å forstå våre kulturelle innflytelser og deres konsekvenser på måte

vi vil oppdra våre barn. Disse kan bidra til sosialarbeidere forstår hvorfor afrikanske foresatte oppdrar barna sine på en måte som kan gjøre at de vil tro at disse barnas interesse er i strid med foreldrenes interesse. Og om at disse foresatte får bevissthet på sine kulturelle syn, kan det også bidra til at de også forstår hvorfor barneverns ansatte tar beslutninger på den måte de gjør. Dersom hver aktør forstår hverandre ståsted kan det hjelpe til å oppnå en fullstendig samarbeide. Derfor er det viktig i den oppgaven at alle forstår den kulturelle konteksten.

2.2 Kommunikasjon

Kommunikasjon er å forhandle om mening. Evnen til å bruke symboler, å fortolke verden, å gi mening til sine omgivelser, er fellesmenneskelig. Men meningene blir ikke skapt i et tomrom. Det å tilskrive tegn, symboler og handlinger mening skjer i samspill med andre mennesker. Meninger er ikke tatt ut fra “løse luften”. Det skjer hele tiden “forhandling” om mening i de pågående samtale i et samfunn. Mennesker i et sosialt felleskap etablerer tilnærmede enigheter om hva ting skal bety. Slik meningsdanning skjer i løpet av hele sosialiseringprosessen, dvs. gjennom oppvekst og høsting av erfaringer i samspill med jevnaldrende og likesinnede, med yngre og eldre, med kjente og fremmede. (Dahl 2001, 21-22).

2.2.1 Definisjon

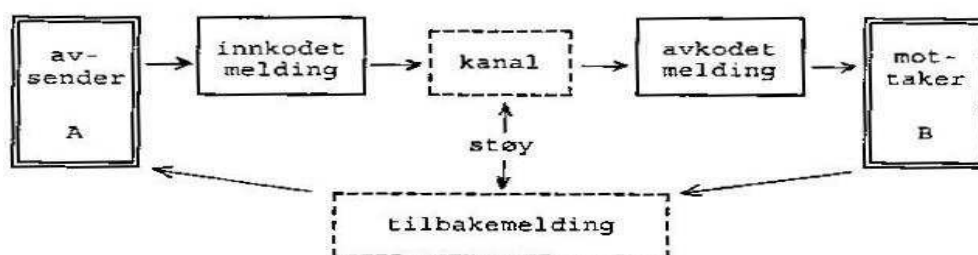
Ordet 'kommunikasjon' brukes om så forskjellige ting som veier og jernbaner, post, radio og fjernsyn, data- og telekommunikasjon, og interaksjon mellom mennesker (samtale ansikt til ansikt, kroppsspråk, språkbruk). Vi skal i dette avsnittet konsentrere oss om det siste, samtale eller samhandling ansikt til ansikt mellom mennesker. I slike situasjoner overfører vi, og tolker (avkoder), meldinger. Ordet 'kommunikasjon' har en latinsk opprinnelse. Det bygger på verbet '*communicare*', som har to viktige betydninger: 'å overføre' (eng. '*to impart*', '*to transmit*') og 'ha felles', 'ha del i', (eng. '*to share*'). Disse to ulike grunnbetydningene finner vi igjen i to ulike retninger innen kommunikasjonsforskning.

Den første vil jeg kalle '*overføringstradisjonen*'. Det dreier seg der om en lineær overføring av meldinger fra avsender til mottaker.

Den andre vil jeg, i samsvar med kommunikasjonsforskeren John Fiske, kalle '*den semiotiske tradisjonen*'. I denne er man mer opptatt av hvordan de to kommunikantene tolker tegnene eller meldingen som overføres. Er f.eks. '*sharing*' av mening mulig? (Dahl 1996, 140)

2.2.1.1 Overføringstradisjonen

Overføringstradisjonen går tilbake til kommunikasjonsingeniørene som hadde som oppgave å overføre informasjon fra et punkt til et annet med minst mulig feil. De var opptatt av avsenderens og mottakerens rolle, kanalens beskaffenhet, mulige støykilder og hvordan tilbakemelding kunne bidra til korreksjon av meldingene som ble sendt. Suksessen i kommunikasjonen kan måles i hvor stor grad overføringen av meldingen kan foregå på en riktig måte, dvs. med minst mulig forvrengninger. Innenfor overføringstradisjonen fokuserer man gjerne på hvordan man kan utvikle større ferdigheter i kommunikasjonen (eng. '*skills of communication*'), ved å formulere presise uttrykk, ved å redusere støykilder, ved aktiv lytting, ved å stille klargjørende spørsmål til senderen slik at innkodning og avkodning kan gjøres mer presis.

Figur 1: En kommunikasjonsmodell innenfor overføringstradisjonen

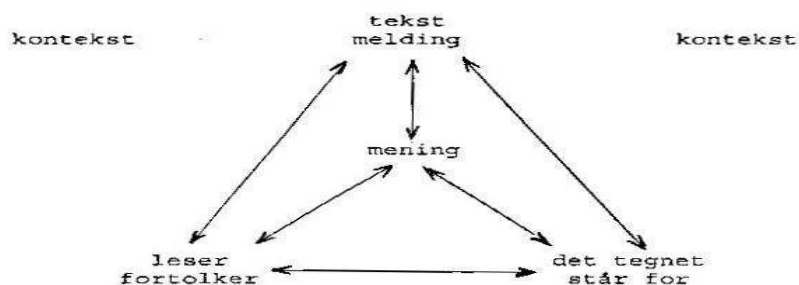
Modellen forteller noe viktig om kommunikasjon. Det er 'noe' (et tegn, et ord, en lyd, en hendelse) som overføres fra A til B. Det er altså alltid et lineært aspekt ved en kommunikasjon. Modellen viser også tydelig at det kan skje feil ved overføringene. Forskerne forsøker derfor å kartlegge hvordan slike feil kan begrenses. Studiet av interkulturell kommunikasjon har tydelig vist at dette ikke uten videre er tilfellet. Problemet ligger nemlig i at A og B, som befinner seg i kulturer med ulike erfaringer eller ulike kulturelle referanserammer, kanskje tillegger dette 'noe', som blir kommunisert (tegn, ord, hendelse), ulike betydninger. I slike tilfeller fører overføringen (eng. '*transmission*') ikke til kommunikasjon,

men til miskommunikasjon. Det blir ingen '*sharing*'; det kommer ikke noen felles mening ut av en slik 'kommunikasjon'. (Dahl 1996, 140 - 141)

2.2.1.2 Den semiotiske tradisjonen

Den semiotiske tradisjonen skifter synsvinkelen fra det lineære aspektet ved kommunikasjonen til det som overføres, dette 'noe' som vi vil kalle 'tegnet' (gresk 'semiotikk', 'semiologi', læren om tegn). Det viktige spørsmålet blir da hvordan ulike mennesker oppfatter tegnet eller tegnene – meldingen – som overføres. Et sentralt begrep blir da den 'mening' som menneskene tillegger de meldingene som overføres. Men mening er ikke et teknisk begrep slik som 'overføring av data'. Meningen er ikke iboende i tegnene. Meningen blir tilskrevet tegnene av mennesker og er knyttet til menneskelig erfaring – oftest ulik menneskelig erfaring. Derfor kan vi si at meninger ikke hopper «fra hode til hode», som det står i overskriften. Meldinger kan overføres fra en person til en annen, men ikke meninger.

Innen semiotikken spiller analogien til en tekst en viktig rolle. Mening skapes når mennesker leser 'teksten' (meldingen) ut fra sin erfaringsbakgrunn, dvs. ut fra 'konteksten'. Det karakteristiske ved tegnet er at det står for noe annet enn seg selv. Det tegnet står for (konkret objekt eller abstrakt tanke), kan bare forstås ut fra erfaring med omgivelsene. Uten kontekst, blir heller ikke teksten forståelig.

Figur 2: En semiotisk modell som viser hvordan mening skapes i feltet mellom leser, tekst og det tegnet står for ('referent').

Relasjonene mellom leser (fortolker), tekst (melding) og det tegnet står for (eng. '*referent*') er avgjørende for å produsere en mening hos leseren. Meningen ligger ikke implisitt i teksten eller meldingen, den produseres i møtet mellom leseren, teksten og den erfaringsbakgrunn leseren

har. Oppvekst, kontakt med foreldre, kamerater og hendelser opp gjennom livet er avgjørende for holdninger, verdier og følelser, som igjen innvirker på hvilke meninger leseren skal tilskrive tekstene/meldingene. Meningsskaping er en stadig pågående prosess; den er dynamisk. Mennesket er ikke bare en passiv mottaker, men en aktiv meningsskaper. Oftest er det i samspillet mellom menneskene at meningene dannes. De er et resultat av 'forhandlinger' om meninger. Det at ulike mennesker oppfatter samme tegn på ulike måter og tillegger ulike meninger til samme hendelse, er heller et uttrykk for sosiale og kulturelle forskjeller. Man tolker ut fra ulike referanserammer, ut fra ulike meningsunivers. Det er slett ikke sikkert at ulike meninger nødvendigvis er noe negativt, det kan tvert imot være en kilde til rikdom. Kommunikasjonsproblemer behøver ikke ligge i selve den lineære overføringsprosessen, men i de ulike kulturelle og sosiale univers som menneskene er en del av og henter sine meninger fra. En forbedring av kommunikasjonen kan derfor bare oppnås ved at mennesker lærer hverandres språk og kultur bedre å kjenne. Da kan de i det minste forstå hvorfor den andre tenker og handler slik som han eller hun gjør. (Dahl 1996, 141 - 143)

2.2.2 Interkulturell kommunikasjon

Studiet av interkulturell kommunikasjon dreier seg om kommunikasjon mellom mennesker med ulik kulturbakgrunn. Der er imidlertid et spørsmål hvem som skal definere hva som er ulik kulturbakgrunn og når denne gjør seg gjeldende. Vi skal se på to tilfeller.

I det første tilfellet kan vi tenke oss at aktørene selv er seg bevisst at de representerer ulike kulturfellesskap og at denne kulturbakgrunn påvirker deres fortolkning, deres tilskrivning av mening. Dermed kan interkulturell kommunikasjon defineres som:

*"En prosess som innebærer utveksling og fortolkning av tegn og melding mellom mennesker som **oppfatter seg som representanter for kulturelle fellesskap så forskjellige at deres tilskrivning av mening påvirkes**".*

I det andre tilfellet er det den utenforstående observatøren som beskriver kommunikasjonssituasjon slik at kulturforskjellene er av betydning, uansett om aktørene oppfatter situasjoner slik eller ikke. Da vil interkulturell kommunikasjon defineres som:

*"En prosess som innebærer utveksling og fortolkning av tegn og melding mellom mennesker som **representerer ulike kulturelle fellesskap som er så forskjellige at deres tilskrivning av mening påvirkes**".*

Sammenhengen mellom disse definisjonene vil vise om vi tenker oss at personene er bevisst sin kulturelle identitet i kommunikasjonen, eller om det er en utenforstående observatør som opplever kulturforskjellene som relevante. Interkulturell kommunikasjon handler om observasjon og oppfattelse og forståelse og tolkning og kontekst. (Dahl 2001, 64 – 65).

2.2.2.1 Kommunikasjons kontekst

Øyvind Dahl (2001, 129 -155) mener med kommunikasjonens kontekst både fysisk kontekst, samhandlingskontekst, sosiale og kulturelle konvensjoner og institusjoner, verdier og normer, religion og historie, kort sagt, alt som kan danne bakgrunn for de kommunikative handlingene.

Slike referanserammer eller kulturelle faktorer er viktig, men skal vi begynne å liste dem opp, blir det snart et stort og uoversiktlig materiale. Hver av partene bærer med seg sitt sett av referanserammer som kan brukes som kulturelle innkodings- og avkodingsnøkler.

Vi må derfor gjøre et utvalg av mulige komponenter av disse faktorene i den hensikt å peke ut noen som er viktige for samhandlingen. Her skal vi ta for oss tre hovedgrupper:

- *Verdensbildet (religion, verdier, normer, tid, osv.)*

Verdensbilder er «et sett av mer eller mindre systematiserte trosforestillinger og verdier som en gruppe mennesker bruker for å vurdere og å gi mening til sine omgivelser», ifølge antropologen Charles Kraft (1978:407). Mennesker med andre verdensbilder kan ha andre oppfatninger om universet. Deres logikk og tenkeevne kan være like god (eller dårlig) som vår, men fordi utgangspunktet er annerledes, kommer de frem til helt andre resultater enn oss, stilt overfor samme fenomen.

- *Sosiale faktorer (status, familie, alder, kjønnsrolle, jobb, osv.)*

Sosiale faktorer legger vekt på mellommenneskelige relasjoner. Det betyr sosial status og sosial rolle. Der sosial er et gjenkjennelig, sosialt definert trekk ved en person som gir vedkommende et sett av rettigheter og plikter. Sosial rolle er "å handle ut fra ens status".

- *Individuelle faktorer (erfaring, tenkemåte, beslutningsmåter, følelser, osv.)*

Under denne tittelen skal vi ta for oss individuelle faktorer slik som persepsjon – hvordan mennesker observerer og danner seg inntrykk, kognisjon - hvordan mennesker tenker og tar beslutninger, og til slutt emosjon – hvordan de føler. Slike faktorer er viktige for hvilke forhåndsforventninger vi har om hverandre og for hvilke tolkningsnøkler vi stiller med når vi sender tegn og meldinger til hverandre og forsøker å tilskrive dem mening.

2.2.3 Interkulturell kompetanse

Først og fremst må jeg innlede at interkulturell kompetanse ikke er noen stativ i tid, men dynamikk. Derfor vil definisjonen beveger seg over tid, dette aspektet har preget Bøhn og Dypedahl forsøk på definisjon av interkulturell kompetanse:

"Interkulturell kompetanse beskrives som evnen til å kommunisere hensiktsmessig og passende med mennesker som har en annen kulturell bakgrunn". (Bøhn og Dypedahl 2009, 12).

"Interkulturell kompetanse defineres som evnen til å tenke og kommunisere hensiktsmessig i møte med mennesker med andre tankesett og /eller kommunikasjonsstiler enn en selv". (Bøhn og Dypedahl 2017, 14).

Bøhn og Dypedahl (2017) definisjonen av interkulturell kompetanse inkluderer både tenkemåter og handling. Det gjenspeiler at interkulturell kompetanse gjerne dekker både holdninger og atferd. Når det gjelder hvilke delkomponenter som kan inngå i interkulturell kompetanse, går følgende aspekter: "evne til å analysere, tolke og relatere", "fleksibilitet", "kulturell selvbevissthet og evne til selv-evaluering", "kulturell tilpasningsevne til nye situasjoner", "toleranse for og nysgjerrighet på tvetydighet", "grundig kunnskap om og forståelse av kultur (egen og andres)", "en ikke-dømmende framtoning", "evne til å lytte og observere", "respekt for andre kulturer" og "interkulturell empati".

2.2.3.1 Vi alle her og der

Overgangen fra en statisk til en dynamisk kulturforståelse gjenspeiler også til en viss grad hvordan perspektivet på faget interkulturell kommunikasjon har endret seg. I fagfeltets barndom var temaet ofte "vi er", det vil si med et fokus på oss selv som reisende rundt omkring i verden. Dette skiftet etter hvert til perspektivet «de her», som referer til hvordan vi skulle forholde oss til utlendinger og immigranter. Senere har det også kommet en flerkulturell dimensjon med fokus på det flerkulturelle fellesskap i samfunnet, som kan beskrives som "vi alle her". Det siste er et globalt perspektiv der vi alle er i samme båt, "vi alle her og der". (Bøhn og Dypedahl 2017, 162–164).

Med "vi alle her og der" mener Salo-Lee (2006) det globale inkluderende. Hun legger vekt på alle mennesker påvirker hverandre gjensidige gjennom møter og samarbeid. Salo-Lee presenterer et begrep som hun har hentet fra Holden (2002) "*participative competence*" som vil oversettes her med "*deltaker kompetanse*". Med deltaker kompetanse menes evne til å delta på en produktiv måte i felles prosjekter, bidra til å løse oppgaver, dele kunnskap, kommunisere erfaringer og stimulere til felles læring i gruppe. Deltakerkompetanse kan oppnås og utvikles via kontinuerlig læring. Kunnskapsoverføring kan være en utfordring der det er kulturelle ulikheter, men kan bli gjort mulig ved hjelp av dialog. (Salo-Lee 2006, 135).

2.3 Stereotypier

Bøhn og Dypedahl (2017, 39 - 46) definerer som en generalisert, forenklet beskrivelse av en gruppe mennesker. Forfatterne sa at verden er full av stereotypier fordi de fungerer som strategi for å takle verden rundt oss. Stereotypier kan være negative og positive. For kommunikasjon er det dessuten ikke bare et problem at vi overforenkler, men også at vi har lett for å dele opp verden i "vi" og "dem".

Forfatterne erklærer at hvis vi spør folk på gaten hva som kjennetegner for eksempel bergensere, leger, prester, eller medlemmer av en hvilken som helst annen gruppe, vil vi antagelig få presentert en rekke tilsvarende stereotype oppfatninger. Svarene vil ofte være basert på generaliserte personlige erfaringer eller allmenne forestillinger om hvordan representanter for disse gruppene oppfører seg, tror og tenker. Bøhn og Dypedahl befester at det er verre hvis man har fått negative holdninger til en gruppe gjennom veldig mye informasjon, men der denne informasjon ikke er av personlig art. Det vil si at man over tid har opparbeidet sterk inngrodde

negative og normative stereotypier. Men hvis man skulle ha fått negative oppfatninger om en gruppe gjennom negativ omtale, vil dette fort kunne endres gjennom kunnskap og god personlig kontakt. Dette poenget er interessant for oppgaven min fordi studien vil vise at gjennom kunnskap og god kontakt kan forhold forbedres mellom afrikanske familier og barnevernet.

3 METODE

"Metodebegrepet dekker de framgangsmåter som benyttes i forskning – i innsamling og bearbeiding av informasjon - datamaterialet", (Thornquist 2003, 10).

"En metode er en framgangsmåte, et middel til å løse problemer og komme fram til ny kunnskap. Et hvilket som helst middel som tjener dette formålet, hører med i arsenalet av metoder", (Hellevik 2002, 12).

Disse to definisjonene, som mange andre, viser at metoden en velger å bruke har stor betydning for måten en gjennomfører og oppnår målet i en undersøkelse. Derfor må vi som vil forske, tenke nøye gjennom valg av metode før vi tar fatt på et forskningsprosjekt.

Som sagt i definisjonene er metode en velger et verktøy, et redskap, et middel som gir mulighet til å oppnå troverdige resultater i en undersøkelse. Med andre ord er valg av metode et hjelpemiddel som kan brukes til å besvare empiriske spørsmål. Med et bevisst forhold til metode og metodebruk kan man jobbe systematisk for å få svar på de spørsmålene man ønsker å stille. I en undersøkelse er fremgangsmåten, organiseringen og analysene viktige redskaper i arbeidet med å forske seg frem til nye erkjennelser.

I denne oppgaven har jeg vært interessert i både afrikanske foreldrenes syn på barnevern som institusjon og barnevernets måte å komme i kontakt og kommunisere sin oppgave ovenfor gruppen som et sosialt fenomen. Dette gir grunnlaget for forskningsmetoder som jeg vil ta med meg inn i hele prosjektet.

I dette kapitlet vil jeg gjøre rede for det vitenskapsteoretiske grunnlaget som har betydning for feltarbeidet mitt. Etterpå vil jeg ta stilling til de metodiske tilnærminger som ligger til grunn for feltarbeidet. Deretter vil jeg redegjøre for framgangsmåten og bakgrunnen for valg og utfordringer knyttet til dette arbeidet. Og til slutt vil jeg fokusere på kvalitet og etiske vurderinger.

3.1 Vitenskapsteoretisk grunnlag

Her vil jeg belyse kort betydning av sosial konstruksjon, fenomenologisk og hermeneutisk tilnærminger, og deres virkning på dette prosjektet.

3.1.1 Sosial konstruksjon

"Samfunnsforskere studerer ofte forhold som er velkjente og ordinære for folk flest, og som folk flest er deltakere i, så som familie, arbeidsliv, organisasjoner, lokalsamfunn, økonomi og politikk", (Wadel og Wadel 2007, 10).

En slik forskningsmetode innebærer en teoretisk forklaring.. Der er både forklaring og teori eksempler på en eksternalisering som skaper orden. Det kaller vi for en sosial konstruksjon av virkeligheten. I en sosial konstruksjon av virkeligheten legges det vekt på at virkeligheten skapes gjennom sosiale konstruksjoner. Konstruksjonen kommer i stand i møtet vårt med ulike erfaringer og belysninger på bakgrunn av vår forståelse av situasjonen. Dette vitenskapssynet vil influere også på min arbeidsmåte. Videre vil det hjelpe meg å få fram både afrikanske foreldrenes vurderinger av det norske barnevernet og deres valg av metoder når oppgavene skal formidles på en hensynsfull måte. Derfor har forskningen min bestått i å samle foreldre og ansatte i barnevernet og la dem fortelle om hvordan de har opplevd virkeligheten. Jeg synes at dette er i samsvar med en konstruktiv metode å nærme meg problemstillingen på. Å få begge partene, foreldrene og ansatte, til å rekonstruere og tolke måten de opplevde virkeligheten på, vil bidra til en bedre forståelse av den sosiale konteksten. Hvordan afrikanere ser på barnevernets rolle, og samtidig måten de ansatte i barneverntjenesten forsøker å løse sine oppgaver på, kan være utmerkede eksempler på hva som har betydning når en arbeider innen en sosial konstruksjon.

Derfor er det også viktig for den vitenskapelige verdien at en holder fast ved både fenomenologiske og hermeneutiske perspektiver ved arbeidet mens en bearbeider data i prosjektet.

3.1.2 Fenomenologisk tilnærming

"Fenomenologien er selve vitenskapen om den menneskelige opplevelsen og erfaringen. Filosofen Edmund Husserl er den mest kjente personen innenfor dette feltet", (Røkenes og Hanssen 2012, 54).

Fenomenologien legger vekt på å få den andre til å fortelle så fritt som mulig, samtidig som vi hele tiden må være oppmerksom på at ingen fortellinger skriver seg selv. Enhver fortelling fortelles ut fra bestemte diskursive rammer. Likevel vil det som fortelles fremstå som virkelighet for den som forteller; det vil ikke være noen andre som kjenner fortellingen like godt som den som forteller. Det finnes ingen fasit eller et utenfor perspektiv som kan korrigere fortellingene ut fra en sensurerende og overordnet "meta-forestilling", som ut fra en eller annen form for evidens kan hevde at de mangler sentrale aspekter sammenlignet med «det som faktisk har skjedd». En fenomenologisk tilnærming vil si at vi inntar en åpen og anerkjennende holdning nettopp til det som fortelles. Videre må fortellingen anerkjennes som viktig og som en kilde til forståelse av vedkommendes situasjon.

"Historien som fortelles må få betydning for tiltak og planer som igangsettes". (Juul 2004, 65).

Dermed ønsker jeg å gå dypt inn i problemstillingen min ved å begrepsfeste subjektive opplevelser av informantene mine, slik at jeg kan oppnå en fullstendig forståelse av meningen som ligger bak hver enkel deltakers erfaringer. Jeg må presisere at en fenomenologisk tilnærming vil kreve at min forståelse av informantenes erfaring og opplevelse tar utgangspunkt i deres egen forståelse av dette.

3.1.3 Hermeneutisk tilnærming

Hermeneutikken forsøker å forstå grunnbetingelser for menneskelig eksistens, og er utpreget humanistisk orientert. Den er også i stor grad preget av relativistisk tankegang. Hermeneutikken har sine røtter tilbake til tolkningen av bibeltekster, men er videreutviklet til å tolke menneskelig atferd. Her mener Stene (2003, 38) at:

"Den menneskelige eksistensen kan tolkes og forstås gjennom språket, menneskelige handlinger, livsytringer og sporene etter menneskene".

Hermeneutikken vil prege analysen av undersøkelsen min. Jeg vil i analysen forsøke å forstå informantenes egne erfaringer og opplevelser som toppen på et isfjell. Det innebærer at jeg vil utvikle en helhetsforståelse ved å tolke svarene på spørsmålene mine, slike som: "Hvordan kommer kontakten i gang mellom afrikanske foreldre og barnevernet?" og "Hva er det som kan fremme bedre kommunikasjon mellom partene?" og

"Hvilke utfordringer står barnevernet overfor når etaten skal kommunisere oppgavene sine til de foresatte?" Analysen og tolkningen skal bygges på resultatene av mine funn så vel som på resultater fra lignende undersøkelser deriblant Holm- Hansen mfl. (2007) og Paulsen mfl. (2014). Hermeneutikken er en metode som krever at min forståelse må være en fortolkning av informantenes selvforståelse av den spesifikke konteksten.

3.2 Forskningsdesign og metode

Jeg skapte min egen empiri ved å gjennomføre to varianter av kvalitativ forskningsmetode. Det gjelder både intervju og deltakende observasjon. Her skal jeg belyse disse variantene og deres relevans på min framgangsmåte.

3.2.1 Kvalitativ metode

Forskningsmetoder dreier seg om hvordan en forsker innhenter, organiserer og tolker informasjon. Vi skiller mellom to hovedtyper metoder: Kvantitativ og kvalitativ metode.

"Kvantitative tilnærminger er mest brukt ved studier av fenomener som er tallfestbare, det som gjerne kalles harddata". (Halvorsen 2007, 19-20).

"Fordel er at informasjonsmengden kan reduseres til akkurat det en er interessert i. Ulemper er at metoden gir få opplysninger om hver respondent". (Larsen 2007, 25).

Kvalitativ forskning kan handle om en bestemt måte å analysere empiri og presentere resultater på, det kan handle om forskning med bestemte forskningsmetoder som intervju og observasjon, og det kan handle om en bestemt induktiv arbeidsmåte som streber etter tolkning og forståelse i stedet for forklaring. Meeuwisse mfl. (2010, 34) sier at:

"Ofte gjøres det et poeng av å vise at det finnes en synlig, nærværende forsker som observerer, analyserer og vurderer sine resultater".

Fordelen er at i kvalitative undersøkelser møter forskeren informantene ansikt til ansikt. I slike tilfeller kan forskeren stille oppfølgingsspørsmål. Ulempen ved en slik metode er at en vanskelig kan trekke mer generelle konklusjoner. I tillegg,

"Erfaring har vist at folk som vet at de blir observert, lar ofte dette påvirke deres atferd i en bestemt retning". (Larsen 2007, 26 – 27).

I denne oppgaven har det vært et mål å generere kunnskap om hvilke meninger og erfaringer afrikanske foreldrene har om den sosiale institusjonen som barnevernet er, samt hvordan deres meninger, forståelse og oppfatning kan tolkes og forstås av andre sosiale aktører. I tillegg vil vi finne ut hvilke sosiale interaksjoner som kan lette relasjonene og kommunikasjonen mellom familier og barnevernet. Vi fant det verdifullt og nyttig å ta i bruk en kvalitativ tilnærming metode som innebar at vi måtte hente inn informasjon i form av beretninger som setter lys på oppfatninger, meninger og opplevelser. Dette kastet lys over mine problemstillinger. Den kvalitative metoden ga meg anledning til å gjennomføre intervjuer og deltakende observasjon i Rogaland fylkeskommune fra 1. September til 31. Oktober 2017.

3.2.2 Intervju som metode

Et kvalitativt intervju kan være mer eller mindre strukturert. Hvor strukturert det er, kan variere mye og bør klargjøres på forhånd. At det er strukturert, betyr at vi har laget en liste med ferdige spørsmål som stilles, i en bestemt og målrettet rekkefølge. Intervjuet kan også være ustrukturert, altså at det ikke består av ferdig, formulerte spørsmål som forskeren går igjennom i intervjuer. Ved ustrukturert intervju brukes det som oftest det som kalles en intervjuguide

som er en liste med spørsmål eller stikkord som vi bruker til å veilede oss med under intervjuet. Her skal informanten få prate fritt i forhold til temaene som tas opp. (Larsen 2007, 82 – 83).

Jeg valgte den ustrukturerte intervjusformen for å innsamle empiriene mine. Spørsmålene til de afrikanske familiene var om hvor de fikk informasjonen om barnevernet fra, deres oppfatning av institusjonen, og deres forståelse av etatens oppgaver og ønsker om eventuelle endringer.

I mitt arbeid med barneverntjenestene forsøkte jeg å få informasjon om de ansattes stilling, oppgavefordeling og ansvar i avdelingene. Deretter spurte jeg om måten de kom i kontakt med afrikanske familier på, hvilke utfordringer de møtte, som å skape forståelse for etatens oppgaver over afrikanske familier og på hvilke måter disse var forskjellige fra lignende utfordringer i møte med norske familier. Etterpå etterlyste jeg tilfeller der de opplevde at kommunikasjon og samarbeidet med afrikanske familier har fungert godt og hva, etter deres oppfatning, som bidro til dette. Videre spurte jeg om hvilke mer grunnleggende endringer anså de for å være nødvendige dersom kommunikasjonen mellom dem og gruppen skulle bli lettere på mer en permanent basis i fremtiden. Til slutt var det spørsmål om det var institusjonen sitt ansvar eller de foresatte sitt ansvar å finne frem til tiltak som kan forebygge omsorgssvikt og atferdsproblemer. I såfall om etatens ansatte kunne si noe om de tiltak de tar i bruk. Intervjuet med barneverntjenesten i Stavanger kommune foregikk i form av gruppe- intervju. Min kontaktperson bygde en fokusgruppe bestående av informanter fra forskjellige avdelinger. I boken *En enklere metode* påpekes det at:

"Det er også vanlig å gjennomføre intervjuer som gruppeintervjuer", (Larsen 2007, 84).

Grunnen var at tjenesten ville minimalisere ressursbruk, og at de ville få frem kollektive meninger.

3.2.3 Deltakende observasjon som metode

"Observasjon handler om at vi er tilstede i en situasjon som er relevant for studien og registrerer iakttagelser på bakgrunn av sanseinntrykk". (Johannesen og Tufte 2002).

Observasjon kan deles i to hovedtyper: laboratorieundersøkelser og feltundersøkelser. Feltundersøkelser er mye oftere brukt enn laboratorieundersøkelser innenfor samfunnsvitenskapelig forskning, og kan deles i to:

- Ikke- deltakende observasjon. Her er forskeren bare tilskuer til det som observeres.
- Deltakende observasjon. I slike observasjoner er forskeren medlem av det sosiale systemet som observeres. Deltakende observasjon kan også deles inn i to typer.

Aktivt deltakende: Her har forskeren en mer aktiv rolle når det gjelder å fastsette hva som skal skje innenfor det sosiale systemet.

Passiv deltakende observasjon: I disse undersøkelsene vil forskeren unngå at tilstedeværelsen påvirker utvikling av situasjonen som studeres. (Larsen 2007, 88 - 89).

Barnevernstjenesten i Sandnes organiserer ofte informasjonsmøter for nyankomne innvandrere. De gjennomfører også kurs i samfunnsfag som regel er obligatorisk for denne gruppen. Dermed ble jeg invitert til å være tilstede slik at jeg kunne observere prosessen. Jeg vil definere min deltakelse som passiv, fordi jeg var der kun som en av alle deltakerne, selv om jeg ikke hadde ønske om å påvirke vanlige deltakers samhandling i situasjonen. Jeg noterte alt som partene sa, både informasjon og spørsmål og svarene barnevernsspesialisten ga.

3.3 Utvalg av informanter

3.3.1 Tilgang til feltet

"Når du har funnet ut hvilken sosial enhet du skal studere, og hvor feltarbeidet skal foregå, kan det hende du må foreta valg om hvilke personer i den sosiale enheten feltarbeidet skal konsentreres om", (Fangen 2004, 51).

Å samle inn min egen empiri besto av utfordringer som jeg ikke hadde tenkt ut på forhånd. Jeg lærte mye, spesielt i rekrutteringsfasen. Det var en helt ny måte å forholde meg på til folk som jeg hadde kjent i mange år.

Jeg gjennomførte ustrukturerte intervjuer med afrikanske familier, og var min egen portvakt. Jeg tilbød dem en muntlig beskrivelse av prosjektet og hadde med kopi av informasjonsskriv

og samtykkeerklæringer. Likevel opplevde jeg at mange familier med små barn ikke ville snakke om barnevernet.

"Det er viktig å velge enheter som kan gi viktig informasjon om det tema du er ute etter å utforske", (Fangen 2004, 52).

Etter en samtale med en familiefar ble avgjørende for mitt videre arbeid. Han rådet meg til å forholde meg til afrikanske foreldre med voksne barn eller med familier som ikke har barn hjemme.

Jeg søkte intervjuer i følgende kommunale barneverntjenester: Klepp, Randaberg, Time, Sandnes, Sola og Stavanger. Selv om jeg sendte mange ganger elektroniske søknad, fikk jeg ikke svar fra Sola - og Randaberg kommune. Klepp - og Time kommune svarte at de ikke hadde kapasitet og at de prioriterte barnevern- og sosionom studenter.

3.

I Sandnes kommune spilte min veileder rollen som portvakt. Der gikk prosessen raskere og var enklere. I tillegg til intervjuer fikk jeg tilbud om å være observatør på to (2) informasjonsmøter med to (2) innvandrergupper fra Øst Afrika.

En person med studentstatus var min portvakt i Stavanger kommune. Her krevde kontaktpersonen at spørsmålene mine ble omformulert. Han syntes at informantene var *"forhåndsdomt"*, og dermed hadde han ikke tiltro til forskningen min.

Ioan M. Lewis (1994): "Beskriver en lang prosess for å først få de formelle tillatelser i Somalia på 1950-tallet, siden for å oppnå tillit blant de somaliske nomadene han skulle studere ... Blant nomadene var det en desto lengre vei å gå for å oppnå tillit", (Fangen 2004, 54 – 55).

Det innebærer at en forskningsprosess kan kreve fleksibilitet og kreativitet for å oppnå tillit og for å for informantenes deltakelse. Dermed etter kritikken fra kontaktperson var åpen for endringer i spørsmålene. Deretter fikk jeg intervju med en fokusgruppe bestående av 7 deltakere.

3.3.2 Endelig utvalg

Jeg har et utvalg av informanter som består av 5 afrikanske foreldre. De kommer fra ulike kommuner i Rogaland.. Fra barneverntjenesten møtte 8 deltakere: 1 fra Sandnes kommune og 7 fra Stavanger kommune. Til sammen møtte 13 personer til gruppeintervju.

Jeg har i tillegg observert interaksjoner mellom barneverntjenestens ansatt i Sandnes kommune som består av 29 ansatte og er delt opp i to avdelinger.

Alle informantene er anonymiserte med kodifiserte navn.

For de afrikanske foreldrene bruker jeg informant 1 til 5.

For representanter fra Barneverntjenesten i Sandnes kommune bruker jeg informant A og intervjuet var den 16/10-2017, og for ansatte ved Barneverntjenesten i Stavanger kommune bruker jeg informant B og gjennomførte den 23/10-2017.

Afrikanske foreldrenes intervjuer gjennomføringsdato:

Informant 1 intervjuet den 13/9- 2017.

Informant 2 var med den 17/9- 2017.

Informant 3 deltok den 19/9-2017

Informant 4 var med 22/9-2017

Informant 5 gjennomføres den 27/9-2017

3.4 Gjennomføring av studien

Metoden en bruker under, og hvordan en går fram gjennom feltarbeidet, vil være mer eller mindre bevisst påvirket av teoretiske perspektiver og tilnærminger. Det utgjør en del av forforståelsen en har om det tema som skal undersøkes nærmere. Jeg har gjennomgått halv-strukturerte intervjuer med informantene mine og observasjon av en informant i iverksetting av en deloppgave. Målet med feltarbeidet var å oppnå fyldig og omfattende informasjon om informantenes erfaringer, tanker og følelser. Slik informasjon innhentes ved å kunne oppmuntre informantene til å beskrive sin situasjon med egne ord. Jeg har laget to ulike intervjuguider som

utgangspunkt for intervjuene mine. En intervjuguide som var passende for familier, og en annen til barnevernet.

3.4.1 Innsamling av data ved intervjuer

3.4.1.1 Intervjuer med afrikanske foreldre

I et forsøk på å samle inn data om afrikanske foreldre oppfatning, opplevelse, og mening om det norske barnevernet, gjennomførte jeg intervjuer med fem foresatte hvorav tre har bopel i Stavanger kommune, en i Time kommune og en i Randaberg kommune. Jeg ga informantene mulighet til å velge intervjustedene og tidspunkt som passet for dem. Fire valgte hjemmet sitt, en i et kommunalt bibliotek.

Hos de informantene som valgte å ha intervjuet i sitt hjem ble jeg servert drikk. Med informanten som jeg møtte på biblioteket kjøpte jeg drikk og noen kakestykker på bibliotekets kafe. Vi begynte med småprat rundt livet vårt. Etterpå presenterte jeg igjen temaet for dagens møte før jeg leste opp spørsmålene på intervjuguiden min samt informerte han om at det siden ville komme oppfølgingsspørsmål. Deretter informerte jeg intervjuperson om hans rettigheter, f.eks. at han kunne trekke seg fra intervjuet og forskningen når som helst og at jeg hadde taushetsplikt. Videre presenterte jeg samtykkeskjemaet og på samme tid orienterte om de andre alternativene: å samtykke muntlig og tillate lydopptak, på visse vilkår. Av informantene 1 - 5. godtok en informant en skriftlig samtykkeerklæring, to aksepterte lydopptak, mens resten satte ingen vilkår.

De fikk også informasjon om at jeg skulle notere så fort som mulig, samt løfte om at de ville få lese notatene og eventuelt godkjenne/ underkjenne eller revurdere det som hadde blitt notert. Fra min side var dette et viktig trekk i forsøket mitt på å skape et tillitsfullt forhold mellom oss, for jeg var hele tiden bevisst på at jeg ikke kunne huske alt slik det ville bli sagt. Det var også på en måte å sjekke om alt var korrekt.

"Det er en kjent sak at vår hukommelse ikke er helt nøyaktig. Jo lengre tid det har gått siden vi erfarte noe, jo mer forvrengt vil vårt minne av hva som skjedde kunne være", (Fangen 2004, 69).

Når informanten var klar og trygg på at vi kunne starte intervjuet, begynte jeg å stille spørsmål og å lytte på svarene. Jeg opplevde at stemming ofte var rolig og uformell, men jeg observerte også tilfeller med emosjonelle uttrykker, spesielt de gangene informanten bestemte seg for å si noen om sitt møte med barnevernet.

Min personlige opplevelse har vært at afrikanske foreldrene var interessert i forskningen min. De var interesserte i temaet og satte pris på anledningen til å snakke fritt om deres livssituasjon og i særdeleshet om sin redsel for barnevernet.

3.4.1.2 Intervjuer med barnevernet

Med begge barneverntjenester, i henholdsvis Stavanger og Sandnes, gjennomførte jeg intervjuer i de respektives lokaler. Barneverntjenesten tilbød tidspunkt som var rimelige for dem. Selvfølgelig godtok jeg dette. Begge steder tilbød de kaffe. Deretter presenterte jeg forskningen min. Alle fikk en kopi av informasjonsskriv og samtykkeerklæringen som jeg brukte, pluss en kopi av intervjuguiden samt at jeg opplyste om at det kunne komme eventuelle oppfølgingsspørsmål etterpå.

Det ble også orientert om muligheten for å gjøre lydopptak uten at deltakerne viste særlig bekymringer for dette. Under intervjuet var stemming avslappet. Men jeg opplevde at informantene mine var mer formelle og profesjonelle. De viste stort engasjement men det var ikke lett å observere noen følelsesmessige uttrykk.

3.4.1.3 Deltakende Observasjon

Den 18. oktober 2017 ble det undervist i samfunnsfag for 2 øst - afrikanske grupper. Jeg var invitert som observatør, både læreren og deltakerne var informert om min tilstedeværelse. Lydopptak var ikke autorisert. Jeg må presiserer at samfunnsfag som del av introduksjonsprogrammet for nyankomne i Norge, skjer på deltakernes morsmål, eller et annet språk som de mestrer.

Jeg valgte å innta en passiv observasjonsposisjon slik at jeg lett kunne konsentrerer meg om å skrive og se på det som skjer, uten at jeg hadde noen form for innvirkning på klassemiljøet. Her var det også stort engasjement på begge sider. Alt som jeg skrev ned her var resultatet av interaksjoner mellom de som var aktører i observasjonssituasjonen.

3.5 Vurdering av egen rolle

Da jeg kom til Norge sommeren 2007 ble kjent med at her finnes det en institusjon som beskytter barna mot alle former vold. Jeg syntes det var fantastisk at en slik institusjon kunne eksistere på jorda. Dette synet har å gjøre med min egen barndom, men jeg tror ikke at dette i stor grad vil virke inn på forskningsarbeidet mitt. Videre, i interaksjon med andre innvandrere,

fikk jeg inntrykk at de satte lite pris på det arbeidet som barnevernet gjorde. De fleste hadde et svært negativt syn på barnevernet. Min personlige mening i tverr av afrikanere negativt syn på barnevernet bidro til å styrke min interesse og nysgjerrighet, med spesielt fokus på måten barnevernet og afrikanske foreldrene kommuniserer.

Å samle inn min egen empiri inneholdte utfordringer som jeg ikke hadde tenkt på forhånd. Jeg lærte mye spesielt i rekrutteringsfasen. Det var helt en ny måte å forholde meg til folk som jeg allerede er kjent med i mange år.

Jeg gjennomførte ustrukturerte intervjuer med afrikanske familier, og var min egen portvakt. Jeg tilbød en muntlig beskrivelse av prosjektet. Jeg hadde med meg kopi av informasjonsskriv og samtykkeerklæring. Men opplevelsen var at mange familier ikke ville snakke om barnevernet. En familie sa at de ikke vil si noe på ny om barnevernet fordi de hadde gjort det en gang før til en annen forsker. Kort tid etterpå tok barnevernet kontakt. Slikt ville de ikke oppleve på ny. Dermed var jeg nødt til å tenke igjennom på ny hvem jeg kunne rekruttere til mine informanter. Målet ble derfor til at jeg rekrutterte familier med voksne barn, eller familier hvor barna ikke bodde hjemme lenger. Siden var rekrutteringsprosessen ikke noe problem. Men i de tilfellene da informantene ikke ville signere på samtykkeskjema, foregikk intervjuene muntlig. I andre tilfeller var informanter også negative til at jeg ville bruke lydopptak. Men som forsker har jeg alltid plikt til å respektere informantenes rettigheter og ønsker selv om det kan gjøre jobben vanskeligere.

Deretter fikk jeg intervju med fem informanter i tre kommuner. Informantene valgte selv sted og tidspunkt for møte med meg. Målet var hele tiden å skape en trygg, vennskapelig og harmonisk ramme omkring intervjuet. Det vil si et miljø fritt for skjult overvåking og på et tidspunkt som de selv vil finne passende. Kun under slike forhold vil de være åpne og kunne snakke fritt.

Jeg fikk arbeide med representanter i Sandnes - og Stavanger kommune. I tillegg til intervjuet fikk jeg bli med på to informasjonsmøter som observatør i Sandnes kommune. Her valgte jeg å være passiv deltaker, som vil si at jeg ikke blandet meg inn i samhandling mellom barnevernsspesialisten og informasjonsmottakerne. Jeg tenkte at et spørsmål eller et svar fra meg kunne endre holdningene hos de som ble observert, eller det kunne påvirke eventuelle reaksjoner hos spesialisten.

Som nevnt foran intervjuet jeg en fokusgruppe ved barnevernstjenesten i Stavanger kommune. På grunn av teknisk feil mistet jeg hele intervjuopptak. Dermed skrev jeg det hele etter minnet og sendte gjenpart til kontaktpersonen sammen med en orientering om den oppståtte feilen. Ønsket var at kontaktpersonen skulle bekrefte opplysningene i referatet og at han rettet opp eventuelle mangler og feil slik at referatet ble verdifullt bidrag til den endelige rapporten. Tilbakemeldingen hadde noen rettelser.

3.6 Feltarbeid produkter

Ved gjennomføring av feltarbeidet har jeg benyttet meg av ulike innsamlingsstrategier. Jeg brukte både papir og lydopptak og hukommelse.

3.6.1 Feltnotater

Geertz, (1973:19) sier:

"Å skrive feltnotater innebærer å forvandle en forbigående hendelse som kun eksistere i øyeblikket, til å bli en redegjørelse som eksisterer på papiret, og som du kan vurdere igjen og igjen". (Fangen 2004, 78).

Jeg begynte feltarbeidet mitt med å bearbeide intervjuguidene mine. Deretter samlet jeg nok papir. På arkene skrev jeg det anonymiserte navn for dagens informant, f.eks. informant 1, under navnet et spørsmål. Arkene så slik ut:

Informant 1	Informant 1
Spørsmål 1	Spørsmål 2

På arkene og under spørsmålet skrev jeg mest stikkord, begreper og noen ganger hele setningen

som kunne hjelpe hukommelsen min senere. Så skrev jeg oppfølgingsspørsmål og svar. Jeg må innrømme at å skrive notater ute i felt er vanskelig. Det krever konsentrasjon og man må være i stand til å notere fort. Vansken består videre i å holde øyekontakt med informanten slik at intervjusituasjonen kan få karakter av å være en mest mulig normal samtale.

3.6.2 Lydopptak

Som jeg har nevnt over allerede ble lydopptak akseptert i barnevernstjenester og hos 2 afrikanske foresatte. Da blir det lettere å notere det som blir sagt. Men i tillegg til lydopptak noterte jeg ofte noen stikkord. Den strategien lønte seg den gangen jeg fikk teknisk svikt ved gjennomføringen av intervjuet på barneverntjenesten i Stavanger kommune. Stikkordene var vel det som hjalp meg til å skrive ned det meste av alt som ble sagt.

3.6.3 Dokumenter

Rett etter hvert enkelt intervju skrev jeg ned alt som jeg husket fra intervjusituasjonen og renskrev notatene i sin helhet i de tilfellene jeg ikke fikk lov til å bruke lydopptak. Deretter avtalte jeg med informantene som leste gjennom referatet. Det var for å få bekreftet at informanten vil stå inne for synspunktene i referatet. Eventuelle endringer ble gjort med engang. Til barneverntjenesten i Stavanger skrev jeg alt jeg husket og sendte rapporten til min kontaktperson med informasjon om at jeg opplevde teknisk svikt. Han sendte rapporten videre til deltakerne som leste rapporten og kom med tilbakemelding.

Den samme prosessen gjorde jeg med lydopptak. Jeg skrev ned og leverte rapporten til informanten som ga tilbakemelding. Etterpå, etter at det formelle var gjort unna, kunne skrive feltarbeidsrapporten i sin helhet.

3.7 Kvalitetsvurdering

I kvalitativ forskningsmetode er kravet om kvalitetsvurdering. Det forsøker forskere ved å ta stilling i betydning av begrepene reliabilitet og validitet. Ved kvalitativ forskning er validitet og reliabilitet spørsmål utfordrende fordi hvert enkelt intervju gjennomføres i en unik

tidsbestemt situasjon. "Reliabilitet" er et begrep som referer til resultats pålitelighet, og ordet "validitet" kan generell defineres som en uttalelses sannhet, riktighet og styrke. Dermed er utfordringen at det er usikkert at en akkurat får det same svaret om et intervju må gjentas.

3.7.1 Reliabilitet

*"Reliabilitet har med forskningsresultatenes konsistens og troverdighet å gjøre",
(Kvale og Brinkmann 2015, 276).*

Chambliss og Schutt (2006) mener at:

"Troverdighet er knyttet til tilnærmingmåten, innsamling, analyse, tolkning og rapportering. Sikring av troverdighet forutsetter en forståelse av forskningsprosessen som refleksiv, noe som blant annet betyr at forskeren erkjenner og er åpen på at personlige verdier og interesser influerer på hele denne prosessen".

Alston og Bowles (1998) sier at:

*"Konsistensen er å gi andre forskere (med annen fagbakgrunn) anledning til å gå gjennom det innsamlede materialet og eventuelt også gjenta undersøkelsen".
(Halvorsen 2008, 72).*

Under hele min forskning synes jeg at jeg alltid har inntatt en objektiv forskerrolle.

Det innebærer at jeg har hatt fokus på betydningen av min egen rolle i samhandling med deltakerne, de empiriske dataene, de teoretiske perspektivene, og den forforståelsen som jeg vil bringe med meg inn i arbeidet. For eksempel som intervjuer har jeg ikke forsøkt å påvirke beskrivelser av hendelsene som informantene har fortalt. Min rolle var å oppmuntre dem til å snakke fritt og sant med egne ord. Jeg står for at jeg fikk det til fordi jeg oppførte meg som en støtteperson ovenfor afrikanske foreldre. Når det gjelder intervjuer med barneverntjenester, fagkunnskap om forskningens tema og en bevisst intervjuguide og min fleksibilitet til å endre noen spørsmål var en styrke som førte til at jeg fikk konkrete svar. Dermed tror jeg på at lignende undersøkelser vil gi samme resultat. Dessuten har jeg inntatt en passiv deltakende observatørrolle som vil ha betydning for reliabilitet i denne masteroppgaven. I tillegg var jeg oppmerksom under intervjuene mine på både verbal og ikke verbal kommunikasjon og

emosjonelle uttrykker. Alt dette har bidratt til at jeg samlet samme kategorier som skal presenteres og analyseres og drøftes videre i kapitlene som vil gjelde for dette.

Hammerslay (1992:67) sier at:

"I studier basert på deltagende observasjon kan reliabilitet defineres som grad av samsvar i hvorvidt tilfeller er tildelt samme kategori av ulike observatører eller av samme observatør ved ulike anledninger". (Fangen 2004, 208).

Dermed vil observasjoner som jeg har gjennomgått, være noen som skal etterprøve fortellinger av informantene mine.

3.7.2 Validitet

"Validitet i kvalitative undersøkelser dreier seg om i hvilken grad forskeres framgangsmåter og funn på en riktig måte reflekterer formålet med studien og representerer virkeligheten", (Johannessen mfl. 2016, 232).

Dermed legger Lincoln og Guba frem (1985) to (2) teknikker som øker sjansen til å innfri validitetsdilemma. Det gjelder *vedvarende observasjon* som:

"Innebærer å investere nok tid til å bli god kjent med felt, slik at man kan skille mellom relevant og ikke relevant informasjon og bygge opp tillit".

Og *metodetriangulering* som

"Vil si at forskeren under feltarbeidet bruker ulike metoder – for eksempel både observasjon og intervju", (ibid).

Validitetsbegrepet innebærer også overførbarhet.

"En undersøkelses overførbarhet dreier seg om hvorvidt det lykkes en å etablere beskrivelser, begreper, fortolkninger og forklaringer som er nyttige på andre områder enn det som studeres", (ibid, 233).

Fra høsten 2016 begynte jeg å utforske temaet "interkulturell dialog med barnevernet". Dermed gjennomførte jeg "mini undersøkelse" i Stavanger kulturhus som ble presentert og diskutert

med lærer og studenter under emnet "*Theory of science and qualitative research methods*". Dette bidro til å mestre kontekst og skape tillit til temaet. Videre bestod feltarbeidet mitt både av intervjuer der jeg observerte informantene mine sitt kroppsspråk og engasjement og atferd i forhold til temaet.

Svartdal (1998:102) sier:

"Deltagende observasjon er en metode som sikrer høy grad av validitet forstått som et spørsmål om forskningen virkelig måler det den skal måle". Fangen (2004, 196).

Jeg var deltakende observatør på to (2) informasjonsmøter mellom barnevernstjenesten og innvandrere i Sandnes kommune. Alt dette samsvarer med Lincoln og Guba (1985) overnevnt teknikker. Om dette sier Fangen (2004, 140):

"Kombinasjonen av intervju/samtale og observasjon gir et godt grunnlag for å kunne validere dine tolkninger".

Når det gjelder overførbarhet, i slutten av min analyse tilbød jeg en begrepsliste blant annet: tillit, språk, tolk, kultur som beskriver og forklarer problemer mellom barnevern og innvandrere, samt problemene kan fortolkes med utfordringer som ligger i interkulturell kommunikasjon og kompetanse tilnærming.

Disse begrepene finnes også i tidligere forskningsresultater som for eksempel, "*Flerkulturelt barnevern. En kunnskapsoversikt. NIBR- rapport 2007: 10*" og "*Møter mellom innvandrere og barnevernet. Kunnskapsstatus. NTNU 2014*".

Ut fra at jeg tok tid for å innfri faktorene som har en betydning for validiteten antar jeg at min forskning er valid.

3.8 Etisk vurdering

En intervjuundersøkelse er en moralsk undersøkelse. Det er knyttet moralske spørsmål både til intervjuundersøkelsens midler og til dens mål. Det menneskelige samspill i intervjuet påvirker intervjupersonene, og kunnskapen som produseres i intervjuet påvirker vårt syn på menneskets situasjon. Intervjuforskningen er derfor fylt med moralske og etiske spørsmål. (Kvale og Brinkmann 2009, 96).

I mitt prosjekt har det vært nødvendig å gjøre vedvarende etiske vurderinger for å hindre at feltarbeidet og datainnsamlingen skader informantenes privatliv og at de føler seg utnyttet under prosjektet mitt.

"Det blir ofte hevdet at mennesker som skal studeres av samfunnsforskere bør få utfyllende og nøyaktig informasjon om forskningen, og gi sitt uforbeholdne samtykke". (Hammersley og Atkinson 2004, 294).

"Informert samtykke er som nevnt det ene av to etiske temaer som er viktige i samfunnsforskning. Det andre etiske hovedtemaet er spørsmålet om konfidensialitet. Konfidensialitet i forskningen vil si at du ikke skal offentliggjøre data som kan avsløre den personlige identiteten til de du skriver om", (Fangen 2004, 158).

Jeg ga derfor alle informantene mine et informasjonsskriv som opplyste om formålet med prosjektet og hva opplysningene skulle brukes til, hvilke opplysninger som ble samlet inn og hvilken datainnsamlingsmetode som ble benyttet, at jeg som forsker er underlagt taushetsplikt og at dataene vil bli behandlet konfidensielt, at deltagelsen er frivillig og at et samtykke kan trekkes tilbake når som helst uten å grunnegi den den.

- Alle informantene som valgte å stille til intervju fikk en grundig gjennomgang av skrivet og godkjente det enten skriftlig eller muntlig før intervjuet kom i gang.
 - All informasjon som intervjupersonene har delt er behandlet konfidensielt og har blitt anonymisert. Jeg har bearbeidet datamaterialet slik at ingen enkeltpersoner kan gjenkjennes. Det har ikke vært navngivning under opptakene og det har heller ikke vært skrevet noe navn på feltnotatene. Jeg skrev kun informant 1, informant 2, osv. Jeg spurte ikke om noen adresser, alder eller kjønn.
 - All informasjon som samtykkeerklæringer, lydopptak og transkripsjoner vil bli destruert etter at oppgaven er publisert.
 - Forskningsprosjektet blir meldt og godkjent av Norsk Senter for forskningsdata (NSD).
-

4 KONTEKST

4.1 Globalisering

Det er lett å koble begrepet globalisering til at verden er i ferd med å bli mindre, landegrenser viskes ut, en ustabil verdensøkonomi, utflagging av nasjonale bedrifter, innvandring, sosiale media, nye teknologier, eksotiske feriereiser og, ikke minst, terrorisme.

I et forsøk å definere globaliseringen kommer det til uttrykk at globaliseringen mer enn:

- Internasjonalisering, som er grenseoverskridende forhold mellom landene,
- Liberalisering, som er en prosess for å fjerne statlige pålagte restriksjoner på bevegelser mellom land,
- Vestliggjøring, som er en dynamisk, "hvor vestlige sosiale strukturer spres verden over på bekostning av lokal selvbestemmelse.
- Universalisering, som er prosessen med å spre ulike objekter, kunnskaper, kulturer, informasjoner og erfaringer til mennesker i alle verdenshjørner.

Universaliseringen er et særtrekk ved dagens globalisering. Den gir menneskene muligheten til å ta til seg verdier og normer som de er tiltrukket av eller føler sympati og forståelse for. Derfor sier et populært afrikanske ordtak sier: *"En beseiret mann er ikke nødvendigvis en overbevist mann, men en overbevist mann er nødvendigvis beseiret"*. Min oppgave vil legge vekt på om at barnevernet må overbevise innvandrere om sine oppgaver. Jeg ønsker at kommuner og barneverntjenester skal tolke dagens barnevernslovens § kapittel 3-1 om barneverntjenestens forebyggende virksomhet: paragraf én om at:

"Kommunen skal følge nøye med i de forhold barn lever under, og har ansvar for å finne tiltak som kan forebygge omsorgssvikt og atferdsproblemer". (Lovdata.no).

som først og fremst en sensibiliserings-virksomhet i stedet for en nulltoleranse-virksomhet. En vellykket dialog kan universalisere barnevernets verdier og normer i den globaliserte verden.

Jan Scholte sier at globalisering kan forstås som:

"Spread of transplanetary and supraterritorial connections between people"
(Scholte 2000, 17).

Han mener med dette at globalisering er en prosess som bærer med seg økt *transplanetarisk* kontakt og *supraterritoriale* koblinger mellom folk. Det betyr at både sosiale relasjoner og institusjoner, og sosiale samhandlinger ikke lenger er forankret i det lokale territoriale rommet. Det innebærer at globalisering er en global utviklingsprosess som omkonfigurerer verdens geografi slik at territoriale steder, territoriale avstander og territoriale grenser ikke er helt kartlagt. Det vil si at vi snakker om en generell forandringsprosess som gjør verden til både ett samfunn og minsker betydningen av landegrenser. Den forandringen eller utviklingen skjer på ulike områder. Den har sin bærekraft i nye teknologier, men også i både kunnskapsoverføring og -deling mellom mennesker.

Holm – Hansen mfl. (2007) erklærer at i dag utgjør innvandrere 12% av befolkningen i Norge, mens norskfødte med innvandrerforeldre utgjør i overkant av 2%. En relativt stor del av innvandrerbefolkningen er barn og unge, hvorav 24 % er 19 år eller yngre. De siste par tiårenes intensiverte migrasjon fra ikke-vestlige land til Europa faller sammen i tid med et generelt kulturelt skifte i Europa i retning av større oppmerksomhet mot aksept av at folk er forskjellige. Det kulturelle skiftet begynte før masseinnvandringen, og brøt for alvor gjennom med det såkalte ungdomsopprøret seint på sekstitallet. Flerkulturelt barnevern utvikles i en periode med et utvidet rom for mangfold i samfunnet generelt. Barnevernet har vært kritisert for å være blindt overfor kultur og smak eller individuelle preferanser i et mangfoldig samfunn. Nå er idealet et annet. Respekt for annerledeshet og mangfold er i dag fastsatt som ledetråd også for barnevernet. Dette betyr at registeret over hva som kan regnes som normalt må utvides. Det sentrale er at barna har det godt.

4.2 Sosialisering

I boken *Å forstå sosialisering* sier forfatteren Frønes at vi lærer hverdagslivets kultur og språk så vel som grunnleggende verdier og forestillinger gjennom sosialisering.

Denne siden av sosialiseringsprosessen, integrering inn i de sosiale og kulturelle mønstre og forestillinger vi vokser opp i, vil vi kalle sosialisering som *kulturalisering*.

En annen grunnleggende side av sosialiseringsprosessen er hvordan vi formes som individer. Både vår individualitet og våre ideer om individualitet er knyttet til samfunnsform og samfunnsutvikling; individuelle valg og individuell personlighet er en kjerneverdi i moderne

kultur. Denne siden ved sosialiseringsprosessen vil vi begrepsgjøre som "*individualisering*". (Frønes 2013, 16 - 17)

Videre sier Frønes at:

"Å bli en del av et samfunn dreier seg ikke bare om innlæring av samfunnets kultur og språk, eller om personlighetsutforming og individualisering. Det dreier seg også om utvikling av kompetanse for deltagelse i yrkesliv så vel som i hverdagsliv, og utvikling av evne til handling og forståelse individet trenger for å mestre sitt livsløp", (Frønes 2013, 17).

Hvordan initierer man utvikling av kompetanse for deltagere i et sosialt rom?

Det bringer oss til den globaliseringsdelprosessen som kaller for universaliseringen. Her innebærer det å spre kunnskap gjennom økende kontakt, å overbevise folk om konsekvenser av handlinger slik at de kan forsøke å forandre atferd uten at de blir tvunget til det, og det innebærer at barnevernet må satse mye mer med forebyggende arbeid.

4.3 Afrikansk bakgrunn befolkning i Rogaland

I følge Regionale utviklingstrekk Rogaland (2016, 9) er en innvandrers person som selv har innvandret til Norge, og som er født i utlandet av utenlandsk fødte foreldre. En person på kortvarig opphold (under 6 måneder) og asylsøkere uten oppholdstillatelse regnes ikke som innvandrere i denne statistikken. Den 1. januar 2016 var det registrert til sammen 80 382 innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i Rogaland hvorav 10 % hører til Afrika.

Dette innebærer at mange mennesker med afrikanske bakgrunn kan komme i kontakt med barnevernet eller frykter for å treffe barnevernet. Derfor blir det viktig å synliggjøre deres oppfatning som et sosialt fenomen og for å kunne skape bredere forståelse for fenomenets kompleksitet og utfordringer.

5 PRESENTASJON OG ANALYSE AV RESULTAT

5.1 Presentasjon av resultater.

Feltarbeidet mitt forsøker å få svar på problemstillingen som er formulert slik:

"Hvordan er kommunikasjon mellom afrikanske foreldre og barnevernet, og hvordan de kan øke forståelse for hverandre".

Dette kapitlet vil bære med seg hva informantene har fortalt både i intervjuene og under deltagende observasjoner. Dette vil legge frem flere aspekter som vil belyse en forståelse av samarbeidet mellom disse to sosiale institusjoner.

Min fenomenologiske forståelse vil være aktuell her for å frem hva informantene substansielt uttrykker seg om. Det vil si at jeg vil søke å oppnå en forståelse av meninger på afrikanske foreldre har, og barnevernsansatte erfaringer i møte med dem. Dette innebærer både bruk av direkte sitater og omformulerte svar for å få skapt en indre sammenheng mellom fenomenene informantene gjennom sine utsagn representerer. Dette igjen vil kreve at jeg konstruerer virkeligheten på en hensiktsmessig og objektiv måte.

Postholm (2010, 160) sa:

"Utgangspunktet i fenomenologisk forskning er informantenes subjektive opplevelse av et fenomen".

Som tidligere nevnt, består min forskning av 3 distinkte grupper og er komponert av:

- Intervjuer med afrikanske foreldre.
- Intervjuer med barnevernstjenester.
- Deltakende observasjoner.

Dermed blir det fornuftig å presentere innsamlet datamateriale i hensyn med disse gruppene. Dette vil bidra til at leserne erfarer for seg selv hva som blir sagt av ulike grupper informanter og på hvilken anledning.

5.1.1 Intervjuer med afrikanske foreldre

Spørsmålene jeg stilte til afrikanske familier, var om hvor de får informasjonen om barnevernet, deres oppfatning av institusjonen, og deres forståelse av etatens oppgaver og deres ønsker for eventuell endring.

I et forsøk på å skaffe oversikt over hvilke kanaler afrikanske foreldre får sin informasjon om barnevernet fra, kom det ofte fram at foreldrene fikk informasjonen om barnevernet gjennom venner og introduksjonsprogrammet for nyankomne innvandrere. Jeg vil illustrere svarene ved bruk av direkte sitater fra noen av informantene mine.

Informant 1 som sa at:

"Det var min eksmann som snakket om barnevern første gang ... Senere begynte jeg å få mitt eget nettverk av kvinner, og vi var enige om at barnevernet var en forferdelig institusjon. Da jeg gikk på norskkurs, snakket vi der også om barnevern i samfunnsfag".

Informant 2 om hvor vedkommende fikk familien sin informasjon om Barnevern sa:

"Her og der. Særlig av foreldre som allerede hadde hatt et problem med barnevern. Som sa at de ville ta barna fra dem av ulike grunner".

Informant 3 sa nesten det samme ved å formidle at:

"Det er del av samfunnsfag i introduksjonsprogrammet ... det er det veldig overfladisk ... kort sagt kommer den informasjonen som jeg har om barnevernet fra kamerater".

Det kommer til uttrykk at mange fikk sin første kontakt med barnevernet først når det var en åpen krise. Det vil si de ble innkalt til barnevernkontoret eller barnevernet kom til dem når institusjonen fikk bekymringsmelding. Familiene sa lite om deres opplevelse av kontakten.

Informant 4 sa:

"Ja, det var en gang en konflikt mellom meg og barnevernet. De var hos meg hver dag. Det var en stor belastning at de kunne komme når som helst".

Informant 3 mente:

"Man begynner å kjenne til dem først når man får et problem med dem. Det er i denne fasen vi først får kontakt med barnevern".

Informant 5 stod for:

"Jeg mener også at de ansatte i barnevernet er veldig strenge når de får bekymringsmeldinger, og de tar seg ikke god nok tid til å høre på hva vi har å si. Dette er med på å skape mye stress i familiene".

Jeg har også forsøkt å fange opp familienes oppfatning av barnevernet. Deltakere belyser at barnevernet er en institusjon som de er redde for.

Informant 1 sa:

"barnevernet er et slags sverd, klar til å kutte hodet ditt".

Mange av mine samtalepartnere legger fram at det er skremmende å høre om barnevernet.

Informant 2:

"Når vi hører eller snakker om dem er det bare negativt. For oss innvandrerne er det skremmende å høre om barnevernet".

Informant 4 sin oppfatning av barnevernet var at:

"De er flinke til å lage problemer, særlig når det kommer til enslige foreldre".

Afrikanske foresatte innrømmer at de ikke kjenner barneoppdragelsesmønstre som gjelder for norsk kultur og som er normen for barnevernet. De påpeker også her at

språkutfordringer som kan gjøre at foresatte ikke blir forstått. De uttrykker at de ikke har tradisjon å delta i aktiviteter sammen med barna sine, og at det er slik i deres kultur at barna straffes og at en forelder også kan straffes dersom andre familiemedlemmer mener at far eller mor er alt for mye streng med barna. Nedenfor presenterer jeg noen av deres direkte sitater som tydelig eksemplifiserer deres egne forståelse av kulturforskjellen.

Informant 2 fremstilte at:

"Tradisjonelt leker vi ikke sammen med barna, det er besteforeldrene som gjør det. Eller barna leker med lekekamerater - ikke med foreldrene. En forelder er ikke en lekekamerat".

Informant 1 anerkjente:

"Afrikanere og nordmenn har ikke den samme måten å forstå ting på. Det er mange forskjeller. Spesielt barneoppdragelse. Du vet, de pålegger oss en måte å oppdra barna på som vi ikke kjenner til".

Informant 5 innrømte:

"Det ligger noen språkutfordringer og kulturkrasj mellom barnevern og oss afrikanere. Barnevern bør også kunne lære fra oss, vår kulturelle tolkningsmåte, hvordan vi uttrykker følelser, og ikke minst hvordan vi håndterer barneoppdragelsesutfordringer. Mange afrikanere gir for eksempel ikke barna en klem. Det vil ikke si at de ikke elsker barna sine".

Informant 5:

"I vårt samfunn kan barna straffes. Det betyr ikke at vold mot barn er automatisk akseptert. Også foreldrene kan straffes av andre ytterste familiemedlemmer, om disse mener at noen er for streng med barna".

Det er veldig klart at mange ikke forstår etatens oppgaver eller de vet veldig lite om dette. Dette kommer tydelig frem når informant 2 innrømte også at:

"Vi vet ofte ikke hva barnevernet er, eller hva de kan gjøre for oss".

Informant 4 innrømmer at utfordringen med barnevernet ofte handler om at de ikke vet hva som er tillatt og hva som ikke er tillatt. Dermed bruker informanten anledningen til å be barnevernet om å forklare dem deres oppgaver.

Informant 5 ønsker at barnevernet skal forklare hva de står for, og hvorfor de står for det. Ikke bare si at det ikke er lov å slå barn i Norge.

Foreldregruppen ønsker at barnevernet skal lytte til dem. De ønsker råd, veiledning, informasjon og dialog med barnevernet. De vil også at barnevernet skal tilegne seg mer kunnskap om deres kultur. Og at de tilbyr hjelpetiltak. De ønsker at instansen skal hjelpe når man har det vanskelig med barna. I stedet for trusler om å ta barna fra dem. Det er viktig for afrikanske foreldre å motta gode råd og informasjon som kan hjelpe dem. De er takknemlige for alle former for hjelp – hva enten det skjer i form av undervisning eller informasjonsmøter. De synes at det er viktig at foreldrene og barna deltar samtidig, slik at alle får den samme informasjonen. Foreldre ønsker at barnevernet også lærer av dem, spesielt når det gjelder deres kultur og tradisjoner.

Det befester Informant 5 med:

"Her er tillit veldig viktig. Barnevernet må ha nok ressurs til å forebygge ... vi trenger kommunikasjon, dialog og lærling. Derfor må barnevern ta seg tid til å lytte. Derfor må fagfolk være de som gir informasjon ... det hadde også vært fint om det var bedre kommunikasjon og dialog mellom oss og barnevernet. At de åpner seg for mer dialog og for å få en bedre forståelse av afrikansk kultur og våre verdier. Vi må også kunne stole på hverandre. Vi må forstå hverandre til barna beste".

5.1.2 Intervju med barnevernstjenester

Jeg forsøkte å få informasjon om ansattes stilling, oppgavefordeling og ansvar som ligger i disse. Deretter spurte jeg om måten de kommer i kontakt med afrikanske familier på, om de opplever utfordringer knyttet til å kommunisere etatens oppgaver overfor afrikanske familier og på hvilke måter utfordringene var annerledes enn i møte med norske familier. Etterpå stilte jeg spørsmål om at når de opplevde at kommunikasjonen og samarbeidet med afrikanske familier har fungert godt og hva som hadde medvirket til dette. Jeg spurte også om hva de tror at kan fremme bedre kommunikasjon mellom dem og gruppen. Til slutt var det spørsmål om det er institusjonen sitt ansvar å finne tiltak som kan forebygge omsorgssvikt og atferdsproblemer. I så fall om de kunne si noe om tiltak de tar i bruk.

5.1.2.1 Barnevernstjenesten i Sandnes Kommune

Her er informant A ansvarlig for fagutvikling, veiledning, og håndtering av kurs. Hun har også fagansvar for det de kaller interkulturelt barnevern. Der handler det om å veilede ansatte som jobber i tjenesten. Spesielt når de har saker med veldig spesifikke problemer, som møte med familier med andre kulturer. Videre sa hun at oppgaven er fordelt mellom ulike seksjoner som bestått av generalister og spesialister. De har en seksjon som står for administrasjon og håndtering av bekymringsmeldinger, en annen for undersøkelse og oppfølging og en sist for fagutvikling og internkontroll.

Etaten i Sandnes kommune kommer i kontakt med afrikanske familier på den samme måte som alle andre familier. Informant A sa:

"Det er helt likt som alle andre familier".

Det betyr via bekymringsmeldinger fra barnehager, skoler, politiet eller når foreldre tar kontakt selv.

Så var mitt spørsmål: "du forklarte om at dere går på asylmottak, hva skjer der?"

Da sa informanten at de er ute på en måte som forløper for barnevernet. Da er det ikke barnevernssak. De er ute for å informere. De går ut for å drive forebyggende arbeid. Etterpå fortalte informanten at det er utfordrende å kommunisere barnevernets sine oppgaver ovenfor afrikanske familier fordi mange er veldig redde i utgangspunktet. De har veldig ofte allerede fått veldig unyansert feilinformasjon om barnevernet. Og at den gruppen ikke kommer til

informasjonskilden, de foretrekker å spørre en nabo eller venn. Informant A anerkjenner at utfordringene er annerledes enn med norske familier. De norske har ikke språkbegrensningene som afrikanerne har. De kan lese og forstå fra offentlige kilder. I tillegg påpeker hun at afrikanere ofte kommer fra land hvor staten er det verste man kan komme i kontakt med. mange afrikanere tar med seg redselen for staten når de kommer til Norge. Men instansen klarer å knekke utfordringer når de kommer i kontakt med befolkningen. Da viser de respekt, ydmykhet og forsøker å etablere tillit. Informanten sa at i å slikte tilfeller må de forstå at når de kommer når det er krise, så må etaten legge frem hjelpetiltak. Og at de må kunne gjøre krisen mindre når de kommer inn. Også at de alltid forsøker å oppnå bedre kommunikasjon. Dermed sier informant A fremstod at:

"Når du skal kommunisere med en fra en annen kultur, må du finne litt andre verktøy. Spesielt når språket er en utfordring".

Her fortalte Informanten også om tolkedilemmaet. De er bevisst på at under tolking blir mye informasjon borte og uten tolk det er ikke alt som blir forstått. Derfor bruker de begge deler, altså både med og uten tolk. Dermed blir gjentakelser av informasjon viktig verktøy. Men det viktigste verktøyet er at barnevernet i Sandnes kommune igangsetter forebyggende kontakt med de nyankomne innvandrene i form av informasjonsmøte på deres morsmål, og at barnevernet deltar i obligatoriske samfunnsfag. De har opplevd at afrikanere som har fått riktig informasjon om barnevernet, legger de på bordet sine rettigheter hvis det fremmes en sak mot dem. De er mindre redde. For eksempel kan de med engang si at de vet at de har rett til å se all dokumentasjon i saken. Så mener barnevernstjenesten i Sandnes kommune at "*Å gi folk kunnskap om barnevern er veldig riktig*". For de ansatte er det veldig og til stor hjelp å få kontakt med folk fra andre kulturer, og få peiling på andres kultur betyr mye. Det er gjennom kontakt man kan lære det som ligger bak begrepet kultursensitivitet og kulturkompetanse. Informant A sa at det er barnevernet som har ansvar for god kommunikasjon. Og at barnevernet selv må kunne oppmyke situasjoner ved å lytte til andre, ikke bare snakke. Når det gjelder afrikanske familier, er det litt vanskelig å si hva som er spesifikke utfordringene fordi familiene er fra veldig forskjellige land. Det kommer til uttrykk at foreldrene selv har opplevd vold. De har selv vært i situasjoner hvor det var tydelig foreldrene hierarki på stedet. Så er det viktig å kommunisere med dem. Å si til dem når det er viktig å være tydelig og når det ikke er så nødvendig. At det er viktig for barna å vite at mor og far passer på. At barna forstår at de ikke kan bestemme alt mulig. Men det er kanskje måten de kommuniserer på som må håndteres bedre. Foreldrene må forstå at de ikke trenger vold i slikt tilfelle. De trenger ikke å rope kommando. De må gjøre det

på en måte som hjelpe barna til å forstå tingene på. Foreldrene skal ha makt, men de må ikke utøve makten på en måte som krenker barna.

Om forebyggende tiltak som barnevernstjenesten i Sandnes kommune tar i bruk, sa informanten at:

"loven sier at barnevernet har ansvar for forebyggende tiltak. Men loven sier ikke noen om hva og hvordan vi skal gjøre det".

Videre sier informanten at mye av jobben som barnevernet gjør handler om omsorgssvikt. Men de skal alltid tenke at barna skal bli boende med foreldrene. Informanten eksemplifiserer med at:

"Hvis det for eksempel er moren som slår barnet sitt, er det viktig at de gir veiledning i hvordan hun kan håndtere sinnet slik at neste gang hun blir sint, så kan hun gjøre noen annet uten å slå. Det er mye bedre enn omsorgsovertakelse".

Informanten mener at det uten tvil er bedre for barna å bo sammen med foreldrene sine - med mindre de blir utsatt for vold. De må gjøre alt de kan for at barna og foreldrene får hjelpen de trenger i hjemmet. Det er å forebygge omsorgssvikt og atferdsvansker.

5.1.2.2 Barnevernstjenesten i Stavanger Kommune

Den 23. oktober 2017 ble det gjennomført intervju med en fokusgruppe på barneverntjenester i Stavanger. Deltakere var 7 medarbeidere fra ulike avdelinger. Tjenesten består av fire fagavdelinger og en administrativ- og fagutviklingsavdeling. Det ble utdelt informasjonsskriv og samtykkeskjema på stedet. Jeg beklager at jeg fikk teknisk svikt under denne undersøkelsen og mistet lydopptaket. Derfor vil det ikke bli direkte sitater i denne rapportsdelen. Informantene er informert om problemet og de har lest, justert og bekreftet intervjurapporten.

Spørsmålene som vi gikk gjennom dreier seg om tjenesteorganiseringen, måter de kommer i kontakt med afrikanske familier på og om de opplever utfordringer knyttet til å formidle eller kommunisere etatens sine oppgaver ovenfor denne innvandrerguppen. Videre lurte jeg på om hva de trodde var årsaken i de situasjonene kommunikasjon og samarbeid med afrikanske

foresatte har fungert bra. Det ble også stilt spørsmål om det er instansen sitt ansvar å finne tiltak som kan forebygge omsorgssvikt og atferdsproblemer. Ut ifra responsen jeg fikk, spurte jeg om de praktiserer nulltoleranse mot vold.

Barneverntjenesten Stavanger har fordelt oppgavene sine mellom spesialiserte avdelinger som består av en mottaksavdeling som mottar, avklarer og behandler muntlige og skriftlige bekymringsmeldinger i tråd med lover og retningslinjer. I tillegg utredes barns omsorgssituasjon der. Videre er det en familieavdeling som iverksetter, følger opp og evaluerer tiltak for barn som bor hjemme. De har videre en tiltaksavdeling som tilbyr ulike terapeutiske hjelpetiltak i familier der barnet fortsatt bor hjemme, og der det er behov for spesialisert kompetanse. Så er det en omsorgsavdeling som følger opp barn og unge i alderen 0-18 år som bor i fosterhjem eller i institusjon, samt tilbyr ettervern opp til fylte 23 år.

Barnevernstjenesten i Stavanger kommer i kontakt med utenlandske familier generelt gjennom bekymringsmeldinger som de får fra barnehager, skoler og foreldrene. Staten opplever ikke ofte at de får bekymringsmeldinger fra afrikanske foreldre selv. Men når de gjør det handler det ofte om vold i familien.

Språk, tolking og tilknytning til Norge er ting som blir nevnt som utfordringer knyttet til å kommunisere barnevernets sin oppgave ovenfor innvandrerfamilier. I tillegg har mange familier fått delvis feil informasjon om barnevernet tidligere (basert på historier de har hørt av andre eller enkeltsaker i media hvor barnevernet omtales som "overgripere"). Dette hindrer også god kommunikasjon. Mange innvandrere kommer fra land hvor de er redde for, og har liten tillit til staten. Den frykten kan de ta med seg til Norge også.

Informantene er enige om at ydmykhet, respekt og tillit er noe som bidrar til at kommunikasjon og samarbeid med utenlandske eller afrikanske foreldre fungerer bedre, særlig i de sakene hvor det er mindre redsel. Ansatte påpeker at å skille mellom person og handling, jevnlig informasjon om barnevernets sin oppgave, og om foreldrenes rettigheter og plikter, er faktorer som fremmer godt samarbeid og god kommunikasjon med foreldrene. I tillegg indikerer de at familiers motivasjon til å ta imot hjelpetiltak er en suksessfaktor. Det ble også snakket om at begrepet kjærlighet ønskes inn i barnevernloven og at det er viktig at de som jobber med møter mellom mennesker, ikke bare er «saksbehandlere» men også

kontaktpersoner. Det er viktig at kontaktpersoner kan gi av seg selv og være litt personlig (men ikke privat!).

Å forhindre omsorgssvikt og atferdsproblemer, er noe alle som møter barn og unge må bidra til, også ansatte i barnevernstjenesten. Det er mange andre instanser som deler disse oppgavene i Stavanger kommune. Det nevnes blant andre: Uteseksjonen, helsestasjoner, skoler, barnehager og familievernkontoret. Når det gjelder nulltoleranse mot vold sier informantene at det er forbudt etter norsk lov å slå barn, noe som innebærer at barneverntjenesten egentlig skal anmelde alle saker som gjelder vold. Praksis har vist at politiet henlegger de fleste anmeldelser om vold mot barn, og barneverntjenesten har derfor sluttet å anmelde noen typer *vold, for eksempel en ørefik*". Det betyr at ansatte så langt det står i deres makt, skal forsøke å forstå hele situasjonen og igangsette tiltak som er til det beste for barna i hver enkel sak. De sier at de er åpne for dialog med foresatte, som har krenket barna og innrømmer forholdet og beklager det. I tillegg må foreldrene vise motivasjon for å lære å mestre sinnet, med andre ord lære seg alternativer til voldelig oppførsel.

5.1.3 Observasjon ved informasjonsmøte i Sandnes Kommune

Barnevernstjenesten i Sandnes organiserer ofte informasjonsmøter med nyankomne innvandrere. De deltar også i gjennomføring av obligatorisk samfunnsfag for overnevnte gruppe. Den 18. oktober 2017 var det samfunnsfag med 2 afrikanske grupper. Jeg var invitert som observatør, både læreren og deltakere var informert om min tilstedeværelse. Jeg må presisere at samfunnsfag som del av introduksjonsprogrammet for nyankomne i Norge skjer på deltakernes morsmål eller et annet språk de mestrer.

5.1.3.1 Gruppe 1.

Denne gruppen bestod av 15 deltakere. De var på sitt først møte med barnevernet, og var veldig engasjerte. Samfunnsfaglæreren spilte tolkens rolle, mens barnevernsansatten snakket norsk. Informanten begynte med spørsmålet: "Hva vet dere om barnevernet?". Svarene var at barnevernet tar barna fra foreldrene, og at de ikke får treffe dem igjen. Og at de ikke liker barnevernet.

Deretter belyste ansatte hva barnevernet er, historien bak institusjonen, lover og arbeidsmetodene de tar i bruk, samt prosedyrer inn til fylkesnemnda. Etterpå fikk deltakerne lov til å spørre om det de lurte på igjen. De fleste spørsmålene var rettet mot deres rettigheter i de tilfellene hvor de eventuelt vil stå i en barnevernssak. Og det ble spurt om foreldrene kunne få informasjon om ungene sine dersom omsorgsovertakelse ble aktuelt. Det ble også stilt spørsmål om rettigheter og på hvilke måter disse barna får lære om foreldrenes kultur, språk og religion. Til slutt stilte de spørsmål om hva som er hjelpetiltakene, og hvorfor de ikke blir opplært i disse tiltakene (de nye barneoppdragelsesmetodene) før det blir en sak.

5.1.3.2 Gruppe 2

Her var det 14 deltakere til stede. De deltok i informasjonsmøte i tidligere semester og ga tydelig beskjed om at de ønsker å stille spørsmål til barnevernet. Informanten lurte på hva de ønsket å spørre om. Jeg vil klassifisere frykten de viste i 2 rekker.

Det første rekken blir rettet mot barnevernets praksis. Der spurte de om barnevernet kunne komme hjem til dem når som helst, og om de skulle få beskjed om de blir fratatt barna sine. Også om barnevernet kunne nekte dem samvær med barna etter plassering. Og om barna kunne plasseres hos en slektning - hvis ikke, hva gjør barnevernet med deres kultur.

Den andre rekken var om metoder for barneoppdragelsen i Norge. Her lurte de på hvordan de kunne hindre sitt barn i dårlig oppmøte. Hvordan de kunne håndtere konflikt når barn krever lommepenger eller/og elektroniske gjenstander. De stilte spørsmål om hvor lenge barn kunne være ute om kveldene og i helgene, og om hvordan norske foreldre setter grenser for barna. Mot slutten ble det stilt spørsmål om hvorfor barnevernet ikke tilbyr kurs om metoder for barneoppdragelse til alle nyankomne innvandrere med en gang.

5.2 Analyse av Resultater

I hele feltarbeidet var meningen å finne noe nytt eller spesielt som kan rette vår oppmerksomhet mot en samfunnsmessig utfordring. Målet med analysen er å finne svar på problemstillingen samt undersøkelsesspørsmålene ved å utvikle kategorier som gir en fullstendig beskrivelse av de opplevelsene og handlingene som jeg fikk av informantene.

Halvorsen (2008, 176) erklærer at:

"Analyse av data går ut på å kategorisere innsamlet informasjon med sikte på å beskrive hva en har funnet".

Det er flere måter å gjennomføre kvalitativ dataanalyse på. Her vil jeg konsentrere meg om analyse av meningsinnhold med denne analytiske metoden:

"Hensikten er å identifisere mønstre, sammenhenger og fellestrekk, eller forskjeller", (Larsen 2007, 98).

For å gå videre i prosessen sa Postholm (2010, 86) at:

"Man kan skille mellom deskriptive og teoretiske analyser".

Jeg vil analysere datamaterialet mitt med disse konseptene.

5.2.1 Deskriptiv analyse

"Deskriptive analyser definerer jeg til å omfatte analyseprosesser som strukturerer datamaterialet. Slike analyser gjør dermed datamaterialet oversiktlig, forståelig og rapportvennlig", (Postholm 2010, 86).

Om hvordan man kan gjøre datamaterialet sitt både oversiktlig og forståelig og rapportvennlig, sa igjen Postholm (2010, 91):

"Analyser som innebærer koding og kategorisering, kan gjerne kalles deskriptiv analyse".

Dermed blir min framgangsmåte å foreta koding og kategorisering av hele datamaterialet.

Denne rene analyseringen av data begynte jeg rett etter at jeg ble ferdig med å transkribere intervjurapportene mine og å skrive ned observasjonsrapportene. Dette arbeidet hadde da til formål å plassere uttalelser og handlinger som passet i samme kategori. Samtidig måtte jeg holde øynene åpne for de uttalelsene som også ikke passet sammen innenfor de samme kategoriene. Hensikten er å gjøre det enklere å få øye på tendenser og mønstre som kunne dukke opp. Denne jobben var ment å skulle tematisere forskningsresultatene som kunne danne grunnlag for tolkning.

5.2.1.1 Delanalysen

I følge Halvorsen (2008, 210):

"Delanalyser forutsetter at for eksempel en intervjuetekst kan deles opp i ulike utsagn som kan kategoriseres eller telles opp, slik som hvor ofte bestemte utsagn, mening eller holdning forekommer i teksten".

Jeg startet delanalysen ved å dele opp dataene som jeg disponerte i distinkte og mindre enheter som kunne representere en fortelling. Denne prosessen ble gjort ved å skrive stikkord og begrep som kunne beskrive en større del av et avsnitt. Med andre ord var stikkordene og begrepene ment for å hjelpe meg til å forklare studiens fenomen. Prosessen kalles for koding. Om dette mener Postholm (2010, 88) at:

*"I kodingsprosessen blir data delt inn i mindre deler og gitt et navn, en kode".
(Strauss & Corbin 1990, 1998).*

Jeg fikk en lang liste på nesten en A4 side. Arbeidet var derfor å gruppere disse begrepene og stikkordene, som kan kalles for enheter, slik at datamaterialet mitt kunne bli lettere å håndtere. Dette innebærer at jeg måtte skaffe mindre antall enheter som samtidig kunne tyde på samme fenomener og være forutsigbare å arbeide med videre i prosessen. Det betyr å igangsette kategoriseringen. Dette trekker i samme retning som Postholms uttalelse om at:

"Denne prosessen som består i å samle grupper av begreper som ser ut til å dekke de samme fenomener, kalles kategorisering", (Postholm 2010, 88).

Jeg fikk disse kategoriene nedenfor:

- Informasjon	- Dialog	- Kontakt	- Tolk
- Kommunikasjon	- Språk	- Redsel	- Kultur
- Kunnskap	- Forståelse	- Forståelse	- Tillit

Men om jeg burde ta alle disse kategoriene videre slik det sto, ville jobben blitt uforutsigbar. Derfor måtte jeg eliminere noen av kategoriene mine ved å sette sammen kategorier som beskriver det samme fenomenet, og ved å flytte noen kategorier under en annen som i meningsinnhold viser nærhet i innhold. For eksempel kategori informasjon og dialog og kontakt

flyttes under kommunikasjon, og kunnskap, språk flyttes under kultur, tolk fjernes rett og slett fordi det kunne være en del av språk. Til slutt fikk jeg en liste bestående av kategoriene nedenunder:

- Kommunikasjon (informasjon – dialog – kontakt)
- Kultur (kunnskap – språk)
- Forståelse (tillit – redsel)

Her oppstod så en annen utfordring. Noen underkategorier hadde tilhørighet til uttalelser som var lagt under andre kategorier. For eksempel språk kunne flyttes fra kultur til kommunikasjon eller til forståelse. Dermed måtte jeg foreta en ny og grundig analyse av kategoriene.

5.2.1.2 Helhetsanalysen

Jeg kom i gang med helhetsanalysen ved igjen å gå nøyaktig gjennom informantenes egne utsagn og fortellingene som jeg hadde samlet under intervjuene. Her var satsingen rettet mot å finne noen kategorier som kunne representere hovedtemaer.

På bakgrunn av uttalelser fra informantene, delte jeg opp datamaterialet i tre meningsinnhold eller hovedinntrykk som forekom i teksten:

- Etablering av kommunikasjon mellom afrikanske foresatte og barneverntjenester.
- Utfordringer knyttet til å kommunisere barnevernets oppgave ovenfor afrikanske foresatte.
- Å fremme bedre kommunikasjon mellom barnevern og afrikanske foresatte.

Disse kategoriene mente jeg kunne forbinde alle de andre kategoriene slik at de kunne danne en helhet og dermed kunne bidra til å forstå fenomenene som var interessante for forskningen.

Dette var en helhetsanalyse. Halvorsen (2008, 211) sa at:

"Helhetsanalyse kan for eksempel oppnås ved at man ved gjennomlesning av intervjuene forsøker å danne seg et allment inntrykk, og deretter velger ut situasjoner eller sitater som illustrerer hovedinntrykkene".

Om helhetsanalysen sa Starrin mfl.1984 at:

"Ved den overnevnte fremgangsmåten risikerer en å gå glipp av den kompleksiteten og variasjonsrikdommen som kjennetegner sosiale fenomener", (Halvorsen 2008, 211).

Derfor måtte jeg kombinere helhetsanalysen eller helhetsforståelsen med delanalysen. Blanding av delanalyse og helhetsanalyse, var også ment for å finne ut altoverskyggende temaer som hadde sammenheng med problemstillingen min. Helhetsanalysen og delanalysen ga en struktur til datamaterialet mitt i denne oppgaven fordi ut fra dem fikk jeg organisere og samle informantenes egne beskrivelser i kategorier basert på bestemte felles egenskaper. Dette var for på en måte å forsikre meg om at dataene reflektere det som informantene faktisk hadde sagt under intervjuene og observasjonene.

I slutten av den deskriptive analysen måtte jeg jobbe for å forbinde enheter som jeg fant etter delanalyse og helhetsanalyse prosesser. Dette dilemmaet viste seg å være komplekst.

5.2.2 Teoretisk analyse

"Teoretiske analyser innebærer at forskeren tar i bruk substantiv teori for å analysere deler av et materiale", (Postholm 2010, 86).

Som jeg overnevnte i slutten av den deskriptive analysen, var situasjonen litt kompleks. Altså måtte jeg forholde meg til de potensielle teoriene som jeg har tenkt å bruke i denne oppgaven slik at jeg kunne skifte fokus mens jeg samtidig tar hensyn til analysearbeidet.

Postholm (2010, 99) uttalte seg slik om dette:

"Teorier forskeren har tilegnet seg, fungerer, sammen med forskerens erfaringer og opplevelser, som briller når han eller hun observerer, samler inn og analyserer datamaterialet".

Dette var meningsfullt for mitt arbeid fordi framgangsmåten var å bruke etablerte teoretiske tilnærminger og tidligere forskning og veie dem mot informantenes utsagn og fortellinger samt mine erfaringer. Dette var for at jeg kunne finne ut hva som kunne ligge til grunn for informantenes oppfatninger, opplevelser og holdninger. Det ble også aktuelt for meg å lese noen selekterte bøker som jeg mente hadde gode teoretiske begrunnelser, og dermed ville være fornuftige for å sette analysen og hele oppgaven i riktig retning.

"Teori hjelper forskeren til å gi forskningsarbeidet retning, samtidig som teori danner utgangspunkt for teoretisk analyse", (Postholm 2010, 100).

Etter den jobben kom jeg til slutt til at det var fullt forsvarlig å bygge kategoriene mine slik:

1. Etablering av kommunikasjon
 - kommunikasjonskanal
 - Etablering av kontakt ved bekymringsmelding
2. Utfordringer i kommunikasjon.
 - Afrikaneres syn
 - Barnevernets syn
3. Bidrag til bedre kommunikasjon.
 - Respekt og forståelse for andres kultur
 - Tillitsforhold

Jeg synes at kategoriene ovenfor identifiserer meningsfulle mønstre som kan vurderes i forhold til eksisterende forskning samt teorier som kan etablere grunnlaget til overførbarhet av kunnskap, og dermed bekrefte gyldigheten av arbeidet mitt. Disse temaer er samlet ut fra hva informantene mine har snakket om og må betraktes som resultater av en kommunikativ interaksjon eller en konstruktiv dialog mellom meg og min samtalepartner. Deretter var veien å sammenligne kategoriene på en systematisk måte med hensyn til intervjuene og observasjonene for å finne likheter og ulikheter. Den arbeidsmåten samsvarer med mitt ønske om å bruke fenomenologiske og hermeneutiske tilnærminger som legger vekt på å beskrive og fortolkemeningsinnhold. Derfor er drøftingen min strukturert på grunnlag av disse kategoriene.

6 DRØFTING

6.1 Etablering av kommunikasjon

Holm- Hansen mfl. (2007) hevder at:

"Et godt samarbeid mellom bruker og saksbehandler henger ofte sammen med tydelig informasjon, gode relasjoner, anerkjennelse og gjensidig respekt". (Paulsen mfl. 2014, 9).

For å fremme tydelig informasjon er kommunikasjonskanal og kontaktetablering noen grunnleggende og veldig avgjørende faktorer. I dette avsnittet vil jeg derfor drøfte noen utfordringer i kommunikasjonskanalene som ofte blir benyttet av afrikanske foreldre når det skal skaffe informasjon om barnevernet. Deretter vil jeg ta stilling til utfordringer som kan oppstå hvis kontakten etableres mellom barnevernet og afrikanske foreldre etter bare bekymringsmelding. Jeg er interessert i disse elementene fordi de er viktige for å oppnå gode relasjoner, anerkjennelse og gjensidig respekt samt meldingsforståelse i et kommunikativt forhold.

Øyvind Dahl har pekt på to ulike retninger innen kommunikasjonsforskning som jeg vil bruke i drøftingen min. Her vil jeg belyse temaet ved å ta i bruk det Dahl kaller for overførings-tradisjonen. Dahl sier at:

"Kommunikasjonsingeniørene som hadde som oppgave å overføre informasjon fra et punkt til et annet med minst mulig feil, var opptatt av avsenderens og mottakerens rolle, kanalens beskaffenhet, mulige støykilder og hvordan tilbakemelding kunne bidra til korreksjon av meldingene som ble sendt". (Dahl 1996, 140).

"Kanalens beskaffenhet" og "mulige støykilder" vil brukes i kommende avsnitt for å avklare deres betydning på etablering av kommunikasjon mellom afrikanske foreldre og barnevernet.

6.1.1 Kommunikasjonskanalen

I følge ndla.no er en kommunikasjonskanal det mediet vi bruker for å nå målgrupper. Slike kanaler kan være massemedia (TV, radio, aviser), personlige medier (brev, telefon) og personlige samtaler. I det siste tilfellet er det stemme og kroppsspråk som er mediene.

Jeg vil strebe etter å avklare hvordan "*kanalens beskaffenhet*" kan være en utfordring i etablering av kommunikasjon mellom afrikanske foreldre og barnevernet. Foreldre har fortalt om at de først og fremst har fått sin informasjon om barnevernet gjennom sitt sosiale nettverk og til en viss grad gjennom samfunnsfag for nye ankomne innvandrerne. Det innebærer at den første kommunikasjonskanalen mellom afrikanske familier og barnevernet skjer via en indirekte kanal. Den indirekte kanalen, som er lett tilgjengelig for å formidle informasjon om barnevernet, ser ofte ut til å ikke oppfylle faglig krav. De som gir informasjon har ingen eller minimal kompetanse om barnevernets rolle og oppgave. De informerer ut fra sine egne erfaringer og opplevelser og ikke minst ut fra sine egne verdensbilder. Ifølge antropologen Charles Kraft (1978:407), er:

"Verdensbilder et sett av mer eller mindre systematiserte trosforestillinger og verdier som en gruppe mennesker bruker for å vurdere og å gi mening til sine omgivelser". (Dahl 2001, 131).

Det vil si at afrikanske foreldre ofte sitter med et bilde av barnevernet som ikke er skaffet til veie på en objektiv måte. Problemet er at folk flest ofte viser seg til slike indirekte kanaler eller sosialt nettverk og den første informasjonen, som gjerne gjentas flere ganger over tid, kan vise seg "å være sann" for dem, dermed kan den virke sterkt på deres forståelse og påvirke deres oppfatning av barnevernet. Derfor illustrerer Ellen Key at:

"Sosialisering er noe som slumrer i foreldrenes armer". (Frønes 2013, 12).

Dette fordi de ofte ikke får tilfredsstillende informasjon om barnevernet fra sine nettverk i sosialiseringsprosessen sin i Norge. Konsekvensen blir da at foreldrene lett sprer frykt og negative emosjoner, og skaper fravær av troverdighet og paranoia overfor barnevernet. Dette kan influere negativt på deres persepsjon av institusjonen, og særlig kan det begrense deres

evne til å imøtekomme eller samarbeide med barnevernstjenesten på en fullstendig og forsvarlig måte. En barnevernansatt¹ sa at:

"utfordringer med afrikanske foreldre er at de sitter med veldig delinformasjoner. De kommer ikke til informasjonskilden. De foretrekker å spørre en nabo eller venner".

I tråd med dette hevder Bøhn og Dypedahl at:

"Verre er det hvis man har fått negative holdninger til en gruppe gjennom veldig mye informasjon, men der denne informasjonen ikke er av personlig art. Det vil si at man over tid har opparbeidet sterkt inngrodde negative og normative stereotypier". (Bøhn og Dypedahl 2017, 46).

"Normative stereotypier er stereotypier man har uten at man har hatt direkte kontakt med gruppen man generaliserer". (Bøhn og Dypedahl 2017, 40).

Slik vil den kommunikasjonskanalen som afrikanske foreldre allerede har støttet seg til, ha stor virkning både på deres syn på barnevernet, og på etablering av kontakt mellom dem og barnevernet hvis det kommer en bekymringsmelding. Normative stereotypier, frykt, negative emosjoner, fravær av troverdighet og paranoia, er forvrengninger som kan oppstå i afrikanske foreldres kommunikasjon med barnevernet, dersom den første kontakten fortsetter å være indirekte. Derfor kan suksess i etablering av kommunikasjon mellom barnevernet og foreldrene oppleves vanskelig på et senere tidspunkt.

6.1.2 Etablering av kontakt ved bekymringsmeldinger

De to barnevernstjenestene som jeg har vært i kontakt med hevder begge at den vanlige måten for etaten å komme i kontakt med afrikanske foreldre *"Er helt lik som alle andre familier"*². Det betyr via bekymringsmeldinger. En informant³ sa at Barnevernstjenesten i Stavanger

¹ Informant A

² Informant A

³ Informant B

kommer i kontakt med utenlandske familier generelt gjennom bekymringsmeldinger som de får fra barnehager, skoler og foreldrene.

Det er ikke negativt i seg selv å komme i kontakt med afrikanske foreldre via bekymringsmeldinger. Men jeg ønsker å diskutere rundt dette fordi empirien min gir grunnlag for å tenke at kontakt ved bekymringsmelding kan oppleves annerledes enn den er ment. Altså når den første kontakten etableres via bekymringsmelding, kan den bære med seg flere utfordringer enn den burde, fordi den ofte oppleves som en krisesituasjon.

Nå vil jeg ta utgangspunkt i det å etablere kontakt i en krisesituasjon. Det er en faktor som kan ses ut som "*mulig støykilde*" og dermed være utfordrende i forhold til at kommunikasjonen skal kunne foregå på en riktig måte.

"Støy i en kommunikasjonsprosess er alt som legges til signalet som ikke er ønsket eller planlagt av senderen ... Støy er med andre ord alt som hindrer den ønskede informasjonen å nå fram. Støyen kan opptre både hos senderen og mottakeren, i budskapet og i kanalen", (Kvalbein 2000, 24).

I empirien kom det fram at afrikanske foreldre opplever at etaten er streng, bruker lite tid og hører lite når de får bekymringsmelding, noe som skaper svikt i konsentrasjonen hos mange foreldrene. Det innebærer at familiene opplever kontaktforsøk ved bekymringsmelding som en krise. I følge ung.no, er engstelse en vanlig følelse i en kritisk situasjon, og det gjør at man blir ukonsentrert og får mindre evne til å utføre de daglige oppgavene sine på en god måte. Det er vanlig å være plaget med tristhet eller en følelse av meningsløshet. Kilden sa også at man ofte kan være mer utålmodig, oppfarende eller er "*uforståelig*" irritert.

Afrikanske foreldre sa selv at de er redde for barnevernet. En forelder⁴ illustrerte det slik: "*For oss innvanderne er det skremmende å høre om barnevern*". Barnevernsarbeidere anerkjenner at foreldrene med afrikanske bakgrunn er redde for barnevernet. En barnevernansatt⁵ sa: "*I utgangspunktet er mange afrikanske familier veldig redde for barnevernet*".

⁴ Informant 2

⁵ Informant A

En annen ansatt⁶ bekrefter at mange innvandrere kommer fra land hvor de er redde for staten og de opprettholder frykten for myndighetene her i Norge. Informanten⁷ uttalelse blir spesielt interessant her fordi de tar med seg den begrunnede frykten for myndigheter og myndighetsinstitusjoner når de kommer til Norge, selv om det ikke er rasjonell grunn til det. Dette peker hen til en kulturell dimensjon. Sosialantropologen Arne Martin Klausen (Klausen 1992:27) sier at Kultur er:

"De ideer, verdier, regler, normer, koder og symboler som menneske overtar fra den forrige generasjon, og som man forsøker å bringe videre - oftest noe forandret – til den neste generasjon", (Schieffloe 2011, 127 - 130).

Klausens definisjon er omfattende og tar for seg mange aspekter. Aspektet som fanger oppmerksomheten i denne oppgaven, er det normative. Det vil si en læringsprosess der kultur er noe som blir lært bort til nye samfunnsmedlemmer som den riktige måten å oppfatte på, tenke på og føle i forhold til spesifikke problemer. Det innebærer at det som er tatt for gitt og oppfattet som sant, er noe som opprettholdes gjennom sosialiseringssprosess og eventuell resosialiseringssprosess. Den kulturelle dimensjonen kan observeres i det som informantene sa om at afrikanske foreldre opprettholder frykten de har for myndighetene i sitt opprinnelige hjemland også i Norge. Det innebærer at møtet med ulike kulturelle referanserammer i en viss grad kan forstås som en støykilde i en kommunikasjon. Dette fordi når posisjonerte individer står i en bestemt sammenheng og deltar i en bestemt kommunikasjonsprosess, er de avhengige av en subjektiv kultur eller en kulturell referanseramme som kalles for "*Kode i bakhodet*". (Dahl 2001, 78). Derfor hevder Hylland Eriksen (1994) at "*kultur er det som gjør kommunikasjon mulig*", (Dahl 2001, 61). Dette innebærer at etablering av kontakt mellom barnevernet og afrikanske foreldre kan oppfattes som utfordrende nettopp på grunn av at disse to sosiale enhetene oftest er produkt av ulike kulturer, i tillegg til redsel og en opplevd krisesituasjon som følge av en bekymringsmelding. Dermed kan etablering av den første kontakten ved bekymringsmeldingen inneholde faktorer som forsterker allerede nevnte forvrengninger.

⁶ Informant B

⁷ Informant B

6.2 Utfordringer i kommunikasjon

"Det å sikre god informasjon og gjensidig forståelse er en utfordring i barnevernet generelt, men kan ofte oppleves mer utfordrende når man ikke har felles språk eller referanserammer". (Paulsen mfl. 2014, 9).

Når barnevernansatte møter og arbeider med afrikanske foreldre, er det ofte mennesker med ulike kulturelle referanser som møter og skaper en sosial samhandlingssituasjon. Slike samhandlinger består følgelig av et interkulturelt kommunikasjonsforhold.

"Interkulturell kommunikasjon er en prosess som innebærer utveksling og fortolkning av tegn og melding mellom mennesker som oppfatter seg som representanter for kulturelle fellesskap så forskjellige at deres tilskrivning av mening påvirkes", (Dahl 2001, 64).

Denne definisjonen hører hjem i interkulturell dialog mellom barnevernet og afrikanske foreldre fordi begge parter ofte er bevisst på deres gjensidige kulturelle forskjell. En sosialarbeider⁸ hevder at: "Når du skal kommunisere med en fra en annen kultur, må du finne litt andre verktøy". Et interkulturelt arbeid betyr at man skal eller bør ha utviklet kunnskap og profesjonell kompetanse om hva kultur er, og at man er i stand til å vurdere hver enkel sak for seg. Det er i denne sammenheng vesentlig å ta hensyn til tverrkulturell forståelse, og dennes påvirkning på en selv og på den andre personen som man skal samarbeide med for å oppnå et vesentlig resultat. Jobben vil bli ekstra utfordrende i barnevernets møte med afrikanske foreldre fordi det her er snakk om barneoppdragelse. Gundersen (2016) skrev:

"Vi har mye formell kompetanse i barneoppdragelse, men vi klarer ikke alltid omsette den til praksis". Det handler om å belyse kompleksitet i barneoppdragelsen.

I dette avsnittet av min oppgave er problemstillingen rettet mot å studere utfordringer knyttet til å kommunisere barnevernets oppgave overfor afrikanske foresatte. I analysen har jeg kartlagt underkategorier som grunnlaget for drøftingen. Nå vil jeg ta stilling på underkategorien som handler om afrikanske foreldres kulturelle syn på barneoppdragelsen. Deretter vil det komme en underkategori om barnevernansattes syn på utfordringene.

⁸ Informant A

6.2.1 Afrikaneres Syn

Familien er den grunnleggende sosiale strukturen som og ha særtrekk hos mange afrikanere som kan minne oss Durkheims kollektivistiske orienterte teori. Durkheim beskriver en strukturfunksjonalisme der analysen innebærer studie av de enkelte samfunnsstrukturer og hvordan disse gjensidig virker inn på hverandre. Dette styres mekanisk. Hvorvidt individene er integrert i og kontrollert av samfunnsviljen, bestemmer om individet handler i tråd med fellesskapet eller ikke, noe som forøvrig utgjør en selvstendig virkelighet. (Giddens og Sutton 2013 78 - 79).

I slike sosiale institusjoner ligger ansvaret for barneoppdragelse på storfamilies eller klans nivå. Hver klan har sine verdier og normer og tradisjoner og riter som må opprettholdes ved å lære bort grunnleggende antakelser til nye familiemedlemmer. Dette innebærer at hele klanen eller storfamilien har ansvar for barneoppdragelse fordi barnet ikke kun tilhører foreldrene sine, men også klanen. Oppdragelsen er dermed ment å lime eller danne gruppens indre sammenheng, det vil si *"gjensidig avhengighet basert på blodsband"*, (Holm-Hansen mfl. 2007, 44). Derfor har barneoppdragelsen fokus på å lære hvert enkelt medlem hva som er forventet, hvordan man må forholde seg til gruppen og hvilke verdier og regler gruppen står for.

I boken *Etniske minoritetsfamilier og sosialt arbeid* hevder forfatteren at:

*"Det viktigste i barneoppdragelsen er at barna oppdras til å verdsette familien",
(Skytte 2008, 68),*

i det hun kaller for et kollektivistisk livssyn. I dette livssynet er selvoppfyllelse ikke meningsfylt. Evne til å realisere seg utenfor gruppen blir sett på som egoistisk og kan føre til straff. *"Ansvarsfølelse overfor kollektivet"*⁹, er en indikator for det som er meningsfylt og fullt forsvarlig. Mange afrikanske samfunn er bekymret for gruppens sosiale og økonomiske trygghet og velvære. Dette fordi mennesker med et slikt livssyn

⁹ Holm-Hansen et al. 2007, 44

"Anser individet for å ha et lykkelig liv hvis familiens livsprosjekt blir realisert og hvis familien som helhet fungerer godt"¹⁰.

Slike samfunn oppfordrer ikke barn til å utvikle seg selv. Det er sterkt ønskelig at barn identifiserer seg med gruppen, tilegner seg en god samfunnsånd og ansvarsfølelse i forhold til hverandre. Det innebærer ikke at selvstendighet er målløst men den må ivaretas og utøves i familiens interesse. Mange afrikanske barneoppdragelsesautoriteter er helt fokusert på å opprettholde familiens balanse, med bekymring for å ikke oppholde gruppens normer, verdier og ære. Et afrikansk ordtak sier at hvert enkelt menneske er en ambassadør eller en representant for sin familie. Det innebærer at det medlemmet når som helst og hvor som helst må ivareta gruppens ære.

De eldre passer på gruppens trivsel og velvære, og holdning, vane og sedvane, rituelle, regler og normer, osv. Dermed spiller de eldre en viktig rolle, spesielt når det gjelder pedagogikken og barneoppdragelsen. De eldste sørger for overføring av tradisjoner og står som et kulturhus. Et fulani-ordtak, kjent fra den maliske forfatteren og diplomaten Amadou Hampate Ba, sier at en dødende eldre er et bibliotek som brenner. Og så er det ofte de eldste som kan sanksjonere medlemmer, de eldre sitter med domsrett fordi det er de som vet mest om regler, normer, de har mye erfaring og har favører fra det hellige. En afrikansk forelder¹¹ sa:

"I vårt samfunn kan barna straffes. Det betyr ikke at vold mot barn er automatisk akseptert. Også foreldre kan straffes av andre ikke så nære familiemedlemmer, om de mener at en er for streng mot barna".

Forholdet mellom kjønn og ulike aldersgrupper er tydelige av hierarkiet. Altså kan det lett oppstå *"tydelig og betong forskjell mellom gutter og jenter"*¹², det vil si direkte synlig dominans mellom gutter og jenter. Et annet aspekt i den såkalte kollektivistiske livsformen som viser hierarkiet, kan være de voksnes forståelse av maktbruk. Den kan være preget av *"autoritetstro"*¹³. uttalelsen fra informant A var at afrikanske foreldre må forstå at det ikke er nødvendig å rope

¹⁰ Holm-Hansen et al. 2007, 44

¹¹ Informant 5

¹² Holm-Hansen mfl. 2007, 44

¹³ Holm-Hansen et al. 2007, 44

kommandoer. Når de roper en kommando, kan nordmenn oppfatte det som autoritetsmisbruk eller maktmisbruk ovenfor barna.

I boken *Flerkulturelt barnevern* bekrefter forfatterne at når det gjelder den kollektivistiske livsformen, er det: "*Lite verbal kommunikasjon og ansikt-til-ansikt-dialog*"¹⁴ mellom foreldrene og barna, og "*Voksnes lek med barna anses som brudd på respekt-kontrakten*"¹⁵. Det samsvarer med det en intervjuperson¹⁶ uttrykket seg om slik:

"Tradisjonelt leker vi ikke sammen med barna, det er besteforeldrene som gjør det. Eller barna leker med lekekamerater - ikke med foreldrene. En forelder er ikke en lekekamerat".

I afrikansk samfunn er det viktig at barna deltar i aktiviteter i henhold til deres sosiale alder og kjønnstilhørighet, da de lærer av og fra hverandre. Denne oppdragelsesmetoden er basert på konkretisering og aktiv deltakelse i rollespill av barn i ulike aktiviteter. De eldste, ofte bestefar eller bestemor, er de som lærer lekens regler gjennom historiske og ideologiske fortellinger, slike fortellinger begrunner også rettferdigheter i slike samfunn.

Forståelse av afrikansk barneoppdragelsesmønstre kan dermed være en vanskelig øvelse for barnevernets ansatte, ikke bare på grunn av det store antall tilnærminger, men også og spesielt fordi begrepet barneoppdragelsen hos mange afrikanske samfunn er belastet av affektive og moralske oppfatninger og etiske konnotasjoner forankret i familienfæren. Rettferdighet er ofte historisk og ideologisk begrunnet, derfor kan det antas som urettferdig og skamfullt at andre enn familien eller slekta griper inn barneoppdragelsen. En families talsmann¹⁷ sa:

"Det var traumatiserende at andre ukjente utenfor familien når som helst kunne komme og snakke med mine barn".

¹⁴ Holm-Hansen et al. 2007, 44

¹⁵ Holm-Hansen et al. 2007, 44

¹⁶ Informant 2

¹⁷ Informant 4

En sosialarbeider som ikke har kunnskap om et slik konsept når det gjelder barneoppdragelsen, kan lett komme med beslutning om at barnets interesse er i strid med foreldrenes interesse. Foreldrene på sin side kan oppfatte den beslutningen som provoserende, undertrykkende og overgripende og i tråd med deres frustrasjon og redsel for barnevernet. Om dette framstilte en deltaker¹⁸ at:

"Afrikanere og nordmenn har ikke den samme måten å forstå ting på. Det er mange forskjeller. Spesielt barneoppdragelse. Du vet, de pålegger oss en måte å oppdra barna på som vi ikke kjenner til".

Det fins nesten ikke offentlig barnevern i Afrika, selv om mange av de afrikanske landene har signert FNs barnekonvensjon. Dette vil innebære at afrikanere ikke anser barneoppdragelsen som noe som tilhører et statlig sosialt institusjonelt nivå. Det er den grunnleggende sosiale institusjonen som familien representerer som tar for seg den samfunnsmessige oppgaven som barnevernet i Norge har. Holm-Hansen mfl. (2007) hevder at *"familien og slekta overtar i perioder"*¹⁹ barneoppdragelsen. Det gjelder ofte når foreldrene er foreløpig eller permanent fraværende av ulike årsaker.

6.2.2 Barnevernsansattes syn

Tilknytning til et sosialt felleskap er noe som sikrer vår identitet. Den sosiale tilknytningen eller tilhørigheten er ofte preget av mange dimensjoner, blant annet kultur, historie, religion, etnisitet, klasser, profesjon, region, nasjon, osv. Vår tids globaliseringsprosess innebærer menneskelig flytting over landegrenser av ulike grunner. For mange afrikanere her i landet kommer flytting over kontinentgrenser og ofte på grunn av sosial og/eller politisk uro. En slik flyttesmekanisme kan i mange tilfelle bety en mekanisk svekkelse av ens sosiale tilhørighet gjennom språkbegrensning, stor kulturforskjell og vanskelig integrering, noe som kan ha konsekvenser for kommunikasjonen med mennesker og institusjoner i vertslandet.

I følge Dahl (1996) brukes ordet *"kommunikasjon"* om forskjellige ting. Han siterte blant annet veier, telekommunikasjon og mellommenneskelige interaksjoner. Samhandling mellom

¹⁸ Informant 1

¹⁹ Holm-Hansen mfl. 2007, 44

mennesker betyr i en viss grad samtale ansikt til ansikt, kroppsspråk og språkbruk (både muntlig og skriftlig), fortsetter han. Jeg skal i dette avsnittet bruke ordet kommunikasjon i betydningen mellommenneskelige interaksjoner. Det er dette som gir mening ved interkulturell dialog mellom barnevernet og afrikanske foreldre.

Paulsen mfl. (2014, 6) hevder at:

"Sosialarbeidere og ansatte i barnevernet kobler ofte utfordringene til språk, kommunikasjon, manglende felles referanserammer, familiekonflikter, ulike forståelser av kjønnsroller og relasjoner mellom generasjoner, manglende informasjon om kulturell bakgrunn og årsaker til migrasjon".

Mange av disse trekkene er felles med fortellinger som jeg fikk av de informantene mine som er barnevernsarbeidere. Informanten²⁰ i barneverntjenesten i Sandnes Kommune erklærte at:

"Det er utfordrende å kommunisere barnevernet sine oppgaver ovenfor afrikanske familier fordi mange i utgangspunktet er veldig redde fordi de har veldig unyansert feilinformasjon om barnevernet. Redsel for barnevernet er nok større i veldig mange familier fra andre land på grunn av språk. Tolk er et dilemma. Skal vi snakke alt på norsk, er det sikkert på at de ikke skal følge alt. Eller skal vi bruke tolk, da forsvinner mye i tolkingen".

Og en annen²¹ i Stavanger kommune befester at

"språk, tolking og tilknytning til Norge er ting som blir nevnt som utfordringer knyttet til å kommunisere barnevernet sin oppgave ovenfor utenlandske familier".

Språket er en av de grunnleggende antakelsene som gir mening til begrepet kommunikasjon. Språket er det som gjør at kommunikasjonen fungerer i forhold til omgivelsene våre, derfor anerkjenner informanten²² at:

²⁰ Informant A

²¹ Informant B

²² 16/10-2017

"Utfordringene med å kommunisere barnevernets oppgave ovenfor afrikanske foresatte er annerledes enn med norske familier. De norske har ikke den språkbegrensningen som afrikanerne har. De kan lese og forstå informasjon fra offentlige kilder".

Kommunikasjon betyr "overføre og ha felles"²³. For å forstå hverandre må vi "ha et språk felles". Om språkutfordringer i kommunikasjonen illustrerer boken *Møter mellom mennesker* at:

"Da de første europeerne kom til Australia, var det en nykommer som møtte en av urinnvånerne (aboriginer). Han ville vite hva det merkelige dyret som hoppet omkring med en unge i en pose på magen, ble kalt på den innfødtes språk. For å forklare hva han mente, etterlignet han hoppene og faktene. "Kengeru" sa urinnvåneren. Det betyr noen slikt som "Hva går det av deg?". Europeeren skjønte ikke språket, men han noterte tilfreds Kenguru". (Dahl 2001, 81).

Dette er en illustrasjon av hvordan misforståelser og forvirringer kan oppstå når personer som deltar i en samhandling ikke bruker det samme språket. Barnevernansatte og mange andre etater henvender seg til en tolk eller tolketjenester for å avhjelpe språkutfordringer. Men en informant²⁴ fortalte også om tolkedilemmaet at:

"Vi er bevisst på at under tolking blir mye informasjon borte og uten tolk det er ikke alt som blir forstått".

Boken *Veien til interkulturell kompetanse* synliggjør at:

"Hvis to samtalepartnere snakker samme språk, begge bruker ord og uttrykk som er forståelige, kan man kanskje tro at de fleste kommunikative utfordringer er overvunnet. Men i dagliglivet er det ofte forskjellige kommunikasjonsstiler som kan være kjernen til mangel på forståelse", (Bøhn og Dypedahl 2017, 67).

Dette gir en indikasjon på begrensninger ved bruk av tolk. Tolken kan beherske språket godt, men den språklige uttrykksmåten som samtalepersonene bruker i samhandlingen, kan ha

²³ Dahl 1996, 140

²⁴ 16/10-2017

forskjellig betydning når det gjelder meningsinnholdet de som ønsker å overføre og dele. Forfatterne har brukt begrepet *kommunikasjonsstiler*, som kan forstås som kommunikasjonsstrategi som er:

"Måter å uttrykke seg på og måter å argumentere på" (Dahl 2001, 97).

En forelder²⁵ sa:

"I min sak fikk jeg støtte fra mange norske venner. Jeg fikk også flere gode råd fra dem. For eksempel at jeg ikke burde snakke så høyt i møtet med barnevernet, fordi de kunne mistolke det".

Tilknytning til Norge ble som sagt nevnt av en barnevernarbeider²⁶ som utfordrende for å kommunisere barnevernets oppgave ovenfor afrikanske foresatte. Tilknytning til landet vil si ens sosial inkludering og en aktiv deltakelse i et gitt samfunn. Det innebærer da at en har tilegnet seg og tar i bruk dette samfunnets felles referanseramme. Det vil si ideer, normer og verdier som gjelder for en vertskultur, slik at man kan innfri vertens forventninger. Denne problemstillingen bidrar derfor til å knytte utfordringene med å kommunisere barnevernets sine oppgaver ovenfor afrikanske foreldre gjennom den kulturforskjellen som kan være mellom disse to gruppene. Som vi vet, har den evolusjonistiske kulturforståelsen en tendens til å rangere kulturer fra laverestående kultur til høyerestående kultur. Dette former forståelsen for hva man anser som riktig atferd i gitte situasjoner. Det peker på at vertens kultur ofte forstås som den høyerestående kulturen. Dersom sosialarbeidere har en slik forståelse, blir

"Det en viktig del av sosialarbeideres oppgave å befri barn og foreldre fra lavestående kulturers syn på barneoppdragelse og familieliv", (Skytte 2008, 21).

Dette kan være en viktig årsak til at afrikanske foreldre har mistillit til og redsel for barnevernet. Derfor sa en afrikansk forelder som jeg har intervjuet at det foreligger et kulturkrasj mellom afrikanere og barnevernet. Informanten fortsatte med å si at når man hører at noen man kjenner har mistet omsorgen for barna sine, er dette skummelt. Det blir ekstra skummelt om

²⁵ Informant 5

²⁶ Informant B

omsorgovertakelsen oppstår på grunn av et handlingsmønster som er felles i vår kultur. Dette vil jeg eksemplifisere med hva en barnevernansatt²⁷ sa:

"Afrikanske foreldre må forstå at foreldrene skal ha makt, men de må ikke utøve makten på en måte som krenker barna".

Denne fortellingen gir rom for mye tolkning. Hvis barnevernet for eksempel mener at "å rope en kommando" er "en måte som krenker barna", er det ikke sikkert at afrikanske foreldre vil forstå det. Dersom slik atferd fører til at en kan miste omsorg for barna sine, kan det føre til misforståelser, og dermed skape mistillit og redsel for barnevernet.

Paulsen mfl. (2014, 19 – 20) hevder at:

"Forskning og flere medieoppslag den siste tiden har vist at familier med innvandrerbakgrunn har lite tillit til barnevernet. For mange med innvandrerbakgrunn er barnevernets rolle og oppgaver noe de har lite kunnskap om – dels fordi dette er en offentlig instans som kanskje ikke fins (i samme form) i deres hjemland, dels fordi en del enkeltsaker der barnevernet har brukt tvang overfor innvandrerforeldre har skapt frykt og mistillit innad i miljøene".

I NOU 2012:5 påpekes det at:

"Noen innvandrerfamilier har gitt uttrykk for mistillit til barnevernet, og at årsakene til dette kan være sammensatte. Det kan skyldes feiloppfatninger om barnevernets arbeid, at familier ikke har følt seg møtt eller lyttet til som individer, eller det kan skyldes manglende kunnskap om barnevernet og hvordan barnevernet har håndtert enkelte saker hvor innvandrerfamilier har vært involvert. Det er også grunn til å tro at innvandrerfamilier frykter at barnevernet skal gripe inn, og de mangler tillit til at etaten kan bistå dem når de trenger hjelp".

Jeg gjenfinner mange elementer overfor i samtaleene jeg har hatt både med barnevernansatte og afrikanske foreldre. Ansatte i barneverntjenesten i Sandnes erklærer at de opplever at mange afrikanske foreldre har manglende informasjon og kunnskap om barnevernet, og at de synes at det er ubehagelig å møte barnevernet. Derfor går de ut i asylmottak og

²⁷ Informant A

voksenopplæringssenteret for forebyggende arbeid. Informanten sa at det er veldig viktig å gi kunnskap om barnevernet. Derfor tilbyr de informasjonsmøter der de forteller om hvorfor det fins barnevern i Norge, og hvorfor tjenesten arbeider slik den gjør. De informerer også om hjelpetiltak barnevernet kan støtte familiene med, samt foreldrenes rettigheter når de møter barnevernet - hva sier loven? Videre fortalte informanten at afrikanske foreldre er redde fordi de kommer fra land hvor det ikke fins barnevern, og hvor staten er det verste å komme i kontakt med. Informantene i barneverntjenesten i Stavanger var enige i at afrikanske foreldre har fått delvis feil informasjon om barnevernet. De vet også at mange innvandrere kommer fra land hvor de er redde for og har mindre tillit til staten. Den frykten kan de opprettholde i Norge. De fortalte også at de som har bodd lengre i Norge og som er godt integrert i samfunnet, har bedre forståelse av systemet, og samarbeider lettere med barnevernet. Mange afrikanske foreldre som var deltakere i min studie innrømmer at de har feil informasjon og lite kunnskap om barnevernet. De som har hatt kontakt med barnevernet på grunn av barnas omsorgssituasjon sa at de har opplevd at barnevernsarbeidere har fordømt dem, at de ikke ble behandlet med respekt og forståelse for deres kultur og måte å oppdra barna på. De synes også at barnevernsarbeidere ikke lyttet til dem. Måten barnevernsansatte kom og oppførte seg under besøk var traumatiserende. Noen sa at de har mistillit til barnevernet fordi de opplever at etaten setter barna opp mot foreldrene. Og de er redde for barnevernet fordi de ikke ønsker å miste omsorgen for barna sine.

6.3 Bidrag til bedre kommunikasjon

"Det å sikre god kommunikasjon og samhandling mellom barnevernsarbeidere og brukere er et kjerneanliggende innen det flerkulturelle barnevernet²⁸. Vi vet fra annen forskning at hensiktsmessig kommunikasjon og samhandling er viktig for å skape forståelse og muligheter for brukermedvirkning. Det legger også et viktig grunnlag for den videre prosessen og for samarbeidet og relasjonen mellom familien og barnevernet, og for mulighetene for å skape tillit mellom brukere og barnevernet". (Paulsen mfl. 2014, 9).

²⁸ Holm - Hansen mfl. 2007

I denne oppgaven er kommunikasjonen kompleks fordi kommunikasjoner mellom barnevern og afrikanske foreldre er preget av en flerkulturell kontekst. Der deler avsender og mottaker ikke nødvendigvis har de samme kulturelle referanserammene.

I denne overføringstradisjonen var det også snakk om at kommunikasjonsingeniører var opptatt av avsenders og mottakers rolle. I et interkulturelt kommunikasjonsforhold vil jeg se rollen ved å ta i bruk den andre retningen innen kommunikasjonsforskning som Dahl (1996) kaller for "*den semiotiske tradisjonen*". Siden den tilnærmingen er definert i teoridelen vil jeg ikke gå inn på detaljene her. I følge den semiotiske tradisjonen er det slik at:

"Det at ulike mennesker oppfatter samme tegn på ulike måter og tillegger ulike meninger til samme hendelse, er heller et uttrykk for sosiale og kulturelle forskjeller. Man tolker ut fra ulike referanserammer, ut fra ulike meningsunivers. Det er slett ikke sikkert at ulike meninger nødvendigvis er noe negativt, det kan tvert imot være en kilde til rikdom. Kommunikasjonsproblemer ligger i de ulike kulturelle og sosiale univers som menneskene er en del av og henter sine meninger fra". (Dahl 1996, 143).

Denne optikken vil bli brukt for å belyse underkategoriene nevnt i analysen, som jeg mener er viktig for å skape bedre kommunikasjon mellom barnevernet og afrikanske foreldre.

6.3.1 Respekt og forståelse for andre kultur

Jeg stilte barnevernarbeidere spørsmål om hva det er som har bidratt til at det har gått godt i de situasjonene hvor de har opplevd at kommunikasjon og samarbeid med afrikanske familier har fungert bra. Intervjupersonen²⁹ i barneverntjenesten i Sandnes kommune svarte at

"Det fungerer alltid å vise respekt og forståelse, og ta vare på denne personen følelse".

Andre informantene³⁰ i barneverntjenesten i Stavanger kommune var enige om at forståelse, ydmykhet, respekt og tillit har bidratt til at kommunikasjon og samarbeid med afrikanske

²⁹ Informant A

³⁰ 23/10-2017

foreldre har fungert godt. Dette viser at avsender, som er barnevernarbeidere, har vært bevisst på sin rolle. Å vise respekt, ydmykhet og forståelse er verktøy for å nå bedre ut til afrikanske foreldre og få oppmerksomhet om barnevernets budskap. Når barnevernansatte har som formål å øke kommunikasjon og samhandling med afrikanske foreldre, er de avhengige av at budskapsmottakerne blir oppmerksomme på deres informasjon. Kommunikasjonen kan mislykkes dersom foreldrene ikke er aktpågivende overfor deres informasjon. Det fins mange faktorer som kan minske afrikanske foreldres evne til å gå inn i en full forsvarlig samhandlingssituasjon, som for eksempel ukonsentrasjon, angst som kan oppleves i en krisesituasjon og, ikke minst, kulturforskjell som her skal legges vekt på.

"Innen semiotikken spiller analogien til en tekst en viktig rolle. Mening skapes når mennesker leser 'teksten' (meldingen) ut fra sin erfaringsbakgrunn, dvs. ut fra konteksten". (Dahl 1996, 141).

Dermed kan det føre til kontroverser om avsender og mottaker forstår ulike løsninger i en gitt situasjon. Derfor må et budskap tolkes og forstås i kontekst. Gadamer (2013) hermeneutikk går ut på at en tolkning er avhengig av den historiske, sosiale og kulturelle kontekst avsender og mottaker befinner seg i. Dahl (2001, 67) understreker at vi kan sende meldinger, men ikke meninger. Det er mottakeren som gir mening til den meldingen som sendes. Det gjør mottakeren helt suverent ut fra den kulturelle referanseramme hun eller han tilegnet seg. Mottakeren mottar på sine egne premisser, det vil si ut fra den virkelighetsforståelse vedkommende har konstruert. Når barnevernsarbeiderne skal komme i kontakt med afrikanske foreldre, må de være helt klar over at disse foreldrene har levd sitt liv i en kultur annerledes enn deres. Og at den kulturen de er produkt av vil ha stor betydning for deres barneoppdragelsesmåter. En afrikansk forelder³¹ sa at:

"Barnevernet bør lære av oss, vår kulturelle tolkningsmåte, hvordan vi uttrykker følelser, og ikke minst hvordan vi håndterer barneoppdragelsesutfordringer. Om det er mulig, burde de gjennomføre observasjoner i Afrika. De bør leve sammen med afrikanske familier for å forstå våre handlingsmåter".

³¹ Informant 5

Denne påstanden belyser at afrikanske familier forventer at barnevernsarbeidere må kunne bringe til veie et godt kommunikasjonsforhold som ivaretar deres virkelighetsforståelse. Det bekrefter en barnevernsarbeider³² med at

"Det er vi som jobber i barnevernet som har ansvar for god kommunikasjon, og for at kommunikasjonen skal bli bedre, det er ikke familiene sitt ansvar".

Men å fremme bedre kommunikasjon på en flerkulturell arena, kan vise seg til å være tids- og resurskrevende spesielt siden saksbehandlere ikke nødvendigvis har noe begrep om klientens kultur. Dette kan tilsi at vi trenger ansatte med bedre generell kulturell kunnskap. Men selv ved bruk av generell kulturell kunnskap kan spesifikke samfunnsgrupper igjen utvikle en følelse av at deres kultur ikke er ivaretatt i enkle barnevernssaker.

Ortega og Faller (2011) mener at: "Det idealet om kulturell kompetanse i barnevernet, hvor fokuset på kunnskaper om ulike kulturer, er vanskelig å oppnå i praksis". (Paulsen mfl. 2014, 17).

Forelderen nevnt ovenfor har ønsket at barnevernsarbeiderne skal lære om deres kulturelle tolkningsmåte og hvordan de håndterer barneoppdragelsesutfordringer. Flerkulturell kompetanse ble nevnt i mange forskninger fra 2000-tallet, deriblant NIBR-rapporten: 2007:10. Rapporten tilbød begrepene Kulturkompetanse og kultursensitivitet.

I følge Holm- Hansen mfl. (2007):

"Begrepet kulturkompetanse omfatter bruk av konkret kunnskap om andres kultur som en har tilegnet seg via utdanning og opplæring og erfaring. Kulturkompetanse innebærer å ta hensyn til ulike oppfatninger om kultur og typer atferd knyttet til kultur i den aktuelle saken. Begrepet kultursensitivitet legger vekt på åpenhet og respekt, og forståelse for andres kultur. Det vil si at barnevernansatte må bli oppmerksomme og nysgjerrige på årsaker som ligger under en handling og en holdning. Kultursensitivitet dreier seg om en åpen og undersøkende holdning, det vil si innstilling og arbeidsmåte. Forfatterne presiserer at barnevernsarbeiderne må

³² Informant A

tilegne seg kunnskap (kulturkompetanse) og utvikle arbeidsmåter (kultursensitivitet) for å håndtere møtet med de ikke-vestlige innvandrerne bedre".

Regionale utviklingstrekk Rogaland (2016, 9):

"Har opplyst at per den 1. januar 2016 var det registrert til sammen 80382 innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i Rogaland fylke hvorav 10% etnisk hører til Afrika". I følge wikipedia består: "Afrika av 54 stater anerkjent av FN".

Dersom jeg begrenser til hva som omfatter min masteroppgave, innebærer det at barnevernarbeiderne må ha kulturkompetanse for omkring 49 afrikanske land.

"Med tanke på det stadig økende mangfoldet i befolkningen og tilhørende utfordringer i barnevernet samt en utskifting blant ansatte i tjenesten, ses forventningene til kulturell kompetanse som umulig", (Paulsen mfl. 2014,17).

En barnevernsansatt sa at:

"Å ha kulturkompetanse, å ha kultursensitivitet er fine ord. Men hva betyr det i praksis? Hvordan iverksetter vi det i praksis? Hva må gjøres annerledes?"

Barnevernarbeiderens spørsmål er veldig interessante fordi det kan oppleves som uforutsigbart at barnevernsarbeidere "må gjennomføre observasjoner i Afrika" slik som en av de afrikanske foreldrene foreslo. Dermed kan vi spørre: hva må gjøres for å øke barnevernarbeidernes kulturkompetanse og kultursensitivitet?

Barneverntjenesten i Sandnes kommune gjør det ved å arrangere informasjonsmøter med innvandrere. Der gir fagfolk informasjon og kunnskap om barnevernet. Informasjonsmøtene er også en gjensidig arena for læring. Barnevernansatte tar i bruk mange «in case» som foreldrene forsøker å komme frem til løsninger der alle er enige om å komme fram til hva som er barnas beste. Informanten³³ som iverksatte metoden med deltakende observasjon, der jeg deltok i, sa:

³³ Informant A

"For oss som jobber her, er det veldig viktig og til stor hjelp å få kontakt med folk fra andre kulturer og få peiling på andres kultur. Det er viktigere enn å lese fine ord".

Informasjonsmøtene er i følge intervjupersonen³⁴ også ment å være en arena hvor barnevernarbeiderne får muligheten til å lære mer om vedkommendes kultur, deres handlings- og beslutningsprosesser. Dette innebærer at møte og kontakt mellom barnevernarbeiderne og afrikanske familier kan være en riktig vei å gå for å øke de ansattes kulturkompetanse. Det er også en arena der afrikanske familier og barnevernsarbeidere gjensidig kan lære av hverandre. Det vil si at kulturkompetanse og kultursensitivitet brukes for å kunne iverksette disse begrepene i praksis slik at både barnevernansatte og afrikanske familier får anledning til å møte hverandre og konfrontere sine virkeligheter uten at det nødvendigvis foreligger en krisesituasjon. Økt kontakt er det som åpner døren til kunnskap og forståelse. Barnevernarbeideren legger vekt på *"vi alle her og der"*. Med *"vi alle her og der"* mener Salo-Lee (2006) *"det globalt inkluderende"*. Hun legger vekt på alle mennesker påvirker hverandre gjensidige gjennom møter og samarbeid. Salo-Lee (2006) presenterer et begrep som hun har hentet fra Holden (2002) *"participative competence"* som vil oversettes her med *"deltakerkompetanse"*.

"Med deltakerkompetanse menes evne til å delta på en produktiv måte i felles prosjekter, bidra til å løse oppgaver, dele kunnskap, kommunisere erfaringer og stimulere til felles læring i gruppe. Deltakerkompetanse kan oppnås og utvikles via kontinuerlig kontakt og læring. Kunnskapsoverføring kan være en utfordring der det er kulturelle ulikheter, men kan bli gjort mulig ved hjelp av dialog". (Salo-Lee 2006, 135).

En forelder³⁵ ytret seg i samme retningen som Salo-lee og framstilte det slik:

"Vi har mye å lære av hverandre. Derfor mener jeg at vi trenger kommunikasjon, dialog og læring".

Informasjonsmøter og barneverndeltakelse i samfunnsfag for nyankomne innvandrerne kan ses ut som en riktig plattform for dialog og læring med formål å øke og å ta i bruk konkret kulturkunnskap. Når afrikanske foreldre forsøker å løse *"in casene"*, lærer barnevernarbeiderne

³⁴ 16/10-2017

³⁵ Informant 5

om deres virkelighetsforståelser. Altså når barnevernarbeiderne forsøker å rette deltakernes beslutninger slik at beslutningene ikke blir i strid med barnevernsloven, lærer foreldrene noe nytt om vertenes forventning når det gjelder barneoppdragelsesmetoder. Samspillet var interessant på informasjonsmøtene, og til slutt spurte en deltaker om hvorfor de ikke blir undervist i barneoppdragelsesmetoder med en gang de kommer til Norge, metoder som ikke er i strid med barnevernloven. Når folk møter og snakker sammen, kan de lære mye av hverandre og stimulerer dermed hverandres evne til forståelse og endring.

Barnevernarbeiderne³⁶ som jeg var i kontakt med i Stavanger kommune var enige om at det som fremmer godt samarbeid og kommunikasjon med foreldrene, var å skille mellom person og handling. Jevnlig informasjon om barnevernets oppgave og om foreldrenes rettigheter og plikter er også viktig, og særlig i de sakene hvor det er nødvendig å skape mindre redsel. Dette innebærer at de også legger vekt på kontakt og nærhet for å kunne iverksette i praksis målet som er uttrykt i begrepsparet kulturkompetanse og kultursensitivitet. Informantene hevder at de tilbyr etterspurte informasjonsmøter.

Arbeidsmetoden utviklet av barneverntjenesten i Sandnes kommune er et tydelig eksempel på direkte kontakt mellom barnevernet og de afrikanske foreldrene. Det gir et effektivt kommunikasjonsnettverk og kan gi innspill til positive emosjoner. Dermed viskes uklare og feilaktige informasjoner og ideologibaserte følelser som tidligere ble kalt forvrengninger, bort. Det minsker også avstand i status og rolle mellom barnevernet og afrikanske foreldre. I tråd med dette erklærte barneverninformanten i Sandnes kommune at de har opplevd at afrikanere som har fått riktig informasjon om barnevernet, legger sine rettigheter på bordet hvis det fremmes en sak mot dem. De er mindre redde. For eksempel kan de med engang si at de vet at de har rett til å se all dokumentasjon i saken.

³⁶ 23/10-2017

6.3.2 Tillit forhold

Medieoppslag er ofte nevnt som noe som fremmer mistillit til barnevernet. En informant³⁷ som jobber i barnevernet sa at:

"En vil finne veldig mye informasjon på nettet som kanskje ikke er offisielle, sånn anti barnevern-kampanje fra folk fra andre land".

Et medieoppslag fanget min oppmerksomhet i januar 2018. Den sprer seg på sosial media under tittelen *"Barnevernet i Haugesund setter seg over loven"*. Meling (2018) skrev at:

"Barnevernet i Haugesund setter seg over loven» er tittelen på et oppslag i TV Haugaland i januar 2018. I artikkelen fremkommer det at til tross for at Høyesterett har slått fast at tre barn skal tilbakeføres til sine kongolesiske foreldre etter en omsorgsovertakelse, har Haugesund Barnevern etter ti måneder bare tilbakeført to av barna til. Barnevernet har også i denne perioden opprettet ny sak på foreldrene".

Dette er et tydelig eksempel for hva som skaper økt mistillit til barnevernet hos afrikanske foreldrene i Norge. Barnevernets måte å håndtere enkle saker på, slik som det beskrives i dette medieoppslag, særlig når det er gjort mot afrikanske familier, vil bare øke deres redsel for og mistillit til barnevernet. Det verste er at det også øker familienes mistro til hver enkelt barnevernansatts intensjon omkring i landet. Dermed er det veldig viktig for etatens anseelse, spesielt i innvandremiljøene, at barnevernet unngår slik atferd i Norge.

Jeg har i teoridelen presentert et kollektivistisk livssyn og et individualistisk livssyn og deres særtrekk når det gjelder barneoppdragelsen. Skytte skrev med utgangspunkt i det individualistiske livssynet at det forventer og oppmuntrer barnet til å utvikle egne meninger.

"I det kollektivistiske livssynet, derimot, lærer barnet å rette seg etter eldre familiemedlemmers meninger", (Skytte 2008, 69).

Skytte nevnte videre at:

³⁷ Informant A

"En saksbehandler ved et sosialkontors journal, der vi kunne lese følgende: Den psykologiske undersøkelsen peker på at [den store jenta] med hele sin selvforståelse, identitet og verdiorientering er dypt integrert i sin families kultur og struktur og står i fare for å utvikle en ensidig feminin identitet som omsorgsperson og ikke lærer å fremme egne ønsker og utviklingsbehov". (Skytte 2008, 71).

Dersom foreldrene mister omsorg for den store jenta, kan det føre til at de [foreldrene og andre innvandrere med det samme livssynet] får svekket tillit til barnevernet.

Paulsen mfl. (2014, 19) slo fast at:

"Tillit er et sentralt stikkord i alle barnevernssaker, men kan være ekstra utfordrende å etablere i saker der familien kommer fra samfunn som representerer helt andre oppdragelsestradisjoner enn det som er vanlig i Norge".

I NOU 2012:5 påpekes det at:

"Noen innvandrerfamilier har gitt uttrykk for mistillit til barnevernet, og at årsakene til dette kan være sammensatte. Det kan skyldes feiloppfatninger om barnevernets arbeid, at familier ikke har følt seg møtt eller lyttet til som individer, eller det kan skyldes manglende kunnskap om barnevernet og hvordan barnevernet har håndtert enkelte saker hvor innvandrerfamilier har vært involvert".

Denne oppgaven har allerede tatt stilling til mange faktorer som er nevnt over, deriblant kunnskapsmangel, feiloppfatning, frykt og kulturforskjell. Systematisk omsorgsovertakelse kan også ses som en faktor som har bidratt til at afrikanske foreldre har mindre tillit til barnevernet. En informant³⁸ fortalte om episoder da en av familiens tenåringer opplevde skolen som veldig kjedelig. Barnet var mye fraværende på ungdomskolen. Familien fikk kontakt først med en kommunal hjelpetjeneste som ikke klarte å rette situasjonen fordi barnet ikke var samarbeidsvillig. Senere kom barnevernet inn i saken. Familien sa at barnevernet ikke hadde noen hjelpetiltak å iverksette, og de fikk bare trussel om de skulle miste omsorg for barnet. Derfor har de ikke tillit til institusjonen.

Paulsen mfl. (2014, 20) hevder at:

³⁸ Informant 1

"Det også er grunn til å tro at innvandrersfamilier frykter at barnevernet skal gripe inn, og de mangler tillit til at etaten kan bistå dem når de trenger hjelp".

I tråd med denne påstand fortalte andre afrikanske foreldre at de ikke vet hva barnevernet kan hjelpe med, og de har sterk tro på at barnevernsarbeid kun består av omsorgsovertakelser. Tillitsproblematikken kan egentlig bare løses om barnevernet kommuniserer på en bedre måte, og evner å fremme andre tiltak enn omsorgsovertakelse.

6.4 Oppsummering

Etablering av kommunikasjon mellom afrikanske foreldre og barnevernet forsøkes ofte først etter at foreldrene *"Har opparbeidet sterkt inngrodd negative og normative stereotypier"* (Bøhn og Dypedahl, 2017), om barnevernet. Slike stereotypier kommer til uttrykk i min første deltakende observasjon. En deltaker svarte på spørsmålet: Hva vet dere om barnevernet ut over at det tar våre barn og, ikke lar oss se dem lenger? Dersom man tror sterkt på en analog beskjed og man får et brev eller en telefonsamtale om at barnevernet har fått bekymringsmelding om et barns omsorgssituasjon hjemme, oppstår en krisesituasjon. Da må en afrikansk forelder møte på barnevernskontoret eller så må sosialarbeidere komme hjem til familien, og det kan oppleves ubehagelig og mindre fruktbart når det gjelder å oppnå fruktbringende kontakt, kommunikasjon og samarbeid. I tillegg er det snakk om kulturpåvirkning, som her innebærer redselen som mange afrikanere har for myndighetene i de afrikanske landene de kommer fra, som opprettholdes når de skal møte barnevernet i Norge. Disse overnevnte faktorer er ment å være en beskrivelse av noe som kan hindre kommunikasjonen mellom afrikanske foreldre og barnevernet. Det innebærer at for å oppnå at kommunikasjon mellom afrikanske foreldre og norsk barnevern skal bli verdifull og for å kunne utveksle meningsforståelse, må man se på hvordan relasjonene mellom disse to gruppene oppstår, hvilke meninger afrikanske foreldre har om samhandlinger med barnevern og hvordan afrikanske foreldre opplever handlingenes natur. Det vil si å gå inn i de kulturelle forutsetningene som er grunnlaget for hvordan afrikanske foreldre vil oppføre seg i interaksjoner med barnevernet. Mange afrikanske familier jeg har vært

i kontakt med har påpekt kulturforskjell, spesielt har de påpekt at barnevernet ikke forstår deres måte å oppdra barn på. En foresatt³⁹ sa at:

"Det ligger noen språkutfordringer og kulturkrasj mellom barnevernet og oss afrikanere. Barnevernet bør videre lære av oss, vår kulturelle tolkningsmåte, hvordan vi uttrykker følelser, og ikke minst hvordan vi håndterer barneoppdragelsesutfordringer. Mange afrikanere gir for eksempel ikke barna en klem. Det vil ikke si at de ikke elsker barna sine".

Denne uttalelsen viser at afrikanske foreldre ofte er seg bevisst at utfordringer mest ligger i kulturforskjell. Mange forskere har allerede kommet til den samme konklusjonen. Marianne Skytte i sin bok *Etniske minoritetsfamilier og sosialt arbeid* advarer at:

"Det er minst tre overordnede perspektiver på kultur og kulturell utvikling som har innflytelse på våre daglige og faglige samtaler om kultur". (Skytte 2008, 21).

Hun mente at en kulturforståelse enten er evolusjonistisk, relativistisk eller kontekstuell. For eksempel dersom en sosialarbeider ubevisst er påvirket av eller preget av den evolusjonistiske kulturforståelsen, kan det bety at han/hun vil se andres kultur som laverestående og uakseptabel. Men det som er viktig for min forskning er at afrikanske foresatte er bevisst på forskjellen som ligger i kulturforståelsen mellom dem og det norske samfunnet, og særlig mellom dem og barnevernet. Det som er interessant, er at afrikanske foresatte er åpne for å lære noe nytt. Min siste deltakende observasjon endte med et deltager spørsmål om hvorfor barnevernet ikke tilbyr kurs om metoder for barneoppdragelse til alle nyankomne innvandrere med en gang.

³⁹ Informant 5

7 AVSLUTNING

7.1 Oppsummerende sammenfatning

- Fra indirekte kommunikasjonskanaler innhenter afrikanske foreldre informasjon om barnevernet. Slike informasjonskilder er ofte subjektive og danner negative emosjoner, fravær av troverdighet, frykt og paranoia i forhold til barnevernet.
 - Etablering av de første kontakter ved bekymringsmelding oppleves som en krisesituasjon. Dermed fører dette til svikt i konsentrasjonsevnen hos de afrikanske foreldrene, derfor kan kontakten i slike situasjoner ses som en forverringsfaktor i kommunikasjon og samarbeid mellom afrikanske foreldre og barnevernet.
 - Afrikanere syn og barnevernarbeidere syn på barneoppdragelsen er ofte i kontrast. Marianne Skytte (2008) og Holm-Hansen mfl. (2007) belyser det kollektivistiske livssynet og det individualistiske livssynet på barneoppdragelse for å innføre oss på slik kontrast og deres betydning på barneoppdragelsen.
 - Barnevernsarbeidere legger vekt på kulturforskjell, språkforskjell og tilhørighet til Norge som utfordrende faktorer i kommunikasjon og samarbeide mellom barnevernet og afrikanske foreldre.
 - Kulturkompetanse og kultursensitivitet som i en viss grad kan bety respekt og forståelse for andres kultur samt bruk av tiltak som iverksetter disse verdiene i praksis, ble nevnt av Holm-Hansen mfl. (2007), Paulsen mfl. (2014) og barnevernarbeidere som kilde for bedre kommunikasjon.
 - Et medieoppslag hvor er det kom fram en uvanlig atferd i Norge tok jeg med for å belyse det som fremmer mistro til barnevernsarbeidernes intensjon hos afrikanske familiene omkring landet. Omsorgsovertakelse er i følge min forskning en kilde som har økt afrikanske foreldres mistillit til og frykt for barnevernet. Forskningen tar stilling til at
-

barnevernet er i en kontinuerlig forandringsprosess som afrikanske foreldre ikke har kjennskap til.

Derfor er det sterk ønskelig at barnevernet kommuniserer bedre om både alternativer til omsorgovertakelse og forandringene i barnevernets praksis. Dessuten må etaten kommunisere bedre med mediene.

7.2 Konklusjon

Dette studiet har samlet sin egen empiri basert på kvalitative intervjuer og deltakende observasjoner. I denne fasen har jeg fått sjanse for å høre fra både afrikanske foreldre og norske barnevernsarbeidere. Målet med oppgaven har vært å søke kunnskap om:

"Hvordan er kommunikasjon mellom afrikanske foreldre og barnevernet, og hvordan de kan øke forståelse for hverandre".

Ut fra funnene på mitt feltarbeid tok jeg utgangspunkt i 3 hovedperspektiver som jeg mener er de viktigste for måloppnåelsen med dette arbeidet, nemlig:

- Etablering av kommunikasjon
- utfordringer i kommunikasjon
- Bidrag til bedre kommunikasjon

I hele studien har jeg holdt fokus på interkulturell påvirkning på kommunikasjon mellom barnevernsansatte og afrikanske foreldre fordi interkulturell kompetanse er spesialiseringsfeltet for min masterstudie, og den gir grunnlaget for å forstå informantenes utsagn og for å kunne beskrive deres meningsinnhold og opplevelser av situasjonene de ble spurt om.

Intervjuene mine har vist at utfordringene i dialog mellom barnevernet og afrikanske foreldre først og fremst ligger i tidspunktet for kontaktetablering mellom foreldrene og de sosiale institusjonene. Mange afrikanske informanter erklærer at de ikke hadde hatt kontakt med barnevernet før en krise oppsto. Mens barnevernet har tradisjon for å etablere kontakten med gruppen gjennom bekymringsmeldinger, ser det ut som afrikanske familier tidlig har etablert sin kontakt indirekte med barnevernet via sitt sosiale nettverk. Basert på subjektive konkordante fortellinger har afrikanske foreldre opparbeidet sterkt inngrodd og normative stereotypier om tjenestens rolle og oppgave. Begrunnelsen av denne situasjonen finner ofte sin opprinnelse i

manglende felles referanserammer og ulike forståelser av barneoppdragelsen, noe som ofte har ført til at afrikanere i Norge har mistet omsorg for sine barn.

Forskjellige retninger i barneoppdragelsen har en kulturbasert forklaring. Dette tyder på at utfordringene med å kommunisere barnevernets rolle og oppgave overfor afrikanske foreldre mest dreier seg om begrepet kultur. Både barnevernarbeidere og foreldregruppen har nevnt kulturell avstand mange ganger for å systematisere problematikken. Her må kulturbegrepet forstås som en gruppes felles referanseramme. Paulsen mfl. (2014) bekrefter at kulturelle og minoritetsrelaterte faktorer fokuserer, både implisitt og eksplisitt, på kultur og møter mellom kulturer i barnevernsrelatert arbeid. Dette handler om alt fra kulturelle misforståelser til ulike forståelser og fortolkninger av hva som representerer "god omsorg".

I dette arbeidet har kulturforståelsen, livssynet og språkkompetanse medvirkning på utfordringene med å kommunisere barnevernets oppgave og rolle overfor afrikanske foreldre. Kulturforståelsen har mange aspekter. Men det er ofte snakk om det evolusjonistiske synet som ser kultur på konvensjonelt vis først og fremst som noe som er gitt fra gammelt av. Her legger en vekt på at afrikanerne har med seg kultur fra opprinnelseslandet. Det andre synet kan kalles relasjonelt, og ser på kultur som noe som utvikles som svar på behov for å kommunisere her og nå. Her legger en vekt på at afrikanerne selv må finne tilpasningstiltak for å innfri forventninger her og nå. Livssynet har også to varianter, ment som idealtyper for individers og familiers verdier i familieliv og barneoppdragelse. Det kollektivistiske livssynet oppmuntrer barnet til å leve opp til foreldrenes forventninger. Men i det individualistiske livssynet oppmuntres barnet til å utvikle egne meninger. Dermed vil det være noen spesielle, kulturelle forhold som den sensitive og kompetente barnevernsarbeideren vil være oppmerksom på og undersøke nærmere betydningen av i hvert enkelt tilfelle.

Holm-Hansen mfl. (2007) sa at barnevernarbeiderne må tilegne seg kunnskap (kulturkompetanse) og utvikle arbeidsmåter (kultursensitivitet) for å håndtere møtet med de ikke-vestlige innvanderne. Og en av konklusjonene fra deres prosjekt, antyder de at det er viktigere at barnevernet utvikler kultursensitivitet enn kulturkompetanse. Det er viktigere at den enkelte medarbeider lærer å forholde seg til flerkulturelle situasjoner, til å stille spørsmål, og å møte folk med en åpen, søkende holdning. Med hensyn til dette forslaget, har en barnevernarbeiders fortelling om hvordan en i praksis iverksetter begrepsparet kulturkompetanse og kultursensitivitet, fanget min oppmerksomhet. Tilnærmingen som barneverntjenesten i Sandnes kommune så langt tar i bruk for å svare på dilemmaet, er

forebyggende arbeid. Det betyr jevnlig kontakt gjennom informasjonsmøter. På informasjonsmøtene observerte jeg at fagpersonen fra barneverntjenesten ga forhåndsinformasjon til afrikanske deltakere om tjenestens rolle og oppgave i kommune. Deretter fikk deltakerne mulighet til å uttrykke sine oppfatninger av barnevernet. Oppfatningene var mest negative. Om denne strategien sa fagpersonen at når deltakerne får lov til å stille negative spørsmålene, så blir de mer avslappet. Videre, gjennom «in case», samspilte barnevernsrepresentanten med deltakerne. In casene bidrar at barnevernarbeideren blir kjent med kulturelle særtrekk og ulikheter i synet på hva som er barneoppdragelse, og dermed kunne sosialarbeideren uttrykke hva forventes i lignende situasjoner i Norge, og som samtidig ikke er i strid med barnevernloven. Disse gode møtene med konkrete kommunikasjoner mellom barnevernet og afrikanske deltakere er basert på et bytteforhold. Dette innebærer at begge parter yter og mottar. Denne plattformen, utviklet av barneverntjenesten i Sandnes kommune, er et eksempel på det gode møtet og samsvarer med meningen som ligger under begrepet kultursensitivitet.

Denne modellen for forebyggende arbeid kan være krevende i tid og i ressurs, men den ser ut som en riktig vei å gå fordi den omfatter og gir mening til begrepene kulturkompetanse og kultursensitivitet, og samtidig kan den skape tillit til og troverdighet for barnevernet blant innvandrersfamilier, i særdeleshet afrikanske foreldre.

Feltarbeidet har vist at barnevernet er i kontinuerlig endring for bedre å nå ut ikke-vestlige innvandrerne. Men informasjonen og eventuell sensibilisering av en slik prosess har ikke nådd mange nok afrikanske familier i Rogaland. Det innebærer at barnevernet igjen må være bedre i kommunikasjon enn etaten er i dag.

8 LITTERATUR LISTE

Aase, Tor Halfdan og Fossåskaret, Erik (2007). Skapte virkeligheter. Om produksjon og tolkning av kvalitative data. Oslo: Universitetsforlaget.

Brinkmann, Svend og Tanggaard, Lene (2012). Kvalitative metoder. Empiri og teoriutvikling. Oslo: Gyldendal akademisk.

Bøhn, Henrik og Dypedahl, Magne (2009). Veien til interkulturell kompetanse. Bergen: fagbokforlaget.

Bøhn, Henrik og Dypedahl, Magne (2017). Veien til interkulturell kompetanse. 2. utgave. Bergen: fagbokforlaget.

Dahl, Øyvind (2001). Møter mellom mennesker. Interkulturell kommunikasjon. Oslo: Gyldendal norsk forlag.

Dahl, Øyvind (1996). "Meninger hopper ikke fra hode til hode". I Misjon og teologi; årg. 3. Stavanger: Misjonshøgskolens forlag.

Eriksen, Thomas Hylland (1994). Kulturelle veikryss. Essays om kreolisering. Oslo: universitetsforlaget.

Eriksen, Thomas Hylland (2001). Flerkulturell forståelse. Oslo: Universitetsforlag.

Fangen, Katrine (2004). Deltagende observasjon. Bergen: Fagbokforlaget.

Frønes, Ivar (2013). Å forstå sosialisering. Oslo: Gyldendal akademisk.

Giddens, Anthony, Sutton, Philip W. (2013). Sociology. Cambridge: Polity press.

Gadamer, Hans-Georg (2003). Forståelsens filosofi. Utvalgte hermeneutiske skrifter. Oslo: Cappelens Akademisk Forlag.

Gundersen, Ina (2016). "Hos familien Bjuland er middagen et høydepunkt". Stavanger Aftenblad. 07. november 2016.

Hammersley, Martin og Atkinson, Paul (2007). Feltmetodikk. Grunnlaget for feltarbeid og feltforskning. Oslo: Gyldendal akademisk.

Hellevik, Ottar (2002). Forskningsmetode i sosiologi og statsvitenskap. Oslo: Universitetsforlaget.

Holm-Hansen, Jørn og Haaland, Thomas og Myrvold, Trine (2007). Flerkulturelt barnevern. *En kunnskapsoversikt*. Oslo: NIBR-rapport 2007:10.

Halvorsen, Knut (2008). Å forsøke på samfunnet. En innføring i samfunnsvitenskapelig metode. Oslo: Cappelen Akademisk forlag.

Johannessen, Asbjørn og Tufte, Per Arne og Christoffersen, Line (2016). Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode. Oslo: Abstrakt forlag.

Johannessen, Øystein Lund (2006). "Coping with cultural Encounters in education". I *Bridges of understanding: Perspectives on intercultural communication*, red. Øyvind Dahl, I. Jensen, Peter Nynäs. Oslo: Unipub - Oslo Academic Press.

Juul, Randi (2004). Barnevernsarbeideres barneperspektiv og praksiser i møte med barn og unge i vanskelige livssituasjoner. Tidsskriftet Norges Barnevern nr.1.

Kvalbein, Asbjørn (2000). God kontakt. Praktisk kommunikasjonslære. Kristiansand: IJ-forlaget.

Kvale, Steinar og Brinkmann, Svend (2015). Det kvalitative forskningsintervju. 3.utgave. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Larsen, Ann Kristin (2007). En enklere metode. Veiledning i samfunnsvitenskapelig forskningsmetode. Bergen: fagbokforlaget.

Meeuwisse, Anna, og Swärd, Hans, og Eliasson-Lappalainen, Rosmari, og Jacobsson, Katarina (2010). *Forskningsmetodikk for sosialvitere*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Paulsen, Veronika og Thorshaug, Kristin og Berg, Berit (2014). *Møter mellom innvandrere og barnevernet. Kunnskapsstatus*. Trondheim: NTNU samfunnsforskning.

Postholm, May Britt (2010). *Kvalitativ metode. En innføring med fokus på fenomenologi, etnografi og kasusstudier*. 2.utg. Oslo: Universitetsforlaget.

Repstad, Pål (2007). *Mellom nærhet og distanse. Kvalitative metoder i samfunnsfag*. 4 reviderte utgave. Oslo: Universitetsforlaget.

Røkenes, O. Harald. og Hanssen P. Halvard. Bære eller Briste (2013). *Kommunikasjon og relasjon i arbeid med mennesker*. 3.utgave. Bergen: Fagbokforlaget.

Thornquist, Eline (2003). *Vitenskapsfilosofi og vitenskapsteori for helsefag*. Bergen: Fagbokforlaget.

Salo-Lee, Liisa (2006). "Intercultural Competence Research: Focuses and Challenges". I *Bridges of understanding: Perspectives on intercultural communication*, red. Øyvind Dahl, Iben Jensen, Peter Nynäs (2017). Oslo: Unipub - Oslo Academic Press.

Schiefloe, Per Morten. *Mennesker og Samfunn* (2011). *Innføring i sosiologisk forståelse*. Bergen: Fagbokforlaget.

Scholte, Jan Aart. *Globalization, a critical introduction* (2005). 2nd edition. New York: Palgrave McMillan.

Skytte, Marianne (2008). *Etniske minoritetsfamilier og sosialt arbeid*. 2. Utgave. Oslo: Gyldendal akademisk.

Stene, Morten (2003). *Vitenskapelig forfatterskap. Hvordan lykkes med skriftlige studentoppgaver*. 2. Utgave. Oslo: Kolleforlag.

Wadel, Cato og Wadel, Carl Cato (2007). Den samfunnsvitenskapelig Konstruksjon av virkeligheten. Kristiansand: Høyskoleforslaget.

Afrika. (Sist besøkt den 14.mai 2018): <https://no.wikipedia.org/wiki/Afrika>.

Barnevernloven. (Sist besøkt den 14. mai 2018):https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100?q=barnevernsloven#KAPITTEL_3

Kommunikasjonskanal. (Sist besøkt 14.mai 2018): <https://ndla.no/nb/node/76362?fag=52293>

NOU 2000:12, Barnevernet i Norge. (Sist besøkt 14. mai 2018):

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2000-12/id117351/>

Regionale utviklingstrekk Rogaland, 2016 (Sist besøkt 14. mai 2018): <http://www.rogfk.no/Vaare-tjenester/Regionalplan/Kart-analyse-og-statistikk/Rogaland-statistikk/Regionale-utviklingstrekk-Rogaland-2016>

Regionale utviklingstrekk, Rogaland fylkeskommune 2015. (Sist besøkt): www.rogfk.no

Meling (2018): Barnevern i Haugesund setter seg over loven. (Sist besøkt):

<https://hnytt.no/2018/01/08/barnevernet-haugesund-setter-loven/>

Sandnes, Toril. Innvandre i Norge. Statistiske analyser 155. (sist besøkt):

http://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/_attachment/332154?_ts=SA155_web.pdf

VEDLEGG

Vedlegg 1: Informasjonsskriv og samtykkeerklæring

Mitt navn er Zoumana S C Traore, og er masterstudent ved VID vitenskapelige høyskole Stavanger.

Temaet for min masteroppgave er "Interkulturell Dialog med Barnevernet".

Målet er å oppnå en vellykket dialog plattform (informasjon og kommunikasjon) mellom barnevernet og afrikanske foreldre med hensyn til barnas beste.

For å belyse problemstillingen ønsker jeg å foreta intervjuer av noen representanter for barnevernet og foreldre med afrikansk bakgrunn. Det hadde vært av stor betydning for meg om du kan tenke deg å være med på et intervju.

Intervjuet vil være som en samtale og lengden vil variere. Du vil kunne velge selv tid og sted. Jeg ønsker å benytte lydopptaker dersom dette er greit for deg.

Jeg ønsker å understreke at intervjudeltakelse er frivillig og at jeg underlagt taushetsplikt. Du har mulighet til å trekke deg når som helst underveis i prosessen, uten å måtte begrunne dette nærmere. Dersom du velger å trekke deg vil alle innsamlede materialet som har med deg å gjøre bli slettet.

Alle utsagn som du gir under intervjuet vil bli behandlet konfidensielt. Opplysningene vil anonymiseres, slik at det ikke kan tilbakeføres til enkelte personer. Alt materiale slettes når masteroppgaven er ferdig sensurert. Oppgaven forventes å avslutte i juni 2018 og kan være tilgjengelig elektronisk på universitetets side. Dersom du synes dette høres spennende ut og du kan tenke deg å delta på intervjuet, setter jeg stor pris på dette. Det ville vært fint om du kontakter meg på enten telefon 46260414 eller e-post: sorifing@yahoo.fr

Er det noe du ønsker mer informasjon om i tilknytning til deltagelse i prosjektet, kan du kontakte meg. Studien er meldt til Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste.

Med vennlig hilsen

Zoumana S. C. Traore

Nedre Suldalsgate 14

4012 Stavanger

Samtykkeerklæring for å delta på intervju i forbindelse med masteroppgaven

Jeg har mottatt informasjonsskriv om studien og sier meg med dette villig til å stille opp på intervju til forskningsprosjektet.

Sted: Dato:

Signatur

Vedlegg 2: Intervju guide 1

Intervju spørsmål med afrikanske foreldre:

- Hvilken informasjon har dere om det norske barnevernet?
 - Hvor fikk dere informasjon fra?
 - Hva forstår dere om Barnevernsrolle i det norske samfunnet?
 - Hvordan har dere truffet barnevernet?
 - Om dere skulle ønske å være ansatt i barnevernet, hva ville dere endret på?
-

Vedlegg 3: Intervju guide 2

Intervju spørsmål med Barneverntjeneste

1. Hva er din rolle/stilling i barnevernet?
2. Kan du fortelle litt om hvilke oppgaver som er knyttet til din stilling?
3. Hvordan er arbeidet organisert her?
4. I de tilfellene hvor barnevernet er i kontakt med afrikanske familier, hvordan kommer dere i kontakt med dem?
5. Har dere statistikker/tall som sier noe om hvor mange afrikanske familier dere er i kontakt med?
6. Opplever dere utfordringer knyttet til å formidle/kommunisere barnevernet sin oppgave ovenfor utenlandske/afrikanske familier?
 - Hvis ja, på hvilken måte er utfordringene annerledes enn i møte med norske familier?
7. I de situasjonene hvor dere har opplevd at kommunikasjonen og samarbeidet med utenlandske/afrikanske familier har fungert godt, hva har bidratt til dette?
8. Hva tror dere at kan fremme bedre kommunikasjon mellom barnevernet og afrikanske familier?
9. Er det barnevernet sitt ansvar å finne tiltak som kan forebygge omsorgssvikt og atferdsproblemer?

* I såfall, kan du si noe om hvilke tiltak dere tar i bruk?

Vedlegg 4: Tilbakemelding på melding om behandling av personopplysninger

Tomas Sundnes Drønen
Postboks 184 Vinderen
0319 OSLO

Vår dato: 28.09.2017

Vår ref: 55554 / 3 / HJT

Deres dato:

Deres ref:

Tilbakemelding på melding om behandling av personopplysninger

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 30.08.2017.

Meldingen gjelder prosjektet:

55554	<i>Interkulturell Dialog med Barnevern</i>
Behandlingsansvarlig	<i>VID vitenskapelig høgskole, ved institusjonens øverste leder</i>
Daglig ansvarlig	<i>Tomas Sundnes Drønen</i>
Student	<i>Zoumana Sbrifing Christian Traore</i>

Personvernombudet har vurdert prosjektet, og finner at behandlingen av personopplysninger vil være regulert av § 7-27 i personopplysningsforskriften. Personvernombudet tilrår at prosjektet gjennomføres.

Personvernombudets tilråding forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i melde skjemaet, korrespondanse med ombudet, ombudets kommentarer samt personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget [skjema](#). Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en [offentlig database](#).

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 16.10.2017, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Dersom noe er uklart ta gjerne kontakt over telefon.

Vennlig hilsen

Dokumentet er elektronisk produsert og godkjent ved NSDs rutiner for elektronisk godkjenning.

Dag Kiberg

Håkon Jørgen Tranvåg

Kontaktperson: Håkon Jørgen Tranvåg tlf: 55 58 20 43 / Hakon.Tranvag@nsd.no

Vedlegg: Prosjektvurdering

Kopi: Zoumana Sorifing Christian Traore, sorifing@yahoo.fr

Personvernombudet for forskning

Prosjektvurdering - Kommentar

Prosjektnr: 55554

Formål er å finne ut grunnene for Afrikanske foreldre er redde, eller har negativt syn på det norske barnevernet. Problemstillingen er: Hvorfor oppfatter innvandrerforeldrene seg selv som ofre av barnevernet og hva er konsekvenser av slik oppfatning?

Utvalget informeres skriftlig og muntlig om prosjektet og samtykker til deltakelse. Informasjonsskrivet er godt utformet. NSD heter nå Norsk senter for forskningsdata, og vi ber om at navnet oppdateres i informasjonsskrivet. Utvalget består av ansatte i barnevernet og foreldre i afrikanske innvandrerfamilier i Rogaland. Utvalget rekrutteres via eget nettverk og via veileder. Ved rekruttering via eget nettverk er det spesielt viktig at forespørsel rettes på en slik måte at frivilligheten ved deltagelse ivaretas.

Det behandles sensitive personopplysninger om etnisk bakgrunn.

Intervjuguiden legger ikke opp til at barna skal omtales i særlig grad, men vi minner likevel om at ansatte i barnevernet har taushetsplikt. Det er derfor viktig at intervjuene gjennomføres slik at det ikke samles inn opplysninger som kan identifisere enkeltpersoner eller avsløre taushetsbelagt informasjon. Vi anbefaler at studenten er spesielt oppmerksom på at ikke bare navn, men også identifiserende bakgrunnsopplysninger må utelates, som for eksempel alder, kjønn, tid, diagnoser og eventuelle spesielle hendelser. Vi forutsetter også at man er forsiktig ved å bruke eksempler under intervjuene. Personvernombudet legger med dette til grunn at studenten ikke innhenter personopplysninger om brukere av barnevernstjenester, og at taushetsplikten ikke er til hinder for den behandling av opplysninger som finner sted.

Student og informant har et felles ansvar for at det ikke kommer frem taushetsbelagte opplysninger under intervjuet. Det kan derfor være hensiktsmessig om studenten avklarer dette med informanten i forkant av intervjuet.

Personvernombudet legger til grunn at forsker etterfølger VID vitenskapelig høgskole sine interne rutiner for datasikkerhet. Dersom personopplysninger skal lagres på privat pc, bør opplysningene krypteres tilstrekkelig.

Forventet prosjektslutt er 31.05.2018, i følge informasjonsskrivet. Ifølge prosjektmeldingen skal innsamlede opplysninger da anonymiseres.

Anonymisering innebærer å bearbeide datamaterialet slik at ingen enkeltpersoner kan gjenkjennes. Det gjøres ved å:

- slette direkte personopplysninger (som navn/koblingsnøkkel)
- slette/omskrive indirekte personopplysninger (identifiserende sammenstilling av bakgrunnsopplysninger som f.eks. bosted/arbeidssted, alder og kjønn)
- slette digitale lydopptak